



**T.C.  
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE  
KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK BİR  
İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan  
Müge MELEK OKUR**

**Tez Danışmanı  
Prof. Dr. Şafak KAYPAK**

**Hatay-2019**





**T.C.  
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE  
KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK BİR  
İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan  
Müge MELEK OKUR**

**Tez Danışmanı  
Prof. Dr. Şafak KAYPAK**

**Hatay-2019**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ**  
**HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE**

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

.../.../2019

**Müge Melek OKUR**

## ÖNSÖZ

Eskilerin de dediği gibi her şeyin başı sağlık. Can bu her şeyden tatlı, İnsan hasta olmaya görsün gitmedik yer çalmadık kapı bırakmıyor. Nitelikli bir sağlık hizmeti alabilmek için insanlar bırakın şehir değişikliğini ülke değişikliği bile yapmaktadırlar.

Çukurova bulunduğu konum itibari ile Anadolu'nun gözbebeği olup ve sağlıkta önemli bir yere sahiptir. Sağlık alanında atılan büyük adımlar kentin alt yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. Acıbadem Adana Hastanesi'nin 2009 yılında Adana'ya dâhil olması ile birlikte, özel hastaneler kent ve çevre kalitesinin oluşmasında nemli bir faktör oluşturmaya başlamıştır.

Hazırlamış olduğum bu tezde kentsel çevre kalitesini detaylı olarak sizlere sunmaya çalıştım. Yapmış olduğum anket ile de Acıbadem Adana Hastanesi'nin çevre halkı tarafından kente katkı sağlayıp sağlamadığı hakkında bir bilgiye ulaşmaya çalıştım.

Hazırlamış olduğum bu akademik çalışmada sonsuz bir sabırla bana her zaman desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Şafak KAYPAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca isimlerini gizlilik nedeni ile paylaşamadığım ama ankete katılan Adana halkına, Acıbadem Adana Hastanesi Direktörü Sayın Hüseyin ÇELİK'e, Acıbadem Adana Hastanesi Teknik Hizmetler Müdür Sayın Ozan GÜLEÇ'E şükranlarımı iletmeyi bir borç bilirim. Bu çalışmayı ise, her zaman yanımda olan sevgili ve kıymetli aileme armağan ederim.

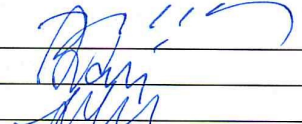
Müge MELEK OKUR

HATAY-2019

## ONAY

*Müge Melek OKUR* tarafından hazırlanan “**ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **SİYASET BİLİMİ VEKAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDAYÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

13/092019

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Şafak KAYPAK (Başkan) (Tez Danışmanı- Jüri Başkanı)	
Dr. Öğretim Üyesi Ayfer DAĞDELEN (Üye)	
Dr. Öğretim Üyesi Tuğba YOLCU (Üye)	

Müge Melek OKUR tarafından hazırlanan “**ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Doç.Dr. Mustafa Onur KAN  
Enstitü Müdürü

# ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ

**Müge Melek OKUR**

**Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019**

**Danışman: Prof. Dr. Şafak KAYPAK**

## ÖZET

Çevre kalitesi olmadan kaliteli bir yaşam sürmek hayalden ibarettir. Çevre kalitesi yaşam kalitesine eşittir ve sürdürülebilir kalkınma için etkili faktörlerden biridir. İnsanlar kentlerde yaşamaya başladığında, kentsel çevre kalitesi de önem kazanmıştır. Kent, sahip olduğu doğal ve yapısal unsurlarla belirli bir çevrede yer seçer ve bu çevre, doğal olsa da olmasa da belirli bileşenlere sahip olmalıdır. Kentsel çevre kalitesine etki eden birçok neden vardır bunlardan biri özel hastanelerdir. Özel hastaneler ve etkileri her zaman tartışılmıştır. Özel hastanelerle ilgili tartışmalardan biri de kentsel çevre üzerindeki etkileridir. Bu çalışmada da özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine Acıbadem Adana Hastanesi örneği araştırılmıştır.

Bu araştırma Acıbadem Adana Hastanesi'nin üzerine bir çalışma yaparak özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine nasıl etki ettiği sorusuna cevap aramıştır. Yapılan araştırma sonucu özel hastanelerin ve Acıbadem Adana Hastanesi'nin kentsel çevre kalitesine olumlu etkisi söz konusudur. Bu araştırma 151 kişiye yapılmıştır ve anket soruları 10 soru ve 6 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılara yapılan anket araştırmasında, katılımcıların Acıbadem Adana Hastanesi'nin kentsel çevre kalitesine olumlu etkisini teyit etmişlerdir.

## ANAHTAR KELİMELER

Çevre, Çevre Kalitesi, Kentsel Yaşam, Özel Hastaneler.

# **A CASE STUDY ON THE EFFECT OF PRIVATE HOSPITALS ON URBAN ENVIRONMENTAL QUALITY: A CASE OF ACIBADEM HOSPITAL**

**Public Administration, Master Thesis, 2019**

**Supervisor: Prof. Dr. Şafak KAYPAK**

## **ABSTRACT**

To live a quality life without environmental quality is just a dream. The quality of the environment is equal to the quality of life and is an effective factor for sustainable development. When people start living in cities, the quality of urban environment has also gained importance. The city chooses a place in a certain environment with its natural and built elements and this environment should have certain components, whether natural or not. There are many reasons affecting the quality of the urban environment, one of which is private hospitals. Private hospitals and their effects have always been discussed. One of the discussions about private hospitals is their impact on the urban environment. In this study, the sample of Acibadem Adana Hospital on the effect of private hospitals on the quality of urban environment was investigated.

This research conducted a study on Acibadem Adana Hospital and sought answers to the question of how private hospitals affect the quality of urban environment. As a result of the research, private hospitals and Acibadem Adana Hospital have positive effects on the quality of urban environment. This research was conducted on 151 people and the questionnaire consisted of 10 questions and 6 items. In the survey conducted to the participants, they confirmed the positive effect of the participants on the quality of the urban environment of Acibadem Adana Hospital.

## **KEYWORDS**

Environment, Environmental Quality, Urban Life, Private Hospitals.



## İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT .....	ii
İÇİNDEKİLER .....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR .....	viii
GİRİŞ .....	1

## BİRİNCİ BÖLÜM

### KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

<b>1.1.Kent Kavramı</b> .....	<b>3</b>
1.1.1 Kentin Tarihiçesi.....	4
<b>1.2. Kalite</b> .....	<b>6</b>
1.2.1. Kalite Kavramı .....	6
1.2.2. Kalitenin Tarihsel Gelişimi .....	7
1.2.3. Kaliteyi Etkileyen Faktörler.....	8
1.2.4. Kalitenin Belgelenmesi ve ISO Standartları .....	10
<b>1.3.Çevre</b>	
1.3.1. Çevre Kavramı .....	11
1.3.2. Çevrenin Önemi .....	13
1.3.2.1. Çevrenin Biyolojik Önemi.....	14
1.3.2.2. Çevrenin Ekonomik Önemi .....	15
1.3.2.3. Çevrenin İnsani Önemi .....	17
1.3.2.4. Çevrenin Kültürel ve Turistik Önemi .....	18

## İKİNCİ BÖLÜM

### HASTANE

<b>2.1</b>	<b>Hastane</b> .....	<b>20</b>
2.1.1.	Hastane Kavramı.....	20
2.1.2.	Hastanelerin Özellikleri .....	21
2.1.3.	Hastanelerin Faaliyetleri .....	22
2.1.4.	Hastanelerin Sınıflandırılması.....	23
2.1.4.1.	Yerel Hastaneler .....	23
2.1.4.2.	Eğitim Hastaneleri .....	23
2.1.4.3.	Kamu Hastaneleri .....	24
2.1.4.4.	Genel Hastaneler.....	24
2.1.4.5.	Bölge Hastaneleri.....	24
2.1.4.6.	Özelleşmiş Hastaneler.....	24
2.1.4.7.	Klinikler .....	24

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### ÇEVRE KALİTESİ

<b>3.1.</b>	<b>Çevre Kalitesi Kavramı</b> .....	<b>25</b>
<b>3.2.</b>	<b>Çevre Kalitesini Açıklayan Modeller</b> .....	<b>26</b>
3.2.1.	İnsan Ekolojisi Çerçevesinde Değerlendirilen Modeller .....	27
3.2.2.	Çevre Kalitesi-Yaşam Kalitesi Çerçevesindeki Modeller.....	27
3.2.3.	Çevre Planlaması Çerçevesindeki Modeller .....	27
3.2.4.	Sosyal Göstergeleri Temel Alan Modeller.....	28
3.2.5.	Memnuniyet Çerçevesinde İncelenen Modeller.....	28
3.2.6.	Etkileşimsel Yaklaşımı Temel Alan Modeller.....	28
<b>3.3.</b>	<b>Fiziki Çevrenin Kalite Algısı İle İlişkisi</b> .....	<b>29</b>

<b>3.4.</b>	<b>Çevre Kalitesinin Değerlendirilmesi .....</b>	<b>36</b>
<b>3.5.</b>	<b>Çevre Kalitesi Kentsel Yaşam İlişkisi .....</b>	<b>42</b>
<b>3.6.</b>	<b>Kentsel Çevre Kalitesinin Bileşenleri.....</b>	<b>46</b>
3.6.1.	Ulaşım ve Altyapı .....	47
3.6.2.	Açık ve Yeşil alanlar.....	50
3.6.3.	Konut ve Yaşam Çevresi Kalitesi .....	51
3.6.4.	Hava Kalitesi.....	53
3.6.5.	Görsel Kalite .....	55
3.6.6.	Gürültü Kalitesi.....	57
3.6.7.	Trafik Güvenliği.....	60
<b>3.7.</b>	<b>Kentsel Yaşamda Çevre Kalitesine Yönelik Yapılan Araştırmalar ...</b>	<b>61</b>

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

### **ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK ÖRNEK İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ**

<b>4.1.</b>	<b>Acıbadem Adana Hastanesi Hakkında Genel Bilgiler.....</b>	<b>65</b>
<b>4.2.</b>	<b>Yöntem .....</b>	<b>68</b>
<b>4.3.</b>	<b>Bulgular.....</b>	<b>69</b>

Bu bölümde yapılan araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve bulguların yorumları yer almaktadır. Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik özellikleri gösterilmektedir. 69

Örnekleme yer alan 151 katılımcıya ait demografik özelliklerinin dağılımı aşağıda verilmiştir. Tablo 1’deki saptamalar çerçevesinde, katılımcıların % .....

Katılımcıların yaşları ise .....

<b>SONUÇ VE DEĞERLENDİRME .....</b>	<b>80</b>
-------------------------------------	-----------

<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>82</b>
-----------------------	-----------

## TABLÖLAR LİSTESİ

<b>Tablo 1.</b> Katılımcıların Demografik Özelliklerin Dağılımı.....	70
<b>Tablo 2.</b> Özel Hastanelerin Kentsel Çevre Kalitesine Etkisine Ait Soruların Betimsel İstatistikler.....	71
<b>Tablo 3.</b> Özel Hastanelerin Kentsel Çevre Kalitesine Etkisine Ait Maddelerin Betimsel İstatistikler.....	72



## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kalite Anlayışının Gelişimi .....	8
Şekil 2. Maslow (1964)'un İnsan Gereksinimleri Hiyerarşisi .....	31
Şekil 3. Kullanım Sonrası Değerlendirme Süreci .....	39
Şekil 4. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı .....	69
Şekil 5. Birinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	73
Şekil 6. İkinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	74
Şekil 7. Üçüncü Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	74
Şekil 8. Dördüncü Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	75
Şekil 9. Beşinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	75
Şekil 10. Altıncı Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	76
Şekil 11. Yedinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler.....	77
Şekil 12. Sekizinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	77
Şekil 13. Dokuzuncu Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler .....	78
Şekil 14. Onuncu Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler.....	78

# **KISALTMALAR**

WHO: World Health Organisation



## GİRİŞ

Kişinin ve yaşam kalitesinde en önemli etkenlerden biri çevredir. Çevre, küresel politikadaki en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Hayatta kalmanın gerekliliği, bir insanı çevreyi vurgulamaya ve onu ciddi bir sosyal-politik tartışma olarak kabul etmeye zorlamaktır. Dünya, su ve insanlar birbirleriyle dengede ve uyum içinde tutulması gereken birbirine bağlı üç yaşam kavramıdır. Bu kavramlardan birinin çökmesi dünyadaki yaşam felsefesinin bütün çerçevesini bozacaktır. Dünyadaki çevresel sorunların artması ve çevre sorunlarının insan yaşamındaki uzun vadeli etkilerini anlama sorunları, çevre konusuna bilincini artırmıştır. Bu nedenle, geçtiğimiz yarım yüzyıl boyunca çevre ve çevre konularının yaşam kalitesini iyileştirmedeki önemi artmıştır. 200 seneden önce çevreyi koruma kavramı konuşulmaktadır. Modern dünyada doğanın korunmasının kökenlerinin çoğu, 19. yüzyılda Amerika'da tanıtılmaktadır. Oysa Avrupalılar, 200 yıl önce, Sanayi Devrimi'nden önce bile, ormanları ciddiye almayı düşünüyordular. İngiltere, sömürgeci bölgelerini genişletmek için kendi donanma filosunu geliştirmeye, ağaçlarını keserek gemi sayısını arttırmaya çalışıyordu. İlk kitap, İngiliz yazar ve bahçıvan, bu süreci sürdürerek o gemiyi inşa edecek ağacın kalmayacağı konusunda uyarıda bulunan ilk eserlerden biriydi. 1662'de, Silva veya orman ağacı söylemini ve İngiltere Krallığı topraklarında ağaç bitkilerinin çoğalmasını konu alan bir makale yayınladı. Bu makalenin ilki, ağaçların hasat edilmesinin yönetilmesi gerektiğini ve ağacın hasat için dikilmesini sağlamak için de gerekli olduğunu açıkladı. Bu nedenle, ön yuvalama için bir mahfaza oluşturulması orman ekosistemleri ve ormancılık için de kullanılmıştır. İngiltere, Fransa ve Prusya'daki koruma önlemleriyle yaklaşık olarak eşzamanlı olarak ormanları yönetmek için yöntemler uygulamışlardır. Çevreye dikkat, ikinci yüzyılın ikinci yarısında ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra arttı. Bu bağlantıdaki acı olaylar etkisizdi. Örneğin Londra'da, 1952'de, kömür kullanımı nedeniyle Londra kısa ömürlüdür. Bu fenomenin sonucu olarak, 4.000 kişi öldü ve 100.000'den fazlası ciddi bir şekilde hastalandı. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kirlilik aynı zamanda çevre korumasını şiddetlendiren bir konuydu. Örneğin, 1950'lerde ve 60'lı yıllarda Ohio'daki Kayhaaga Nehri'nde meydana gelen birçok ateş, Temiz Su Yasası'nın kabul edilmesine, ABD ve Kanada'da Su Gölleri Uyum Anlaşması'nı imzalayan ABD ve Kanada'ya getirilmiştir.

Çevre kalitesi olmadan kaliteli bir yaşam sürmek hayalden ibarettir. Çevre kalitesi yaşam kalitesine eşittir ve sürdürülebilir kalkınma için etkili faktörlerden biridir. Çevre kalitesi; hava, su ve toprağın gelecek nesillere temiz bir şekilde aktarılabilmesi ve biyolojik çeşitliliğin devamının sağlanabilmesidir. Bu yüzden, çevre kalitesi birçok boyuta sahiptir. Bunlar; hava, su, toprak ve biyolojik çeşitlilik olarak açıklanmaktadır. Çevrenin önemi arttıkça çevre kalitesinin de önemi artmıştır. Bu çalışmada da özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine acıbadem hastanesi örneği araştırılmıştır.

Yaşam kalitesi, bireylerin hayat içerisindeki durumlarını, ait oldukları kültürel yapı ve değerler sistemi bağlamında algılama ve değerlendirme biçimidir. Yaşam kalitesi, bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, özgürlük seviyesi, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin başlıca özellikleri ile etkileşimleri gibi çok sayıda etkenle ilişki içerisinde şekillenen, karmaşık ve geniş bir kavramdır. Kentsel yaşam kalitesi kent mekânına indirildiğinde kentin sahip olduğu mekânsal ve yerel unsurların, kente ait içme suyu, kanalizasyon, ulaşım vb. altyapı unsurlarının yanı sıra park, sosyal alanlar ve konut alanlarının da nitelikli hale getirilmesiyle kültürel, sosyal ve ekonomik imkânların ve sunulan hizmetlerin düzeyine kadar değişik unsurlar kentsel yaşam kalitesini oluşturmaktadır. Kentsel çevre kalitesine etki eden birçok neden vardır bunlardan biri özel hastanelerdir.

Çalışmanın birinci bölümünde kent kavramı, hastane kavramı, kalite kavramı ve çevre kavramı ile ilgili konular ele alınmıştır. İkinci bölümde çevre kalitesi başlığı altında çevre kalitesi kavramı, çevre kalitesini açıklayan modeller, fiziksel çevrenin kalite algısı ile ilişkisi ve çevre kalitesinin değerlendirilmesi ile ilgili konular ele alınmıştır. Üçüncü bölümde kent ile çevre kalitesi ilişkisi olarak kentsel çevre kalitesi başlığı altında çevre kalitesi kentsel yaşam ilişkisi, kentsel çevre kalitesinin bileşenleri ve kentsel yaşamda çevre kalitesine yönelik yapılan araştırmalar ile ilgili konular ele alınmıştır. Dördüncü bölümde özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine yönelik örnek incelemesi yapılarak acıbadem hastanesi örnek gösterilmiştir.



# BİRİNCİ BÖLÜM

## KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

### 1.1.Kent Kavramı

Kentler, geçmişten günümüze pek çok bilim dalının konusu olmuş, farklı ölçütler kullanılarak çeşitli kent tanımları yapılmıştır (Özer, 2004: 2).

Yönetmel sınıf ölçütünü kullanan tanımlara göre, belirli bir yönetmel örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlere kent, bu sınırların dışında kalan alanlara köy denir. Genellikle belediye sınırları içindeki nüfus “kentli nüfus” olarak tanımlanır. Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarında, il ve ilçe nüfusu kentsel nüfus sayıldığından Türkiye’de kent ve köy tanımında yönetmel örgüt sınırları ölçütünün kullanıldığı söylenebilir (Keleş, 1997:74).

Nüfus ölçütünü kullanan tanımlara göre, belli bir nüfus düzeyini aşmış olan yerleşkelere kent, diğerlerine köy denir. Kent, köy ayrımında salt nüfus ölçütünü benimsemek, kentsel bir yapı kazanmış olmasına rağmen, ölçütü oluşturan nüfus düzeyinin altında kalan yerleşmeleri kent saymamak gibi bir sakınca doğuracağından pek çok ülkede kentköy ayrımı belirlemede nüfus ölçütüne başka ölçütlerin de eklendiği karma ölçütler kullanılır (Keleş, 1997: 74-75).

İşlevsel ya da ekonomik ölçütü kullanan tanımlamalara göre, nüfusun niteliği ve bileşimi dikkate alınmaktadır. Kent ile köy arasındaki temel ayrım sayısal farklılıktan önce nüfusun işlevlerinden kaynaklanır. Köy nüfusu ağırlıklı olarak geçimini tarımdan sağlarken, kent nüfusu tarım dışı faaliyetlere yani sanayi, ticaret ve hizmet alanlarına dağılmıştır (Bal, 1999: 22).

Toplum bilimsel ölçüt kullanan kent tanımlarının ortak özellikleri ise, belli bir nüfus çokluğu, yoğunluk, işbölümü, uzmanlaşma ve türdeş olmama gibi özelliklerdir (Keleş, 1997: 75).

Türkiye’de bu alanda çalışan toplumbilimci ve kent bilimcilerinin, kent için önerdikleri tanıma göre kent, mekân ve zaman içindeki insan yerleşmesinin belli özellikler taşıyan bir özel durumu olarak değerlendirilmektedir. Bu özel durumu tanımlayan genel durumsa insan yerleşmesini karakterize eden öğelerdir. Yerleşmeyi karakterize eden öğelerin nitelikleri hangi yerleşmeye kent denileceğini belirler. Bir yerleşmeye gelişim sürecinde kent özelliği kazandıran değişkenler heterojenlik,

hareketlilik, rekabet, anonim, ilişkiler, işbölümü, yoğunluk, uzlaşma, çeşitleme olarak saptanabilir (Özer, 2004: 4).

Kılıçbay'a göre kent, birçok açıdan tanımlanabilir. Ama tarihsel ve toplumsal çıkış noktası olarak, kendi kendini yöneten ve bir arada oturan bir topluluğun işgal ettiği ve bu işgalden ötürü iskân ettiği, buna bağlı olarak örgütlendiği mekân demektir (Kılıçbay, 2000: 41).

Bal ise, kenti çok yönlü tanımlamış, uluslararası ilişki ağlarına da sahip olduğunu vurgulamıştır. Bal'a göre kent; sanayi, ticareti, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dâhil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabaka aştığı, mesleki rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel kurumların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplumdur (Bal, 1999: 23).

### **1.1.1.Kentin Tarihçesi**

Kent çok çeşitli sınıflarda ve karakterde bireyleri içerisinde barındıran ve aynı zamanda da bu bireylerin oluşturduğu geniş bir yaratının ürünüdür. Çoğu zaman yaşanılanlarla orantılı olarak iyi-kötü, güzel-çirkin, mutlu-mutsuz, kavramlara ulaşabileceğimiz, bazen de travmatik korku dolu diye tanımlayabileceğimiz bireyrene, bizi yönlendiren, duygularımızı ele geçiren bir sistem karmaşası oluşturabilme gücüne sahiptir. 19. yüzyılda başlayan Batıdaki sanayileşme süreci kentleşme sürecini meydana çıkarmıştır.

Bugün, dünya üzerindeki ülkelerin hemen hemen birçoğunda, kentlerde yaşayan insanların sayısı, kırlarda yaşayanlara oranla artmaktadır. Bu artışın sonucu, kentlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere ülke yöneticilerini çok yönlü tedbirler almaya sevk etmiştir. Sanayi Devrimi, kentleşme sürecinde gelişmeyi etkileyen önemli bir aşamadır. Özellikle İngiltere'de sanayi alanındaki yeni buluşların yanı sıra, tarım alanındaki ilerlemeler ve mülkiyetle ilgili yeni gelişmeler, köylülerin sanayi bölgelerine göç etmelerine neden olmuştur. İngiltere'de başlayan sanayileşme hareketleri kısa zaman aralıklarıyla Almanya, Fransa, İsviçre ve Belçika gibi diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Bu ülkelerde de kırdan gelen insanlar, kentlerin etrafında sefil bir şekilde ve uygun olmayan sağlık şartları içinde yerleşmeye başlamışlardır. Bu şekilde kentleşme, "pislik" ve "çirkinlik" kavramlarına bir anlam

kazandırmıştır. Sanayi kenti, bu anlamdaki kent sözcüğünün ilk örneklerindedir. Bununla birlikte, iş yaratma olanaklarına ve gelişme potansiyeline sahip bu kentler, zamanla nüfus ve işyerleri yoğunluğu belirli bir limitin üzerinde bulunan, bu nedenle yaşama ve konut koşulları zorlanan hatta sosyal dokusu bozulan yerleşim alanları haline gelmişlerdir. Öte yandan, bu gelişme devletin işlevlerini de etkileyerek “Sosyal Devlet” kavramının gelişmesine yol açmıştır. Bu kavram içinde sosyal devletin kentlere ilişkin işlevleri giderek önem kazanmıştır. Sanayi Devrimi’nin kentte yarattığı bu değişim, kentin fiziki planlamasını da etkilemiş; kentin dışında veya uzağında yeni yerleşim alanları oluşmuştur (www.yerelsiyaset.com, 10.03.2019).

Kentsel yaşamda oluşan bu değişimleri gerek uzun tarihsel dönemler gereksede daha çok insan etkileşiminin kırdan kente farklılaşan boyutunu ortaya çıkarmak bağlamında sürekli inceleyen sosyologların birçoğu, toplumsal alandaki dönüşümü burada kavramaya yönelmişlerdir (Işık ve Şentürk, 2009: 17).

Kentleşme, kentlerin ve kentlerde yaşayan kişilerin artışı ifade eder. Kentsel nüfus doğumların ve ölümlerin gerçekleşmesi ile belirli farklar içerir. Doğumlar ve göçler ile nüfus çoğalmaktadır. Kentleşme kavramı sadece nüfusun çoğalması diye anlaşılmalıdır. Kentleşme toplumsal ekonomik teknolojik kültürel siyasi boyutlarıyla incelenmesi gereken geniş açılı bir kavramdır. Kentler üretimin köylere nazaran daha fazla ve farklı sektör olanaklarını sağlamakta ve bu yönüyle cazip ve çekici hale gelmektedir. Ayrıca tarımda çağdaş üretim araçlarının ve makinenin tarımda kullanılması insan gücüne olan ihtiyacı azaltmış ve bu kentlere göçü kaçınılmaz kılmıştır.

Marx ve Engels’e göre bir ülkede işbölümünün sanayi ve ticareti tarımdan ayırdığını ve bunun sonucunda da kırsal alanlarla kentlerin her birinin çıkarları arasında bir zıtlık baş gösterdiğini öne sürerler. Bu nedenle kente işbölümünün arttığı bir yerleşim gözü ile bakar, köye karşı tavır alırlar. Köysel yaşam onlar için “aptalca” bir yaşamdır (idiocy of rural life) gelişme ve kurtuluş, onlara göre köylülükten kurtulmaya dayanır (Keleş, 2006:133). Ferdinand Braudel, Batı uygarlığının ilk başarısı olarak Batı’da kent ve kasaba kültürünün kırsal alanı ele geçirmesini ortaya koyar (Işık ve Şentürk, 2009:18).

## 1.2. Kalite

### 1.2.1. Kalite Kavramı

Kalite, Latince (Ozalitse) kelime kökünden türetilmiştir. Anlam itibarıyla “Opali” “nasıl olduğu” karşılık gelmektedir. Bu anlamdan hareketle kalite, hem hizmet hem de ürün için nasıl, ne şekilde ve ne için teşekkür ettiğini tespit etmede kullanılır. Zaman içerisinde kalite, değişen, gelişen herhangi bir ürün veya hizmetin diğer emsalleriyle kıyaslandığında, onun farklılığını, uygunluğunu, kullanılabilirliği ifade etmek için kullanılmış (Gürbüz, 2014: 79).

Kalite kavramının çok çeşitli tanımları yapılmış. “En geniş anlamda kalite, ürün ya da hizmetin bir özelliğidir” (Kaya vd. 2013: 184). Bir ürün ya da hizmetin nicel varlığından ziyade nitelik kısmının ihtiyacı karşılama derecesi olarak da tanımlanabilir. Bu tanımların yanı sıra, Kaya vd., kalitenin genel kabul edilmiş ortak özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Kalite, müşteri beklentilerini karşılamayı veya aşmayı içerir.
- Kalite dinamiktir (yani, bugün kaliteli olarak görülen şey, yarın kaliteli görülmeyebilir).
- Kalite geliştirilebilir.

Kalite için literatürde genel kabul görmüş kanı; müşteri odaklılık, tutarlılık, operasyonel (etkin, etkili) ve ekonomik olma gibi özellikleri öne çıkmış, bu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Kalitenin operasyonel yönü birçok kalite uzmanının üzerinde düşündüğü taraf olmuştur. Bunlardan bazıları Juran, Crosby ve Deming’dir (Ronen vd., 2006: 264; Yıldız, 2017: 39).

Kaliteyle ilgili birçok atıf yapılan bilim insanları ve kuruluşların tanımları şöyle; “Juran’a göre kalite, kullanıma uygundur. Crosby’nin bakış açısına göre ise kalite; sistemin şartları ve talebe uygunluğudur. Amerikan Kalite Kontrol Derneği (ASQC)’nin kalite tanımı ise; bir malyada hizmetin belirli bir gereksinimi karşılayabilme yeteneklerini ortaya koyan karakteristikler tümü, kalitedir. Japon Sanayi Standartları Komitesi’ne göre kalite; “ürün yada hizmetin ekonomik bir yoldan üretilmesi ve isteklerine cevap veren bir üretim sistemidir” (Kaya, 2017: 132).

Sektörlerin birbirinden farklı özelliklere sahip olması, kaliteyi ele alma, yorumlama, tanımlama, değerlendirme biçimini de etkilemekte ve sektörün niteliğine bağlı olarak değişmektedir. Örneğin; hizmet sektöründe üretim ve tüketim aynı anda

gerçekleştiği için müşteri ile yapılan sözleşme ilk başta gelir ve işlemlerin birçoğu iç içedir. Fakat üretim sektöründe en evvel ürünler, mallar üretilmekte ve daha sonra müşterinin beğenisine sunulmakta. Bu yüzden üretim sektöründe kalitesizliğe sebep olabilecek etkenleri önceden fark etmek hizmet sektöründe nispeten çok daha kolaydır (Tan, 2016: 146).

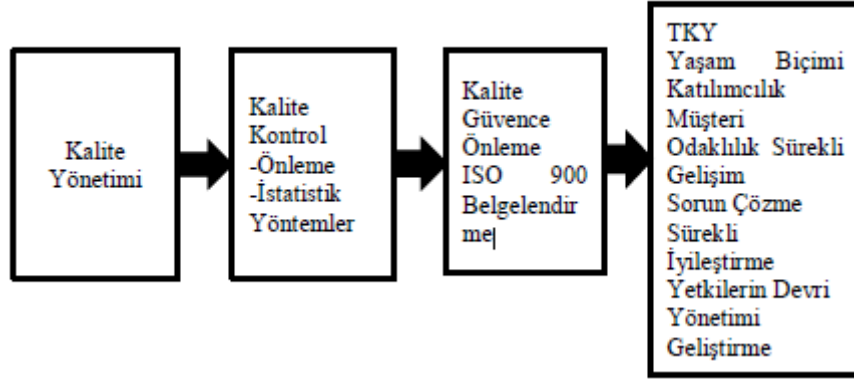
Kalite kavramı için çok sayıda tanımın bulunması, birbirinden farklı alanlarda farklı özelliklerle kendisini göstermesinden kaynaklanmaktadır. Sektörün özelliğine göre farklı anlamlar ifade edebilir. Bu yüzden, kalitenin bazı önemli ipuçları vardır. Örneğin bir alanda kullanıma uygunluk iken başka bir alanda güvenliliği ifade edebilir. Bir ürün için bazen teknik bir özelliği ifade ederken, bir hizmet için çalışanın tutum ve davranışı olabilir.

### **1.2.2. Kalitenin Tarihsel Gelişimi**

Tarihsel süreçte kaliteye ait en eski kayıtlar M.Ö. 2150 yılına dayandırılmaktadır. Ünlü Hammurabi Kanunlarının 229. maddesindeki ifade; “Eğer bir inşaat ustası bir adama ev yapar ve yapılan ev yeterince sağlam olmaz, sahibinin üstüne çökerek ölümüne sebep olursa, o inşaat ustasının başı kesilir”. Bu ifadeye bakılırsa belli standartların varlığı insanlar için neredeyse her zaman önem arz etmiştir. Üretilen bir mal veya hizmetin beklenen talebi karşılamadığı durumda bir takım yaptırımların olduğunu görüyoruz (Gürbüz, 2014: 82).

13. yüzyılda kaliteyle ilgili bazı alanlarda çıraklık, esnafılık, loncalar gibi uygulama örnekleri görülmektedir. Kurumsal yapıdan ziyade daha çok usta-çırak merkezli bir özelliğe sahiptir bu dönem. Bu yüzden ürünlerin muayene kısmı ustaların sorumluluğunda gelişmiştir. Yine bu döneme ait Osmanlı Sultanı II. Bayezid’in çıkardığı “Kanunname-i İhtisab-ı Bursa” satışı yapılan bir ürünün bazı önemli standartlara haiz olması gerekmektedir (Tekin, 1999: 269). 18. yüzyılda daha çok ağırlık, uzunluk ve alan ölçütleri için yoğun bir şekilde değerlendirme ölçütleri kullanılmış ve matbaanın ortaya çıkmasıyla birlikte standartlaşma eğilimi hızlı bir şekilde gelişmiştir. İnsanların buhar gücünden yararlanmaya başlamasıyla birlikte sanayi devrimi gerçekleşmiştir. Sanayide “denetim” kavramı ilk kez bu dönemde ortaya çıkmıştır (Diken, 2009: 35).

**Şekil 1.**  
Kalite Anlayışının Gelişimi



**Kaynak:** Türkmen, 1996: 146.

20. yüzyılın başlarında teknolojik ilerlemelerle birlikte seri üretim ortaya çıkmıştır ve ne üretirim satarım anlayışı hâkim olmuştur. Bu dönemde Frederick Taylor geliştirdiği bilimsel yöntemle planlama ve yürütmeyi birbirinden ayırmış, iş bölümü ve uzmanlaşma esasını getirmiştir. Fakat bu sistem üretimi artırırken kaliteyi ihmal etmiştir. Yöneticiler kalitenin maliyetini yüksek bir şey olarak gördüklerinden dolayı kaliteye karşı mesafeli durmuşlardır. Sonraki süreçte ünlü matematikçi Walter Shewhart 1924 yılında İstatistiksel Kalite Kontrol yaklaşımının seri üretim alanında gerekliliğini öne sürmüştür. Bunun yanı sıra İngiltere de ilk kalite kontrol standartları yayımlanır. Kalite düşüncesindeki asıl gelişmeler İkinci Dünya Savaşından sonra başlamıştır. Deming ve Jurnaltarafından Japonya'daki üst düzey yöneticilerle yapılan Kalite Kontrol konferansları kalite için en önemli dönüm noktası olmuştur. Bundan sonraki süreçte kalite yalnız ustabaşı ve işçilerle sınırlı kalmayıp bütün süreci yani üretimden tüketime kadar her alanı kapsayacak şekilde genişletilmiş ve işletmeler için odak noktası olmuştur. Neredeyse bütün işletmeler için özellikle küreselleşmeyle birlikte kalitenin artık bir yaşam biçimi haline geldiği görülmektedir (Tekin, 1999: 270, Diken, 2009: 36).

Günümüzdeki rekabet koşullarında bir işletmenin hem hayatta kalması hem de ürettiği mal veya hizmetin müşterileri ile buluşması ancak ürettiği şeyin yüksek kalitede, düşük maliyette ve hızlı olmasına bağlıdır (Uslu ve Aydın, 2007: 175).

### 1.2.3. Kaliteyi Etkileyen Faktörler

Kaliteyi etkileyen bütün faktörleri sıralamak mümkün olmamakla birlikte en önemli faktörler şu şekilde sıralanabilir:

**Pazar:** Tüketici talep ve ihtiyaçları değerlendirilerek oluşturulan yeni ürün ve hizmetlerin piyasaya sunulması aşamasıdır. Bu yeni ürün ve hizmetler yeni

malzemeleri ve üretim yöntemlerini de beraberinde getirmekte rakiplerine karşı başarılı olabilmeyi ve tüketici memnuniyetini sağlamayı hedeflemektedir (Erdem, 2006:8).

**Para:** Küresel gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan bir etkiyle birlikte işletmeler yeni teknolojiler geliştirmek için yatırım yapmak zorunda kalmakta ve buda maliyetlerin artmasına sebep olmaktadır. Sonuç olarak elde edilen karda azalma meydana gelmektedir. Bu sebeple para yönetimi de kaliteyi etkilen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Özevren, 1997: 67).

**Yönetim:** Yönetim kavramı işletmenin belirledikleri amaçlar doğrultusunda yaptığı düzenli faaliyetlerin toplamı olarak ifade edilmektedir (Günbatan, 2006: 35).

Bir işletmenin hedeflerine ulaşmak yolunda belirlediği süreçte aldığı kararlar da kaliteyi etkileyen önemli bir etkidir. Yönetim bir işletmeyi var eden bir beyin olarak çalışmakta hatta yok olmasını bile etkileyebilmektedir (Erdem, 2006:9).

**İnsan:** Bir işletmenin amaçları doğrultusunda başarıya ulaşabilmesi çalışanlarının performansına bağlı olmaktadır. İnsan Kaynakları Yönetiminin çalışmalarını iyi yapması ve çalışanları iyi yönlendirebilmesi kaliteyi artıran bir etken olmaktadır. Toplam Kalite Yönetiminde vasıfsız çalışanlar yerine kalifiye insanların çalışması sonucu kalitede artış görülebilmektedir (Özevren, 1997:48).

**Motivasyon:** İnsanların hareketlerini işletme amaçları doğrultusunda istenilen yönde yönlendiren etkiler motivasyon olarak ifade edilmektedir. İşletmenin motivasyonda amaçları çalışanın organizasyonda kalmasını, güçlerini kullanabilmesini, başarılarını artırmalarını sağlamaktır (Şimşek, 2001:65).

**Malzeme:** Bir ürün ya da hizmetin üretiminde önemli olan bir etkende malzemedir. Kullanılan malzemenin istenen kalite düzeyinde olması maliyeti azaltmak noktasında önem ifade etmektedir. Hızla gelişen teknoloji ile birlikte üretimde kullanılan malzemeler çeşitlenmiş ve bunun sonucunda daha kaliteli ürünler üretilmektedir (Özevren, 1997:51).

**Makine ve Donanım:** İşletmeler üretimde kullanılan malzemenin kalitesinin yanı sıra üretim sistemlerine, makine ve donanıma da önem vermektedir. Malzemedan kaliteli ürün elde edebilme noktasında makine ve donanımların tam kapasiteli çalışması maliyetleri düşürmede etkili olmakta ve buda kaliteyi artıran bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır (Şimşek, 2001:70).

**Modern Bilgi Metotları:** Teknolojinin gelişmesinin bir sonucu olarak bilgisayar teknolojisinde ortaya çıkan gelişmeler üretim aşamasında bilgiyi kontrol

edebilmeyi sağlamakta, verimi artırmakta, maliyeti düşürmekte ve bunların sonucunda kaliteyi artırmaktadır (Şimşek, 2001:71).

**Üretim Şekilleri Oluşturma:** İşletmeler içinde buldukları rekabet ortamından kazançlı çıkabilmek için teknolojiyi yakından takip ederek büyük yatırımlar yapmaktadır. Bununla birlikte üretim süresinin azaltılması, yatırımların değerlendirilmesi, kalitenin artırılması, esnekliğin sağlanması gibi çeşitler ön plana çıkmaktadır (Erdem, 2006:11).

#### 1.2.4. Kalitenin Belgelenmesi ve ISO Standartları

“Kalite Yönetimi ve Kalite Güvence Standardı belirli bir alandan ziyade daha belirgin olarak genele hitap eder. Başlangıçta komite üretim sektörü içerisinde bulunan kuruluşların 1987 yılında ise 20 aktif ve 10 gözlemci ülkenin gözetimi doğrultusunda Teknik Komite çalışmaları “ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemi Standartları”nın ortaya çıkışını sağlamıştır (Bozkurt, 1995: 39).

Kalite olgusunun bir istatistik uygulaması dışında bakış açısından ziyade felsefi olarak kurumlar tarafından algılanması ile bazı kılavuzların ortaya çıkması şart olmuştur. Bu kılavuzlar sayesinde müşteri neyi ne ölçüde alacağını özelliklerini görmektedir. Kuruluşlar tarafından verilen sertifikalarla işletmelerin bu standartlara ulaşmış ulaşılmadıkları belirlenmeye başlanmıştır (Koçel, 2014: 438).

Bu yöndeki gelişme, Cenevre Organizasyonu'nun ülkemizde ise ISO Standartları olarak da geçen birtakım standartları ortaya çıkarmıştır. (Güleş, 2000: 43). Standartlar, kalite yönetim felsefesini hayata geçirmek isteyen işletmelerin sonunda ulaşması gereken noktaları tanımlar iken işletmeleri de yönlendirmektedir. Tariflerin uygulanması ile kaliteyi hayata geçirmek mümkün olacak müşterilerin kaliteli hizmet ve maldan yararlanmasını sağlamış olacaktır (Koçel, 2014: 439).

İşletme içindeki yapıların kademelerini tarif eden ISO Standartları 9000 serisi ve 14000 serisi vardır (Al-Khalifa ve Aspinwall, 2000: 194):

ISO 9001: Tasarım, üretim, tesis ve hizmette kalite standartları

ISO 9002: Üretim ve tesislerde kalite standartları

ISO 9003: Son denetleme ve deneylerde kalite standartları

ISO 9004: Kalite Yönetimi- Klasik Sistem Elemanları ile ilgili standartları

İşletmelerin çevreleri ile ilişkilerinde neyi nasıl yapacaklarını önceden tanımlamaları gereken noktaları içeren standart ISO 14000 standartlarıdır (Kavas vd. 2016: 142). Kalite sertifikaları işletmelerin bu tanımlamaları oluşturduklarını ve fiilen uyguladıklarını belgelemekte olup kalite



güvencesi ise bütün bunların yapılmasını sağlamaya dönük proaktif (yani işlem yapıldıktan sonra değil fakat yapılmadan önce doğru yapılması için tarif etme ve doğru yapma) bir uğraşı alanıdır (Koçel, 2014: 439).

Minimum gösteren yapılanmaya ISO 9000 standardı denir. Ziyade modeline bakıldığında yerine yorumlana bilen bu durum olarak görülse de olan “her nerede ürün terimi yer alıyorsa bu ürün terimi aynı zamanda hizmet anlamını da taşıyabilir. ile yerini bulmaktadır (Çakır, 2008: 94).

Araştırma, hususları belgeleme şeklinde başlıca öğeleri ISO 9000 kalite güvence sistemi yapısında bulundurur (Can, 2008: 124).

Tıbbi süreçleri tam olarak içermediği için özellikle de doktorlar başta olmak üzere sağlık personelinin benimsemediği ISO 9000 sistemi sağlıktaki standartlarının benimsenmesini anlatmıştır (Külcü, 2017: 19). Kullanıcı kişilerin faaliyetlerine katma değer kazandırarak kuruluşta performansı sürekli artıran ISO 9000 standart serisinin 2000 revizyonu bazı ilkelerin oluşmasını sağlar (Külcü, 2017: 19).

Kalite el kitapları kalite sistem piramidi içerisinde tanımlanarak kalite bu çerçevede üst düzeyde bazı belgeler içermektedir. Bunlardan biri “A” düzey olarak tanımlanan kalite politikası ve kurumsal amaçlara uygun standartları içerir. Diğer ise “B” düzey ise eksikliği belirlenen birimlerdeki faaliyet yapılanmalarını içerir. Bu açıdan son aşama “C” düzeyi ise kapsamında kalite sistem belgelerini oluşturur (Bozkurt ve Turgut, 1999: 82).

### **1.3 Çevre**

#### **1.3.1. Çevre Kavramı**

Sosyal bilimler temelli çalışmalarda çevre kavramı farklı açılardan ele alınmış ve kavram çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Keleş ve Hamamcı (1993), çevre kavramını insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları, fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olarak tanımlamıştır. Keleş, söz konusu etkileşimin, insanlar arasındaki iletişimin yanı sıra, insanların kendi dışında kalan tüm canlı ve cansız varlıklarla olan iletişimini ve birbirleri üzerindeki etkileri kapsadığını belirtmektedir (Keleş ve Hamamcı, 1993: 38).

Terim bilimine göre çevre kavramı, bir birey veya kurumu çevreleyen, evrensel, coğrafi, fiziksel ve sosyal çevreyi, sosyal kurumları ve diğer birimlerin tümünü kapsar. Bilgin (1985)’e göre çevre tüm duyuları eş zamanlı olarak uyaran,

çok biçimli bir değere sahiptir ve çevreyi algılayan kişi, verinin algılanma ve yorumlanma biçimini de içine alan çeşitli öğelerin dinamik bir sistemi olarak düşünölmelidir (Bilgin, 1985: 12).

Hançerlioğlu (1977) felsefi bir açı ile yaklaştığı çevre kavramını, insanın içinde yaşadığı koşulların toplamı veya varlığın içinde oluştuğu ortam olarak tanımlamakta ve çevrenin varlıkların oluşumu, gelişimi ve değişimi üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır (Hançerlioğlu, 1977: 32).

Sosyal bilimlerin bir parçası olarak Çevre-davranış araştırma alanı, çevre kavramına paralel bir açıdan baksa da farklı bir yaklaşım getirdiği görölmektedir. Rapoport (1977) çevreyi geniş anlamda, incelenmekte olan organizma, grup veya sistemin dışındaki herhangi bir koşul ya da etki olarak tanımlamaktadır (Rapoport, 1977: 42).

Ittelson (1960) ise algılanabilen, farklı nitelikleri ile insanları etkileyen, estetik değere sahip, farklı aktivitelere ortam yaratan, farklı sosyal grupları bütünleyen, farklı olanaklar sunan ve içerdii öğelerin karşılıklı etkileşebildiği ekolojik bir sistem olduğunu savunur (Ittelson, 1960: 57).

Diğer taraftan Lawton (1970) çevreyi beş farklı başlık altında sınıflandırarak açıklamaya çalışmıştır. Lawton'a göre çevre, "Birey"; davranışları şekillendiren insan yapımı özellikler ve doğal öğeleri içeren "Fiziksel çevre"; bireysel ilişkiler açısından "Kişisel çevre"; bireyin sosyal ve demografik özellikleri tarafından belirlenen "Kişiler üstü çevre"; sosyal normlar ve yerleşmiş geleneklerden oluşan "Sosyal çevre" olarak çeşitli açılardan ele alınabilir (Lawton, 1970: 41).

Araştırmanın konusu olan fiziksel çevre kavramı Keleş ve Hamamcı (1993) tarafından insanın içinde yaşadığı, varlığını, özelliğini ve niteliğini fiziksel olarak algıladığı ortamla tanımlanmakta ve oluşumu bakımından doğal çevre ve yapay çevre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 1993: 39).

Doğal çevre, insanın oluşumunda katkıda bulunmadığı fakat onun bir parçası olduğu çevredir. Devamlılığını sürdürebilmek için birbiri ile etkileşim halinde olan canlı ve cansız öğelerden oluşur. Doğal çevrenin temel niteliği doğal süreçler sonunda oluşmasıdır (Keleş ve Hamamcı, 1993: 39).

Yapay çevre, insanoğlunun bilgi ve kültür birikimi ile doğal kaynaklar kullanılarak yaratılan çevrelerdir. Yapay çevre, üretildiği zamanın toplumsal gereksinimlerine ve sosyal ekonomik sistemine göre şekillenir. Bu nedenle toplumun bilgi, teknoloji ve toplumsal değerlerini yansıtan ortak mirasın kaynağı durumundadır ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında temel teşkil eder (Keleş ve Hamamcı, 1993: 39).

Erkman (1982) ise fiziksel çevreyi, insanın yaşadığı, karşılıklı etkileştiği, eylemlere katıldığı, fiziksel yeri belirleyen bütünlük, yani inşa edilmiş çevre olarak tanımlamakta ve insan aktivitelerinin çevrenin davranışsal bileşenini, çevrenin inşa edilmiş kurgusunun ise çevrenin fiziksel bileşeni olarak açıklamaktadır (Erkman, 1982: 18).

Çevrenin tanımlanmasında ortaya konan farklı yaklaşımlarda vurgulanan temel nokta çevrenin fiziksel, kültürel ve sosyal olarak farklı açılımlara sahip olduğu ve bu çok yönlü yapının birey ve toplum davranışları üzerinde güçlü şekillendirici bir etkiye sahip olduğudur. Toplumun kültürel altyapısı ve gereksinimlerine göre şekillendirilen yapay fiziksel çevrenin o toplumun aynası durumunda olduğunu ve insan davranışlarının bu yapıya bütünlük bir şekilde geliştiği vurgulanmaktadır.

Çevre farklı kalıplara karşımıza çıkmaktadır.Çevreyi ortam olarak görürsek; Çevre içinde bulunulan ortam anlamına gelir.Çevreyi etken açısından görürsek; Canlıların yaşayıp gelişmesini sağlayan ve onları sürekli olarak etkisi altında bulduran fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenlerin tümüdür (Kaypak, 2014:15).

### **1.3.2. Çevrenin Önemi**

Dünyada var olan doğal sistemin önemli bir unsuru olarak yaşam süren insanoğlunun,sağlıklı ve aynı zamanda sürdürülebilirlik sınırları dahilinde ihtiyaçlarını karşılayabilir bir şekilde yaşayabilmesi için çevresinde bulunan canlı ve cansız varlıklarla arasındaki uyumu koruması önemli bir zorunluluktur.. Fakat söz konusu bu uyumu korumak, insan kaynaklı yeni bir uyum sisteminin oluşturulması ile değil, mevcut uyum sisteminin muhafaza edilmesi şeklinde olmalıdır (Uşak, 2015:2).

Geçmiş yüzyıllarda,çeşitli ortamlardan meydana gelen çevre olgusunun çok yönlü önemi algılanamamıştır. Çünkü geçmiş yüzyıllarda çevre sorunları,

günümüzdeki kadar yoğun olmamakla birlikte, bu sorunların boyutları insanoğlu ve diğer canlıları tehdit edici özellik taşımamaktaydı. Günümüzde dünyada küresel çapta bir çevre koruma algısı tam anlamıyla oluşmamış olsa da, geçmiş yüzyıllara göre çevrenin önemi daha idrak edilir olmuş ve çevre koruma algısı güçlenmeye başlamıştır (Uşak, 2015:2). Çevrenin tek bir ortamdan oluşmaması ve birçok ortamı bünyesinde barındırmasından kaynaklı olarak, çevrenin önemini tek bir başlık altında anlatmak yeterli olmayacaktır. Bu sebeple çevrenin önemi; biyolojik, ekonomik, insani ve kültürel-turistik olmak üzere dört alt başlık şeklinde ele alınacaktır.

Bu noktada çevrenin çok yönlü önemi, toplumların sürdürülebilir şekilde kalkınmasının çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ile beraber mümkün olabileceğine işaret edecek olup, çevrenin sürdürülebilir kalkınmadaki rolünü idrak etmeye yardımcı olacaktır. Fakat tekrar hatırlatmak gerekir ki, burada savunulan kanı çevrenin ve çevresel sürdürülebilirliğin toplumların sürdürülebilir kalkınması için yeterliliği değil, gerekliliğidir (Kuşat, 2013:4897).

### **1.3.2.1. Çevrenin Biyolojik Önemi**

Çevrenin biyolojik yönü doğrudan biyolojik çeşitlilik (bitkiler, hayvanlar ve mikroorganizmalar) ile alakalıdır. Elliot Norse ve meslektaşları tarafından literatüre kazandırılan biyolojik çeşitlilik kavramı; bitkiler, hayvanlar ve mikroorganizmaların değişkenliğini, yaşadıkları veya dâhil oldukları ortamlarla ve birbirleriyle olan ilişkilerini açıklamaya yarayan bir kavramdır. Biyolojik çeşitlilik üç unsurdan meydana gelmekte olup bunlar; tür çeşitliliği, genetik çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliğidir (Darçın ve Güçlü, 2015:146). Dünyadaki biyolojik çeşitliliğin 11 milyonun üzerinde seyrettiği düşünülmektedir. Fakat bu rakamın sadece 1,9 milyonluk kısmı çeşitli çalışmalarla tanımlanarak kayıt altına alınmıştır. Söz konusu bu rakam çok hücreli canlıları kapsamakta olup, tek hücreli canlılar bu rakama dâhil edilmemiştir (Barlas, 2013:203).

Dünya yüzeyinde yaşamın devam edebilmesinin en büyük koşulu, her türden canlının aynı zaman diliminde var olabilmesidir. Çünkü bir canlı türünün yaşamını sürdürmesi başka bir canlı türünün varlığına bağlıdır. Bunun ana nedeni, gıda zinciridir. Yani, bir canlı başka bir canlıyı gıda olarak kullanarak hayatına devam edebilmektedir. Türlerin birbirlerini gıda olarak kullanmasının dışında aralarında başka bir ilişki de söz konusudur. Bu da, bir canlının hayatta kalabilmek için başka

bir canlıdan yararlanmasıdır. Bu duruma örnek vermek gerekirse, solunum yapan veya solunum yapmak zorunda olan canlıların var olabilmesi için bitkilerin fotosentez yapmasına ihtiyaç duymalarıdır (Durman ve Önder, 2015:145).

Biyolojik çeşitlilik ve insanoğlu arasında da sürekli ve ikame edilemez bir ilişki söz konusudur. İnsanoğlunun günümüzde ve gelecekte var olabilmesi biyolojik çeşitliliğin durumuna bağlıdır (Keleş, Hamamcı ve Çoban, 2015:94). Bunun nedeni, gıda zincirinin içinde yer alan insanoğlunun barınma, giyinme, beslenme ve ilaç gibi temel ihtiyaçlarını bitki, hayvan ve mikroorganizmalardan karşılamasıdır (Barlas, 2013:209; Darçın ve Güçlü, 2015:146). Dolayısıyla, biyolojik çeşitlilik insan refahına direkt olarak etki etmektedir. İnsanoğlu farkında olmasa bile günlük hayatında bitki, hayvan ve mikroorganizma kaynaklı birçok madde ile iç içedir (Keleş, Hamamcı ve Çoban, 2015:95).

Günümüzde insan kaynaklı faaliyetler sonucu tehlike altında olan ve giderek azalan biyolojik çeşitlilik, insanoğlunun da içinde olduğu gıda zinciri kapsamında ufak bir canlı kaybının bile domino taşı etkisi yaratarak büyük çaplı kayıplara yol açacağından ve insanoğlunun temel ihtiyaçlarını karşılamada biyolojik varlıklara büyük oranda bağımlı olduğundan fazlasıyla önem taşımaktadır. Bu önemden dolayı biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirlik sınırları dâhilinde kullanılması, insanoğlunun belli bir yaşam kalitesi yakalaması ve toplumların sürdürülebilir kalkınması için ikame edilemez bir öneme sahiptir (Darçın ve Güçlü, 2015:146).

### **1.3.2.2. Çevrenin Ekonomik Önemi**

Çevre ve ekonomi bağlamındaki ilişki iki büyük çaplı değişim ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, MÖ.8. binyılda gerçekleştirilen Tarım Devrimi'dir. Tarım devrimiyle beraber daha önceleri avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerinde bulunan toplumlar, çiftçilik ve çobanlık faaliyetlerinde bulunan toplumlar haline gelmiştir. İkincisi ise, 18. yüzyılda gerçekleştirilen Sanayi Devrimi'dir. Sanayi Devrimi'yle beraber tarımcılık faaliyetlerinde bulunan toplumlar, tarımcılık faaliyetlerini azaltarak sanayileşme eğilimiyle beraber mal ve hizmet üretmeye yoğunlaşmışlardır. Bu iki köklü değişimi takiben çevre ve ekonomi arasındaki etkileşimi arttıran bir başka olay da dünya enerji ihtiyacını gidermek üzere cansız çevrede bulunan fosil yakıt kaynaklarının tüketilmesidir. Fosil yakıt kullanımıyla, ekonominin çevresel kaynaklara olan bağımlılığı önemli derecede artmıştır

(Özerkmen, 2002:171-172; Dağdemir, 2015:9). Yine bir başka nokta, dünya nüfusunun giderek artması beraberinde ihtiyaçları arttırmış, bu durum da daha fazla çevresel kaynak kullanma gereğini doğurarak ekonominin çevreye bağımlılığını arttırmıştır (Akyüz, 2015:428).

Çevre ve ekonomik sistem arasındaki en önemli ilişki, mal ve hizmet üretiminde ihtiyaç duyulan kaynakların, canlı ve cansız doğal kaynaklardan meydana gelen çevresel ortamdan tahsis edilmesidir (Dağdemir, 2015:11). Zira insan ihtiyaçları ancak doğal kaynakların da bir faktör olduğu üretim sürecinin tamamlanması sonucu ortaya çıkan mal ve hizmetlerle karşılanabilmektedir. Dolayısıyla, canlı ve cansız doğal kaynaklardan oluşan çevrenin ekonomiyle alakalı en büyük özelliği üretim sürecinde bir üretim faktörü yani girdi olmasıdır. Çevrenin ekonomiyle bir başka ilişkisi, üretim ve tüketim sonucu ortaya çıkan atıkların bırakıldığı ortam olmasıdır (Durman ve Önder, 2015:16-17). Tüm bunlardan hareketle çevre, hem mal olarak (hava, su, toprak, kereste gibi) hem de hizmet olarak (polenleri yayması, selleri kontrol etmesi ve atıkları özümsemesi gibi) sunduklarıyla önemli bir ekonomik aktör niteliğindedir. Çevrenin söz konusu ekonomik önemine rağmen, Birleşmiş Milletler'in 2005 Bin Yıl Ekosistem Değerlendirmesi (Millennium Ecosystem Assessment)'ne göre; yeryüzünde bulunan 24 ekosistemin %60'ının hasara uğradığı, bozulduğu, sürdürülemez hale geldiği ve dolayısıyla doğal sermayenin 13 ihmal edildiği ortaya çıkmıştır.

Çevrede meydana gelen kirliliğin neredeyse tamamı ekonomideki üretim ve tüketim faaliyetleri neticesinde ortaya çıkmaktadır. Her geçen gün artan insan ihtiyaçlarını karşılamak için kaynak tüketimi de beraberinde artmaktadır. Bu durum da bir taraftan doğal kaynakların miktarını azaltırken, diğer taraftan artan üretim ve tüketim neticesinde çevreye bırakılan katı, sıvı atık, zararlı gazlar ve zararlı ışınları arttırmaktadır (Ulucak ve Erdem, 2012:80).

Gitgide kirlenen, sürdürülemez üretim ve tüketim kalıpları sonucu azalan ve tükenen doğal kaynaklar, üretimden sağlanan çıktının azalmasına sebep olarak makroekonomik yapıyı olumsuz yönde etkileyebilir, ekonomik büyüme gerileyebilir ve hatta ekonomi durabilir. Duran bir ekonominin ise insan ihtiyaçlarını karşılaması mümkün değildir. Ayrıca, kendini yenileyemeyen doğal kaynakların kullanımını hızlandıran ihracata dair faaliyetler ve yenilenebilir doğal kaynakların sağlıklı işler.

hale getirilememesi veya kendini yenileme imkânı verilmemesi, ülkelerin ihracat tabanlarına büyük çaplı zararlar vererek ihracatçı konumunda olan bir ülkeyi ithalatçı bir ülke konumuna sokabilir (Durman ve Önder, 2015:16). Çevrenin söz konusu ekonomik öneminden kaynaklı olarak, toplumların sürdürülebilir kalkınması için çevreye ve çevresel değerlere kesintisiz şekilde ihtiyaçlarının olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir.

### 1.3.2.3. Çevrenin İnsani Önemi

İnsan, yaşamını sürdürdüğü ortam olan çevre ile iki çeşit etkileşimde bulunmaktadır. Hayatta kalabilmek ve bir şeyler üretebilmek için hem çevreyi kullanmakta, hem de yaşamını sürdürme, bir şeyler üretme ve bu ürettiği şeyleri tüketmesi sonucu çevrede atıklar oluşturmakta, çevrenin de bu atıkları özümsemesini beklemektedir. Bu süreç sonucunda insanoğlu hem çevreyi kullanmakta yani çevreden yararlanmakta hem de gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler sonucu çevreyi etkilereve/veya değişimlere uğratmaktadır (Durman ve Önder, 2015:150). Dolayısıyla, insanoğlu varlığını devam ettirebilmek için çevreye ve çevresel kaynaklara kesintisiz bir şekilde bağlı ve bağımlıdır. Çünkü söylendiği üzere, insanoğlu çevrede hayatını sürdürmekte, çevrede hayatını biçimlendirmekte ve ihtiyaçlarını zorunlu bir şekilde canlı ve cansız çevreden karşılamaktadır. Kısaca, çevre veya çevresel kaynaklar insanoğlunun varlık sebebidir (Gül, 2013:18).

İnsanoğlu ilk çağlardan beri çevre ile bir ilişki içerisindeydi. Fakat daha önce de söylendiği üzere, tarım devrimi ve sanayi devrimiyle beraber bu ilişki daha da güçlenmiştir. Özellikle sanayi devrimiyle beraber çevresel kaynaklar sürdürülemez bir biçimde kullanılmaya başlanmış ve bu kaynakların üzerindeki insan kaynaklı baskı artmıştır (Dağdemir, 2015:9).

Günümüzde insanoğlunun bitmek tükenmek bilmeyen ve her geçen gün boyutları büyüyen ihtiyaçlarını karşılama çaba ve faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve giderek artan çevre sorunlarından insanoğlunun etkilenmemesi mümkün değildir (Gül, 2013:19). Çevre sorunları, insan sağlığını dört farklı boyutta etkilemektedir (Bal, 2015:190):

- Kirli hava, su ve toprak sistemleri zararlı bakterilerin çoğalmasına sebep olarak hastalıklara zemin hazırlayabilmektedir.
- Çevre sorunları hastalıkların insanlara yayılma sürecini kısaltabilmektedir.

- Kirli hava gibi çevre sorunları akciğer kanserine yol açarak direkt şekilde hastalık sebebi olabilmektedir.
- Çevre sorunları hastalıkların seyrini, tedavi yöntemlerini, sonucunu ve maliyetlerini etkileyebilmektedir.

Temiz ve kirliliğin rehabilite edildiği bir çevre, insan sağlığı ve yaşam kalitesi için ana unsur niteliğindedir. Bu nedenle, çevreyi korumak ve sürdürmek için insanoğluna fazlasıyla görev düşmektedir. Bu bağlamda, çevre sorunlarının hem yaratıcısı, hem de çözecek tarafı olan insanoğlu, çevrenin özümseme kapasitesini aşmayan seviyelerde atık bırakmalı, çevrenin özümseyemeyeceği atıkları çevre dostu teknolojiler geliştirerek rehabilite etmeli, çevre ve çevresel değerleri sürdürülebilir kalkınmaya engel olmayacak şekilde (çevresel sürdürülebilirlik sınırları dâhilinde) kullanmalı ve/veya tüketmelidir (Gül, 2013:19).

#### **1.3.2.4. Çevrenin Kültürel ve Turistik Önemi**

Kavram olarak kültür; belirli bir toplumu diğer toplumlardan ayıran, geçmiş dönemlerden bu yana farklılaşarak süregelen, kendine has sanatsal yapısı, inanç yapısı, gelenek ve görenekleri, anlayış ve davranış yapısı ile birlikte onun kimliğini meydana getiren yaşayış ve düşünüş biçimini ifade etmektedir (Oğuz, 2011:128; Coşkun, 2012:839).

Kültürel çevre ise; tamamı insanoğlu vasıtasıyla ortaya çıkarılmış çevreyi ifade etmektedir. Canlı ve cansız kaynaklardan oluşan çevre, insanoğlunun tarihsel süreç içerisinde oluşturduğu uygarlıkları yansıtan kültürel çevre ile birlikte bir bütün haline gelerek anlam kazanmaktadır. Ayrıca insanoğlunun tarihsel süreç içerisinde oluşturduğu kültürel çevre fiziksel çevrede bulunmaktadır. Dolayısıyla kültürel çevre de, canlı ve cansız çevre gibi kaybedilebilen, tahribata uğrayabilen ve dolayısıyla koruma gerektiren bir çevredir (Keleş, Hamamcı ve Çoban, 2015:150-151).

Kültürün ve kültürel çevrenin turizmle iki yönlü bir ilişkisi vardır. Bunlardan ilki, kültürel çevre zenginliğinin turizm faaliyetlerine yol açması ve bu faaliyetleri hızlandırmasıdır. İkincisi ise, kültürel çekicilik dolayısıyla turistlerin ziyaret ettikleri ülkelere olan etkileridir. Bu noktada, turistlerin ziyaret ettikleri ülke ekonomisine bıraktıkları döviz önemli bir ekonomik etkidir. Özellikle ödemeler dengesi açığı veren gelişmekte olan ülkeler için turizm kaynaklı döviz gelirleri fazlasıyla önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda da, turizm faaliyetlerinin olumlu etkiler doğurması



için ilgi çekici ve zengin bir kültürel çevreye ihtiyaç olduğu çok açıktır (Emekli, 2006:53-54).

Bununla birlikte, gelecek nesillerin kültürünü ve tarihini bu alanlarda oluşan tahribatlar sonucu bilmeyecek olması da önemli bir kalkınma sorunudur. Çünkü gelecek nesillerin geçmişini bilmeyecek olması, bu nesillerin kendisine vizyon belirlemesine engel olan büyük bir sorundur (Kuşat, 2013:4900). Bu doğrultuda, kültürel mirasın korunup, kuşaklararası aktarımının sağlanması da yine sürdürülebilir kalkınma için önemli bir noktadır (Öztürk, 2007:103).



# İKİNCİ BÖLÜM

## HASTANE

### 2.1.Hastane

#### 2.1.1. Hastane Kavramı

Sağlık sistemi içinde yer alan hastaneler, topluma çeşitli sağlık hizmeti sunan ve sağlıklı bir toplum oluşturulmasında önemli görevler üstlenen hizmet işletmeleridir. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğünde hastane; “hastalara yatarak veya ayakta tanı, tedavi ve bakım hizmetlerinin; hekim, hemşire ve diğer sağlık çalışanları tarafından verildiği sağlık kuruluşu şeklinde tanımlanmıştır. (Özkan, 2003: 115).

Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği’nde ise hastaneler yataklı tedavi kurumları başlığı altında; “hasta ve yaralıların, hastalıktan şüphe edenlerin ve sağlık durumlarını kontrol ettirmek isteyenlerin, ayakta veya yatarak müşahede, muayene, teşhis, tedavi ve rehabilite edildikleri, aynı zamanda doğum yapılan kurumlardır. şeklinde tanımlanmıştır (Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği, 2019).

Hastanelerin sağlık sisteminde önemli bir rol oynadığını belirten DSÖ hastaneleri, tıbbi ve diğer profesyonel çalışanlarla, yatarak tedavi sunmaya uygun, haftanın yedi günü yirmi dört saat tıbbi bakım ve ilgili hizmetlerin sunulduğu kurumlardır. şeklinde tanımlanmış, hastanelerin akut ve kronik hastalıklar için tedavi, iyileşme veya terminal dönem bakımı gibi hizmeti sunduğunu belirtmiştir.

Hastane, halka tedavi edici ve önleyici sağlık bakım hizmetleri sunan, ayakta tedavi olanağı olan aynı zamanda sağlık çalışanları ve biyo-sosyal araştırmacılar için eğitim merkezi olan tıbbi ve sosyal organizasyonların bütünüdür.

Sayıştay Performans Denetimi raporunda, kamu hastanelerinden şu şekilde bahsedilmiştir: “temel işlevleri olan tedavi ve tıbbi bakım fonksiyonlarının yanı sıra faaliyet gelirleri ve giderleri ile ayakta durmaya çalışan ekonomik bir işletme; hekim ve diğer personeline eğitim veren bir eğitim kurumu; tıbbi araştırma ve toplum sağlığı gibi konularda faaliyet yürüten koruyucu tıp birimi; birçok meslek sınıfından personelin çalıştığı bir örgüt, sosyal bir kurum ve çoğunluğu kamu kuruluşu niteliğinde olan hizmet işletmesi görünümündedir”.

Yukarıdaki işlevsel tanımların dışında hastaneleri sistem yaklaşımıyla tanımlamak da mümkündür. Buna göre, hastaneler, “dinamik, değişken bir çevre,

aldıkları girdileri dönüştürme süreçlerinden geçirerek, çıktılarının önemli bir kısmını gene aynı çevreye veren geri bildirim mekanizmasına sahip sistemlerdir. Hastanenin girdileri hastalar, insan gücü, malzeme, fiziksel ve parasal kaynaklardır. Çıktıları (elde edilmesi istenen sonuçlar) ise, hasta ve yaralıların tedavisi, personelin hizmet içi eğitimi, öğrencilerin klinik eğitimleri, araştırma-geliştirme faaliyetleri ile toplumun sağlık seviyesinin yükseltilmesine katkıda bulunmadır”. Hizmet birimlerinin planlama, rgütleme, yürütme ve denetleme faaliyetleri dönüştürme sürecini, hastane içindeki hizmet birimleri de alt sistemleri oluşturur (Seçim, 1991: 6-7).

Sağlık sisteminin en büyük unsuru olan hastanelerin etkin ya da etkin olmaması ülkenin sağlık sisteminin etkinliğini de belirlemektedir (Ersoy vd.1997: 73).

### **2.1.2. Hastanelerin Özellikleri**

Organizasyon açısından incelendiğinde hastanelerin özellikleri şöyle sıralanabilir (Seçim, 1991: 19-27):

a) Hastaneler hizmet kurumlarıdır; hastanelerin esas kuruluş nedeni hastalara tedavi hizmeti vermek olduğu için hizmet organizasyonları arasında yer alır. Hastalar kendisi için gerekli olanı bilemediği için istismara açıktır. Hastaların kendilerine uygulanan tedaviyi kontrol etme olanağı olmadığından tedavi hizmetlerinin gözetimi ve denetimi, tıbbi hizmetlerin organizasyonunda büyük önem kazanır.

b) Hastaneler karmaşık yapıda, açık-dinamik sistemlerdir; hastanelerin karmaşık yapıda olmalarının bir sebebi, hastane dışında hastaneyi etkileyen etmenlerin, yani hastane çevresinin çok karmaşık oluşudur. Hastaneye gelen hastaların tedavi taleplerinin acillik göstermesi ve reddedilemez oluşu nedeniyle, hastaneler her zaman kullanıma hazır halde olmalıdır. Dolayısıyla, hastanelerde tam kapasite çalışmayan ve zarar eden servisler ve birimler kapatılmamaktadır. Bu da hastane de fazla sayıda personel istihdamına yol açmaktadır. Hastanelerdeki aşırı işbölümü ve uzmanlaşma yapısal karmaşıklığa yol açmaktadır. Birbirlerine göre farklı seviyelerde ve farklı alanlarda eğitim görmüş personel farklı ihtiyaçlara değerlere eğilimlere ve tutumlara sahiptir. Bu nedenle, hastane organizasyonunda eşgüdüm ve haberleşme araçları organizasyonun başarısı açısından önem taşır. Karmaşıklığın diğer bir nedeni de kullanılan teknolojinin karmaşık oluşudur. Tıbbi teknolojinin gelişmesi sonucu tanı ve tedavide kullanılan cihazlar sayı olarak artmıştır ve yalnızca uzmanların kullanabileceği bir özellik kazanmıştır. Hastaneler.

girdilerini çevreden alıp çıktılarının önemli bir kısmını yine çevreye verirler. Ayrıca çevredeki değişiklikleri izleyebilmek ve çıktıların çevreyi tatmin edip etmediğinin kontrolü için geri bildirim mekanizmasına sahip olmaları gerekmektedir. Böylece hastaneler açık-dinamik bir sistem özelliği göstermektedirler.

c) Hastaneler matris yapıda faaliyet gösteren organizasyonlardır; matris organizasyon, faaliyetlerin işlev esasına göre gruplandırıldığı bir organizasyona proje organizasyonunun ilave edildiği bir yapıdır. Matris organizasyonlarda işlevsel yönetici ve proje yöneticisi olmak üzere iki tür yönetici bulunmaktadır. Hastanelerde faaliyetlerin tıbbi hizmetler, hemşirelik hizmetleri gibi gruplandırılması işlevsel örgütlenmeyi ifade etmektedir. Tıbbi hizmetlerden sorumlu olan başhekim hemşirelik hizmetlerinden sorumlu olan başhemşire birer işlevsel yöneticidir. Tıbbi hizmetlerin kendi içinde dâhiliye hariciye göz hastalıkları gibi gruplandırılması ise hizmet esasına göre ifade etmektedir.

d) Hastaneler günde 24 saat hizmet veren organizasyonlardır. Hastaneye gelen hastaların tedavisi acillik ve reddedilemezlik özelliği gösterdiği için ve hastanedeki bir kısım hastaların sürekli bakım altında tutulması gerektiğinden hastanelerde tüm gün boyunca hizmet verilebilmektedir. Bu nedenle, personel vardiya ve/veya nöbet usulü çalıştırılmaktadır.

e) Hastaneler personelinin önemli bir kısmı bayanlardan oluşan organizasyonlardır. Bayan personelin bir özellik olarak ele alınmasının nedeni, bayan personel arasında devir hızının yüksek olmasıdır. Akşam ve gece vardiyalarında, tatil günlerinde çalışılıyor olunması evlendikten sonra aile içinde huzursuzluk yaratabildiği için evlendikten sonra görevden ayrılmalara sık olmaktadır ve buna bağlı olarak personel devir hızı yükselmektedir. Hizmetin aksamaması için hastanelerde bu hususun dikkate alınması gerekmektedir.

### 2.1.3. Hastanelerin Faaliyetleri

Hastanelerin dört temel faaliyeti bulunmaktadır. Bunlar (Seçim, 1991: 10-19; Tengilimoğlu vd., 2009: 137-138; Kavuncubaşı, 2000: 76-77);

a) Tedavi hizmetleri; hastanelerin en eski ve en temel işlevidir. Hastaneler hasta ve yaralılara ayaktan veya yatış yoluyla tanı ve tedavi hizmeti sunan kurumlardır.

b) Koruyucu ve geliştirici sağlık hizmetleri; hastaneler hasta ve yaralıların tedavisi yanında koruyucu sağlık hizmeti de sunarlar. Ayrıca alkol, sigara, uyuşturucu gibi sağlığa zararlı alışkanlıklara karşı mücadelede yer alır, anne ve çocuk

sağlığı hizmetleri, aşılama gibi hizmetlerle de toplum sağlığının geliştirilmesine katkıda bulunur.

c) Eğitim hizmetleri; hastaneler eğitim kurumlarıdır. Hastanelerde verilen eğitim ya da hastanelerden beklenen eğitim hizmetleri; hasta ve yaralıların eğitimi, öğrencilerin eğitimi, asistan eğitimi, hastane personelinin hizmet içi eğitimi ve sağlık konularında kamuoyunun eğitimi olarak sayılabilir.

d) Araştırma hizmetleri; hastaneler tıp bilimleri alanında araştırmaların yapıldığı merkezler olmanın yanında yapılan araştırmalara da destek olmaktadır.

#### **2.1.4. Hastanelerin Sınıflandırılması**

Hastaneler mülkiyet, hizmetin kapsamı ve akademik bağlılıklarıyla hastanelerde eğitim veriyor olmaları bakımından ayırt edilirler. Hastaneler ya şirketler ya da doktorlar gibi bireylerin sahip olduğu ya da kar amacı gütmeyen kuruluşların mülkiyetinde olan ya da kamu yönetimi tarafından işletilen işletmeler haline getirilebilir. Bu bölümde, uluslararası normlarda hastane sınıflandırılmasından bahsedilecektir (Agnes, 2011: 39).

##### **2.1.4.1. Yerel Hastaneler**

Yerel hastanelerin çoğu acil servislerin yanı sıra bir dizi yatarak tedavi ve ayakta tedavi tıbbi ve cerrahi hizmetleri de sunmaktadır. Çoğu kişinin bakım gördüğü yerel hastaneler genellikle küçüktür ve elli ila beş yüz yataklıdır. Bu hastaneler normalde rutin tıbbi ve cerrahi sorunlar için kaliteli bakım sağlarlar. Bu hastaneler, giderek daha rekabetçi bir sektörde varlıklarını sürdürmek için ek mali kaynaklara ihtiyaç duyarlar (Primrose, 1998: 261).

##### **2.1.4.2. Eğitim Hastaneleri**

Eğitim hastaneleri, tıp fakülteleri, hemşirelik okulları veya müttefik sağlık meslekleri eğitim programlarına bağlı olan hastanelerdir. Eğitim hastaneleri, doktorların gözetiminde stajyerleri çalıştırmak veya yeni hekimleri eğitmek için oluşturulmuştur. Eğitim hastanesi olmayan hastaneler de tıp fakülteleri ile olan bağlarını sürdürebilir ve bazıları aynı zamanda hemşirelik ve müttefik sağlık meslek öğrencilerine hizmet edebilir. Tıp öğrencileri ve diğer sağlık profesyonelleri için klinik eğitim veren çoğu eğitim hastanesi, bir tıp fakültesine bağlı olup birkaç yüz yataktetebilmektedir (Agnes, 2011: 40).

Üniversiteye bağlı bir eğitim hastanesinde bakım almanın bir avantajı son derece gelişmiş doktora en gelişmiş teknoloji ve ekipmana erişim olanağı.

sağlaması olup dezavantajı öğrencilerin yaptığı çok sayıda muayene sonucunda ortaya çıkabilecek mahremiyet eksikliğidir. Bununla birlikte, bu hastanelerde karmaşık olağandışı veya tanı konulan hastalar kabul edilen tıp uzmanlarının varlığından ve bu tesislerde daha kapsamlı kaynaklardan yararlanmaktadır. Bir eğitim hastanesi tıp öğrencilerine ve hemşirelere öğrenim olanağı sağlarken çoğunlukla bir tıp fakültesine hemşirelik okuluna veyabağlıdır (Ayanian ve Weismann, 2002: 570).

#### **2.1.4.3. Kamu Hastaneleri**

Devlet hastaneleri, devlet tarafından işletilmektedir. Genellikle hastalarının çoğu hizmet için ödeme yapamazlar veya hizmet bedelinin belirli bir kısmını öderler (Sultz & Young, 2006: 146).

#### **2.1.4.4. Genel Hastaneler**

Bu hastane türü en kapsamlı hastane türüdür ve birçok hastalık ve yaralanma ile başa çıkmak adına bütünleşmiş bir hizmet sunması bakımından önemlidir. Hem yatarak ve ayakta tedavilerde hem de acil tehditlerle başa çıkmak için bütünleşik bir tesis görevi görmektedir (Agnes, 2011: 45).

#### **2.1.4.5. Bölge Hastaneleri**

Bu hastaneler bölgedeki ana sağlık kuruluşudur ve yoğun bakım ve uzun süreli bakım için çok sayıda yatak bulunmaktadır. Cerrahi plastik cerrahi doğum ve laboratuvarlar bulunmaktadır (English vd. 2006: 1219)

#### **2.1.4.6. Özelleşmiş Hastaneler**

Travma merkezleri, iyileştirme hastaneleri, çocuk hastaneleri, yaşlı hastaneleri ve psikiyatrik sorunlar gibi belirli tıbbi gereksinimleri karşılamak adına özel durumlar için kurulan hastane türüdür. Bakım ünitesi, nöroloji, kanser merkezi ve doğum ve jinekoloji, onkoloji veya ortopedik hastaneler bu kategoriye girmektedir (Ayanian ve Weismann, 2002: 572).

#### **2.1.4.7. Klinikler**

Hastaneden küçük tıbbi tesisler genellikle klinik olarak adlandırılır ve sağlık hizmetleri veya özel doktorların özel bir ortaklığı ile oluşturulur. Klinikler genelde ayakta tedavisunmaktadır (Agnes, 2011: 49).

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### ÇEVRE KALİTESİ

#### 3.1. Çevre Kalitesi Kavramı

Çevre kalitesi; hava, su ve toprağın gelecek nesillere temiz bir şekilde aktarılabilmesi ve biyolojik çeşitliliğin devamının sağlanabilmesidir. Bu yüzden, çevre kalitesi birçok boyuta sahiptir. Bunlar; hava, su, toprak ve biyolojik çeşitlilik olarak açıklanmaktadır. Hava birçok elementi içinde barındıran önemli bir canlılık unsurudur, su da diğer önemli bir canlılık parçasıdır. Türlerin çeşitliliği de yaşamın devamlılığı için gereklidir (Grossman ve Krueger, 1995: 355).

Çevre kalitesi, iktisadi analizlerde birçok değişkenle ölçülebilmektedir. Çevre kalitesini ölçen değişkenler, ESI (Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi) ve EF (Ekolojik Ayakizi) verileri ile elde edilen değişkenlerdir. ESI ve EF indeks verileridir. Bunlar, çevre kalitesi hakkında detaylı bir resim sağlarlar. ESI veri setinde, çevre kalitesini ölçen dört ana değişken grubu vardır. Bunlar; hava kalitesi, su kalitesi, biyo-çeşitlilik ve topraktır (Tan, 2005: 50).

Hava kalitesi, genelde, hava kirliliğini sağlayan üç çeşit kimyasal molekül emisyonu ile ölçülmektedir. Bunlar; kükürt dioksit (SO<sub>2</sub>), nitrojen dioksit (NO<sub>2</sub>), karbondioksit (CO<sub>2</sub>) ve havada askıda kalan partiküller (TSP)'dir. Bunlar insan sağlığı için son derece zararlı gazlardır. TSP, solid ve likit olarak ikiye ayrılmaktadır. Her iki parçada, atmosferde dağılmış bir halde bulunmaktadır. Kükürt dioksit gazı, fosil yakıtların tamamlanmamış olarak yanmasından ortaya çıkmaktadır. Ağır olarak, sanayileşmiş ve şehirleşmiş alanlarda yoğun olarak bulunmaktadır. Azot oksit, otomobil egzozlarından ve sabit kaynaklardan ortaya çıkmaktadır. Karbondioksit gazı da, yine fosil yakıtlardan atmosfere yayılmaktadır. Bu dört tür kirlenici, hava kalitesini en fazla tahrip eden faktörlerdir. Su kalitesi, dört ana değişkenle ölçülür. Bunlar; çözülmüş oksijen konsantrasyonu, fosfor konsantrasyonu askıda kalmış katı madde ve elektrik iletkenliğidir. Yüksek halde çözülmüş oksijen konsantrasyonu balıkların ve diğer suda yaşayan canlıların çoğalmasını engeller. Fosfor, herhangi bir yavaş hareket eden suda, bitkilerin aşırı beslenmesini sağlayan anahtar bir besindir. Askıda kalmış maddeler, balıkların ve diğer suda yaşayan canlıların azalmasını sağlar. Elektrik iletkenliği, sudaki mineral içeriğinin

ölçülmesine yardımcı olur. Su kalitesindeki herhangi bir değişmeyi değerlendirmeye yardımcı olur. Bu dört faktör, büyük ölçüde su kalitesini belirler (Tan, 2005: 51).

Biyo-çeşitlilik göstergeleri, memeliler ve kuşların dâhil olduğu bilinen türlerden türetilmiştir. Nesli tükenen türler, eğer şartlar tersine değişmemişse, çok nadir olarak görünen ya da hiç görünmeyen türlere denilmektedir. Genellikle, iki değişkenle gösterilmektedir. Birincisi; bilinen nesli tükenmiş memeli türlerinin oranı, ikincisi; çoğalma potansiyeli olan kuşların oranıdır (Tan, 2005: 52).

Toprak kalitesi, iki değişken ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Düşük oranda insan kökenli etki altında kalan karasal alan oranı ve yüksek oranda insan kökenli etki altında olan karasal alan oranı olarak belirlenebilir. Bu değişkenler toprağın yapısı, nüfus yoğunluğu, altyapı ve gece ışıkları gibi faktörleri kapsamaktadır (Tan, 2005: 53).

### **3.2. Çevre Kalitesini Açıklayan Modeller**

Çevre davranış araştırmaları kapsamında ise çevresel nitelik (kalite) boyutu insan- çevre etkileşimi çerçevesinde, farklı ölçeklerde ve kavramsal boyutlarda ele alınmıştır. Van Kamp vd. (2003), Smith vd. (1997) çevre kalitesi ve insan sağlığı konularında ilerleme kaydedilebilmesi için, çevre kalitesi ve yaşam kalitesini tanımlayan çok disiplinli kavramsal bir modele gereksinim duyulduğunu vurgulamaktadır. Söz konusu modelin teori bazlı kalite göstergelerini ve kentsel çevre kalitesini farklı yönlerden değerlendirecek araçları geliştirmesi gerektiği belirtilmektedir (Van Kamp vd. 2003: 6; Smith vd., 1997: 230).

Van Kamp vd. (2003) tarafından literatürdeki çevre kalitesi ile ilgili farklı kavramların ve bu kavramlar arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacı ile geniş kapsamlı bir literatür araştırması yapılmıştır. Bu çalışmada, çevre kalitesi üzerine yapılan kavramsal değerlendirmelerin, fiziksel çevre kalitesinin yaşam kalitesi üzerindeki etkisi değerlendirilerek, farklı kentsel ölçeklerde yaşanılan bilirlilik, çevre kalitesi, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik gibi kavramlar üzerinden geliştirildiği belirlenmiştir. Söz konusu kavramların sağlık, refah, konutsal tatmin ve kentsel planlama gibi farklı araştırma ve politika geliştirme çalışmalarında sık sık eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmüştür. Yapılan araştırmalardan çıkarılan sonuç, çevre kalitesinin çok yönlü bir kavram olduğu, farklı teorilerin çevre kalitesi kavramının farklı yönleri ile ilişkilendirildiğidir (Van Kamp vd. 2003: 6).



Çalışmada, literatürde çevre kalitesi ile ilişkilendirilen kavramsal modeller, belirlenen kavramlar arasındaki etkileşimi ortaya koyabilmek amacı ile gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

### **3.2.1. İnsan Ekolojisi Çerçevesinde Değerlendirilen Modeller**

Bu modellerin ilkinde insan eko sisteminin diğer eko sistemlerle etkileşim içerisinde olduğu ve ekolojik ve ekonomik gibi farklı alt sistemlere ayrıştığı vurgulanmıştır (Lawrence, 2001: 675). Diğer bir modelde ise yaşanıla birlik kavramı fiziksel ve sosyal alanların etkileşimi ile açıklanırken, sürdürülebilirlik kavramı ise fiziksel ve ekonomik alanların etkileşimi olarak açıklanmıştır. Bu üç alanın (fiziksel, sosyal ve ekonomik) etkileşimi ise yaşam kalitesi olarak tanımlanmıştır (Shafer vd. 2000: 163). Aynı başlık altında tanıtılan üçüncü modelde (Newman, 1999: 220) ise Sürdürülebilirlik kavramı sadece çevre ve ekonomi arasındaki denge ile değil yaşanıla birlik kavramı ile açıklanmış ve sağlık yaşanabilirlik kavramının başlıca bileşeni olarak vurgulanmıştır.

### **3.2.2. Çevre Kalitesi-Yaşam Kalitesi Çerçevesindeki Modeller**

Bu modellerin çoğunda yaşam kalitesi kavramı sağlık düşüncesine güçlü bir şekilde bağlanmıştır. Newman (1999)'ın önerdiği modelde sağlık kavramı yaşana birliğin önemli bir girdisi olarak kabul edilirken, diğer modellerde çevre kalitesinin sağlık kavramının belirleyicisi olduğu vurgulanmaktadır (Newman, 1999: 220). Sağlık kavramının yaşanabilirlik kavramı ile paralel girdiler olarak değerlendirildiği modelde (RIVM) (Van Kam vd, 2003) ise çevre kalitesi çevrenin ölçülebilir, mekânsal, fiziksel ve sosyal yönleri ve bunların algıları olarak tanımlanmıştır. Söz konusu algı çevrenin objektif karakterlerinin yanı sıra, bireysel ve kavramsal yönleri de kapsamaktadır (Van Kamp vd. 2003: 6).

Mitchell vd. (2001) ise yaşam kalitesi kavramı tanımı üzerinde bir birliğin sağlanamadığını vurgulayarak, kavramı sağlık, fiziksel çevre, doğal kaynaklar, bireysel gelişim ve Güvenlik girdileri ile açıklamaya çalışmıştır (Mitchell vd. 2001: 154).

### **3.2.3. Çevre Planlaması Çerçevesindeki Modeller**

Bu konuda Smith vd. (1997) tarafından yapılan literatür araştırmasında kaliteli kent çevresinin belli niteliklere sahip olması gerekliliği belirtilmiş ve

yaşanabilirlik, karakter, bağlantı, hareketlilik, bireysel özgürlük, ve çeşitlilik birinci öncelikli girdiler olarak sıralanmıştır (Smith vd., 1997: 231).

#### **3.2.4. Sosyal Göstergeleri Temel Alan Modeller**

Söz konusu modellerde yaşam kalitesi kavramında ekonomik statü çekirdek girdi olarak kabul edilmiş ve sağlık en belirgin gösterge olarak ortaya konmuştur. Bu modeller Van Kamp vd.,(2003) tarafından sınırlı ve tek yönlü yaklaşımlar olarak yorumlanmıştır (Van Kamp vd. 2003: 7).

#### **3.2.5. Memnuniyet Çerçevesinde İncelenen Modeller**

Bireysel memnuniyeti kalite göstergesi olarak değerlendiren bu modellerde, hayattan memnuniyetin farklı çevresel girdilerden memnuniyet olarak açıklamaktadır (Marans ve Cooper, 2000: 65). Söz konusu modelde memnuniyet, değer biçme, algı, değerlendirme ve davranış süreci olarak açıklanmaktadır. Bu modeli temel alan Marans ve Cooper (2000)'ın çalışmasında farklı ölçek seviyelerinde (konut, mahalle, kent ve toplum) ayrımlar yapılmış ve bireysel karakterin beğeni düzeyinde güçlü etkisi olduğu vurgulanmıştır (Marans ve Cooper, 2000: 65).

#### **3.2.6. Etkileşimsel Yaklaşımı Temel Alan Modeller**

Bu yaklaşımda bireysel karakterler ve çevrenin objektif nitelikleri arasında bir ayırım yapılmıştır. Bununla beraber yerleşim alanlarından memnuniyetin insan davranışları üzerinde etkili olduğu, bunun da objektif nitelikler üzerinde değişiklik yarattığı vurgusu yapılmaktadır.

İncelenen farklı modellerin tümü çevresel koşullar ve insan tepkilerinin etkileşimini ele almaktadır. Modeller derinlemesine incelendiğinde yaşanabilirlik, çevre kalitesi ve sürdürülebilirlik yaklaşımlarının örtüştüğü görülmektedir. Bu yaklaşımların tümü insan çevre ilişkisini ele almakla birlikte, bazı kavramlar ağırlıklı olarak çevre ile ilişkilendirilirken, bazıları bireyle ilişkilendirilmektedir. Yaşanabilirlik ve çevre kalitesi kavramları çevre ile ilişkilendirilirken, bireyin perspektifinden bakıldığında hayat kalitesi öncelikli olarak bireyle ilişkilendirilmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı ise gelecekle açıklanmaktadır. Diğer taraftan, çevre ve insanın gelecekte uyum içinde olması, yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi kavramları yaşanan ana odaklanmıştır. Burada farklı yaklaşımlardaki ana tema çevresel koşullarla insan tepkilerinin etkileşimi olarak belirlenebilir.

### 3.3. Fiziki Çevrenin Kalite Algısı İle İlişkisi

#### *Performans Kavramı*

Performans, mimaride “kullanımla ilgili davranış” olarak tanımlanmaktadır. Önceki kavramsal incelemeden anımsanacağı gibi, kalite kavramının “performans” kavramı ile "gereksinim" kavramı üzerinden dolaylı bir bağıntısı bulunmaktadır.

Karagenç (2002), Okan (1975)'a dayanarak performans kavramını, bir ürünün nitelikleri ve yeteneklerinin belirlenmesinde, gerecin, bileşenin ya da bir sistemin kullanıcı isteklerine uygun olarak arzulanan davranışı en iyi şekilde yerine getirmesine ilişkin organize işlemler ya da kurgular şeklinde tarif etmektedir (Okan, 1975: 56)

Preiser (1997) ürün değerlendirilmesinde değerlendirme kriterlerini “arzu edilen performans”, değerlendirme sonucunda arzu edilen performansın ne derece karşılandığının belirlenmesini ise “gerçekleşen performans” olarak tanımlamaktadır (Preiser, 1997: 179).

Benzer şekilde, Özsoy vd. (1995) mimari ürünün “kalitesinin”, kullanıcı gereksinimlerine karşı gösterdiği performansa bağlı olduğunu vurgulamakta ve geliştirilen ölçülebilir mimari standartlar (performans kriterleri) yardımıyla fiziksel çevrelerin kalite düzeyinin ölçülebileceğini belirtmektedir. Özsoy vd. (1995) mimari tasarım performansının farklı aşamalarda (tasarım, yapım, kullanım) kullanıcıların “teknik”, “fizik”, “psikolojik”, “sosyolojik”, “güvenlik” gibi gereksinimleri temel alınarak değerlendirilebileceğini savunmaktadır. Özsoy vd. (1995)'ne göre gereksinimlere karşılık gelen performans istekleri somut değerler (ölçütler) olarak belirlenebilmekte ve yapma çevre belirlenen ölçütlere göre oluşturulabilmektedir (Özsoy vd. 1995: 102).

Performans kavramının, yapı sanayi alanında mimari tasarım çalışmalarına uygulandığı ilk çalışmalarda daha çok teknik ve fiziksel gereksinimlere ağırlık verilirken, bugün gelinen noktada kalitenin kullanıcının psikolojik ve sosyal gereksinimlerini de içine alacak şekilde tanımlandığına vurgu yapmaktadır. Bu yöndeki çalışmaların psiko-sosyal kalite karakteristiklerinin ölçülebilir, sınanabilir değerlerle ifade edilmesi yönünde ağırlık kazanmaya başladığını belirtmektedir.

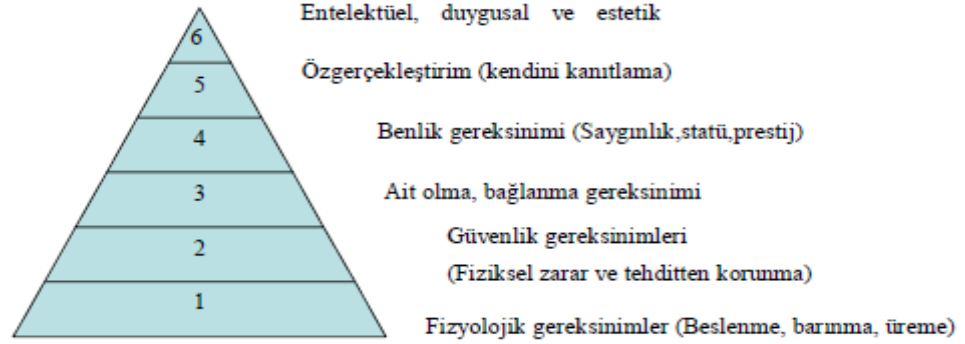
Bu itibarla, yürütülen araştırmada kalite değerlendirilmesi yapılırken fiziki koşullara ek olarak psiko-sosyal yönü de kapsayacak kullanıcı gereksinimlerinin temel alınması hedeflenmiştir.

### *Kullanıcı Gereksinimleri*

Kullanıcı gereksinimleri kullanıcı davranışlarını en etkin şekilde yerine getirebilmesi için sağlanması gereken koşullar şeklinde tanımlanmaktadır (Özsoy vd. 1995: 102). Aydınlı (1986)'ya göre insanlar, bir dizi bireysel gereksinimler ve zorunluluklar tarafından harekete yönlendirilen eylemlerde bulunmaktadır. Mekânın niceliksel ve niteliksel karakteri öncelikle gereksinimlerin ve zorunlulukların belirlediği eylem ve eylem grupları tarafından saptanmaktadır. İnsanın çeşitli gereksinimlerine bağlı olarak belirlenen eylemler için gerekli koşulların sağlanması sağlıklı ve kaliteli çevreler için bir gerekliliktir (Aydınli, 1986: 89).

şüphesiz ki gereksinimler kullanılan mekânın türüne (bina, meydan, park, üniversite kampüsü) ve kullanım amacına (çalışma, dinlenme) göre değişecektir. Bunun yanı sıra, kullanıcı gereksinimleri kişisel özelliklere (yaş, cinsiyet, statü, kültürel altyapı) ve değişen şartlara göre de değişebilmektedir. Maslow (1964) kullanıcı gereksinimleri kavramını hiyerarşik bir yapıda açıklayarak, gereksinimlerin herkes için ortak temel (yaşamsal) gereksinimlerden bireye göre değişen özel gereksinimlere doğru daralan bir dizilime sahip olduğunu savunur. Maslow'a göre kişi birincil gereksinimlerini sağladığı sürece üst düzey gereksinimler oluşmaya başlar (Maslow, 1964: 105).

**Şekil 2:**  
Maslow (1964)'un İnsan Gereksinimleri Hiyerarşisi



**Kaynak:** Maslow, 1964: 105

Farklı mekânsal yapıları ele alan araştırmacılar, kullanıcı gereksinimlerini açıklarken farklı yorumlar getirerek farklı sınıflamalar yapsalar da, genelde Maslow, (1964)'ün temel gereksinimlerden özele doğru gelişen hiyerarşik prensibine bağlı kaldıkları görülmektedir (Maslow, 1964: 105).

Preiser (1983) insanların geniş anlamda, yaşayacakları çevreleri ilgili gereksinimlerini yaşanabilirlik seviyeleri olarak adlandırarak, üç farklı yaşanabilirlik seviyesi tanımlamıştır (Preiser, 1983: 84).

1. *Sağlık ve güvenlik seviyesi:* Yapısal çevrede kaza, yaralanma veya etrafa zarar verme gibi olayları engelleyecek tedbirlerin alınmış olması.

2. *İşlevsellik ve çalışma verimi düzeyi:* Çevrenin bireylerin görevlerini iyi bir şekilde yapmasını sağlayacak niteliklere sahip olması.

3. *Psikolojik rahatlık ve memnuniyet düzeyi:* Çevrenin bireye mahremiyet sağlaması, gerekli kaynaklara erişim olanağı vermesi, kendini ifade etme özgürlüğü vermesi, statü ve kimlik gibi öz değerleri hissettirmesi.

Preiser (1983)'a göre insanlar temel ihtiyaçları karşılandığı sürece bir çevrede yaşayabilirler ancak memnuniyet verecek çevreler için bireysel üst düzey ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Preiser, 1983: 85).

Lawrence (1983)'ün konutsal mekânlara yönelik tanımladığı kullanıcı gereksinimlerini Maslow (1964) hiyerarşisini takip ederek üç farklı derecede sınıflandırdığı görülmektedir. Lawrence (1983) 1. derecede fizyolojik ihtiyaçlara yer verirken, 2. derecede güvenlik, ait olma ve saygınlık gereksinimlerine yer

vermektedir.3. derecede ise kendini kanıtlama, mekânın bilişsel verileri ve estetik gereksinimleri yer almaktadır (Lawrence, 1983: 76).

Diğer taraftan, Lynch (1960), kentsel ölçekte ele aldığı kullanıcı gereksinimlerini sekizbaşlık altında toplamıştır (Lynch, 1960: 56);

1. *Fonksiyonel yeterlilik*: Yeterli mekânsal çeşitlilik, donatı
2. *Optimum iletişim*: Etraftaki insanlarla etkileşime geçme olanağı (komşuluk), mahremiyet
3. *Seçim özgürlüğü*: Yaşayacağı yeri ve çevresindekileri seçme özgürlüğü
4. *Maliyet*: Karşılabilir olma
5. *Sağlık ve konfor*: Uzun süre kullanıma olanak tanıyacak şartlara sahip olma
6. *Güvenlik*: Kişinin kendini psikolojik ve fiziksel olarak güvende hissetmesi
7. *Değişebilme uyum sağlayabilme*: Gelecekte ihtiyaçtan doğacak değişimlere uyum sağlayabilme yetisi, esneklik
8. *İmaj kalitesi*: Estetik beklentileri karşılayabilme

Günel (2006), konut ölçeğinde psiko-sosyal kaliteyi incelediği araştırmasında, kullanıcı gereksinimlerini yedi başlık ile açıklamıştır. Bireyler için taşıdıkları önem sırasına göre bu başlıklar şu şekilde sıralanmaktadır (Günel, 2006: 79).

1. Güvenlik gereksinimleri
2. Rahatlık gereksinimleri
3. Prestij gereksinimleri
4. Sosyal ilişkiler gereksinimleri
5. Etkinlik gereksinimleri
6. Huzur gereksinimleri
7. Güzellik gereksinimleri

Carr vd. (1995) kamusal alan bazında inceledikleri kullanıcı gereksinimlerinin belirlenmesinin alanın başarısı açısından önemli olduğunu vurgulayarak, kullanıcı gereksinimlerini açıklayan beş başlık ortaya koymuştur. Bunlar “konfor”, “rahatlama”, “doğayla ve çevre ile pasif meşguliyet”, “doğayla ve çevre ile aktif meşguliyet ve keşif isteği” şeklinde sıralanmaktadır (Carr vd., 1995: 103).

*Konfor*: Carr vd. (1995) konforu temel bir ihtiyaç olarak tanımlamakta ve yiyecek, içecek, barınma ya da dinlenmek gibi temel ihtiyaçların memnun edici

şekilde sağlanabilmesi için, belli bir derecede konforun sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazarlar mekan kullanımında üç çeşit konfordan bahsetmektedir (Carr vd., 1995: 103);

- *İklimsel konfor*: Mekânda kullanıcıyı iklimsel etkilerden koruyacak düzeneklerin bulunması
- *Fiziksel konfor*: Mekânın uzun süreli kullanımını destekleyecek donatıların varlığı
- *Psikolojik konfor*: Mekânın kullanımında kullanıcıya özgürlük ve esneklik sağlayacak düzenlemelerin varlığı

*Rahatlama*: Yazarlar rahatlama konforunu, sağladığı ruhsal boşalma hissi ile ayırtmaktadır. Kişinin rahatlayabilmesi için gerekli şartlar üç başlık altında toplanmaktadır.

- *Mekânsal yapılanmanın uygunluğu*: Açıklık hissi, görsel estetik sağlayan öğeler, mekânın yoğun bölgelerden izolasyonu
- *Doğayla ve çevredekiler ile etkileşim*: Doğal elemanların varlığı ve kullanılabilirliği, çevreyi seyretmeye elverişli düzen, arzuya göre mahremiyete sosyalleşmeyi sağlayabilecek mekânsal düzen
- *Güvenlik*: Kişinin kendini güvende hissetmesi için alanların görünür olması, güvenlik birimlerinin varlığı, yardım isteme noktaları

*Doğa ve çevre ile pasif meşguliyet*: Çevreyle, seyretme, dinleme gibi pasif olarak bir aktivite yapmadan meşgul olmak şeklinde açıklanmaktadır ve üç farklı şekilde gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir.

- *Gözlem*: Alandaki mevcut hareketin izlenmesi
- *İzleme*: Manzara ya da sanatsal bir obje gibi görsel doyum veren öğelerin seyredilmesi
- *Doğayla baş başa etkileşime geçme*: Su sesi dinleme, bitkilerle iç içe olma ya da doğanın hayatının seyredilmesi

*Doğa ve çevre ile aktif meşguliyet*: Kişilerin çevreleri ile sosyalleşme, rekreasyonel aktiviteler ve fiziksel ve doğal öğelerle etkileşime geçerek zaman geçirmesi şeklinde açıklanmaktadır. Kişilerin bu gereksinimini sağlayabilmesi için

alan içinde bellidüzlemelerin olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenmiştir.

- Alan içinde aktivite alanlarının yaratılarak hareketin sağlanması
- İletişimi arttıracak, toplanma alanları, ilgi gruplarına yönelik etkileşim alanları
- Toplulukları bir araya getirecek mekân ve aktivite organizasyonları

*Keşfetme:* Kişilerin alanı tanımaya ve farklı deneyimler edinmesi olarak açıklanmaktadır. Kişilere bu olanağı sunacak manzara seyir, görsel objeler gibi ilgi çekici merak uyandıracak düzenlemelere ulaşan patikaların varlığı ve alan geneline yayılmış, bitkilerin mevsimsel değişimi, alan kimliğini yansıtan sanatsal öğeler gibideğişik deneyimler sunan görsel düzenlemelerin olması alanı keşfetmeye açık hale getirecektir.

Getirilecek tasarım çözümlerinde kullanıcı gereksinimlerinin karşılanabilmesi ve tatminkâr çevrelerin yaratılması, insan çevre ilişkisinin ve etkileşim mekanizmalarının anlaşılabilir ve belirlenebilmesi ve uygun yaklaşımların geliştirilebilmesi ile mümkün olacaktır. Dolayısıyla, tasarımın öncelikli hedefi fiziksel bir ürün yaratmak yerine, insandavranışlarını destekleyen bir ortam yaratmak olmalıdır. Bu ancak estetik hedeflerine ekolojik gereksinimler ve kullanıcı tercihleri ile birlikte değerlendirilmesi ve dengelenmesi ile mümkün olacaktır (Oktay,1999:119). Bu amaçla yürütülen araştırmada çok yönlü bir bakış açısı geliştirilerek, mevcut durumu farklı açılardan değerlendirebilmek amacıyla geliştirilen metodolojinin verimliliğinin değerlendirilmesi söz konusudur.

### *Çevresel Tatmin*

Kullanıcı tatmini, mimaride kalitenin önemli bir göstergesi olarak görülmektedir. Sondönemde, insan algıları, değerlendirmeleri ve davranışları kullanıcı tatmini çalışmalarında belirteç olarak görülmeye başlamıştır. Kalite değerlendirmekriterlerinden biri kabul edilen tatmin, kullanıcıların objektif çevreye ilişkin algı ve değerlendirmelerinin kendi tatminlerine olan etkisinin ölçülmesi ile belirlenmektedir (Weiderman ve Anderson, 1985: 153). Altaş (1994)'a göre, tatmin davranışların bir göstergesidir ve kişisel davranış kişinin çevresinden aldığı tatmin ile şekillenmektedir (Altaş, 1994: 37). Oktay (1999) insanların çevrelerinden hoşnutsuz



olduklarında kişinin kendisini çevresiile bir bütün olarak algılayamadığını çevresine kayıtsızlaşmaya başlayarak sadecezorunlu aktiviteler gerçekleştireceklerini vurgulamaktadır (Oktay,1999: 120).

Aydınlı (1986), tatminkâr bir çevrenin ancak içinde yer alan donanım, eylem ve eylem alanları ile ilişkili gereksinimler setinin karşılanması ile mümkün olabileceğini vurgulamakta ve bu gereksinimler setinin fiziksel, mekânsal, termal, görsel, işitsel kimyasal,biyolojik ve psikolojik görünümünden oluştuğunu belirtmektedir (Aydınlı, 1986: 90). Diğer taraftan, Altaş (1994), teknik standartların fiziksel çevre kalitesi tanımı için yeterli olmadığını ve kullanıcının psiko-sosyal gereksinimleri doğrultusunda kullanıcıya ait standartların oluşturulması gerektiğini savunmaktadır (Altaş, 1994: 38).

Çerçi (1997), konut yakın çevresinde kullanıcı memnuniyeti üzerine yaptığı araştırmada memnuniyet (tatmin) derecesinin beklentiler ve nesnelerin algılanma şekli ile ilişkilendirildiğini vurgulamakta, bu nedenle memnuniyet derecesinin kişilerin eğitim seviyeleri, yaşadıkları ortam, daha önceki tecrübeleri, arzu ve inançlarına bağlı olarak değişebileceğini belirtmektedir. Çerçi (1997), tasarımdaki yetersizliklerin ve kullanıcı katılımındaki başarısızlıkların kullanıcının yaşadığı çevreye yabancılaşması, sahiplenmemesi ve kayıtsızlaşması gibi sorunlara neden olduğunu savunmaktadır. Çerçi'nin bu açıklaması ile kişinin mekâna duyacağı aidiyet hissini memnuniyetin bir getirisi olduğunu ve tatminkâr çevrelerin diğer bir göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır (Çerçi, 1997: 48).

Kaplan vd. (1998) benzer şekilde, yaptıkları araştırma sonuçlarından yararlanarak kişilerin yaşadıkları mekâna duyacakları aidiyet ve sahiplenme hissini, bireysel özgüven ve yaşamları ile ilgili memnuniyet duygusunda olumlu etkiler yaptığını belirtmektedir (Kaplan vd. 1998: 78).

Tüm bunlardan hareketle, alan kullanıcılarının genel eğilimlerinin tasarım öncesinde belirlenmesi daha memnun edici ve kullanıcının güçlü bağlar kurarak kendini aidiyet hissedeceği çevrelerin oluşturulmasında gereklilik olarak görüldüğü söylenebilir. Bu aşamada kullanıcı katkısının sağlanması ve bu katkıyı sağlayacak tekniklerin verimlilikleri kritik önem kazanmaktadır. Bu itibarla yürütülen araştırmada, kullanıcı katkısının sağlanmasında farklı tekniklerin verimlilikleri denenirken, kişilerin alandan

memnuniyetlerive alana duydukları aidiyet hissi tatmin derecesi olarak görülmüş ve diğer kalite(performans) kriterleri ile ilişkileri incelenmiştir.

### **3.4. Çevre Kalitesinin Değerlendirilmesi**

Sanoff (1992)'a göre çevresel değerlendirme, toplumsal yaşamın ve sosyal koşulların iyileştirilmesi, sosyal program ve çevresel etkinin daha insancıl çevre oluşturmadaki etkisi, çevrenin idaresi ve gereksinim duyulan verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması eylemlerinin tümünü kapsar (Sanoff, 1992: 129).

Değerlendirme, tasarlanmış çevrelerin insan davranışları üzerindeki etkisi hakkında geri besleme sağlayarak çevre kalitesinin arttırılmasında yol gösterici olur. Değerlendirmede amaç, ölçüt ve düzeylerin önceden belirlenmesi sonuçların geçerliliği ve kullanılabilirliği bakımından önemlidir (Pena ve Parshall, 1987: 67). Bu aşamada, özellikle değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesinde kullanıcı görüşlerinin kullanılması çalışmanın verimliliği açısından avantaj sağlayacaktır.

Çakın (1988), çevresel değerlendirmenin amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır (Çakın, 1988: 69):

- İnsan çevre ilişkileri ile ilgili bilgi birikiminin arttırılması
- Kullanıcının davranışsal gereksinimlerinin saptanması
- Tasarım sürecine ilişkin bilgi birikimini sağlamak
- Daha önceki tasarım amaçlarının ne düzeyde karşılanabildiğinin saptanması
- Çevre kullanımında verimliliğin değerlendirilmesi
- Belirli çevrelerin değerlendirilmesinde standart yöntemlerin geliştirilebilmesi için veri kaynağı oluşturmak

Çakın (1988) değerlendirmenin farklı ölçeklerde (kent, mahalle, mekân) ve farklı düzeylerde (tasarım ve planlama, yapım ve uygulama, kullanım ve işletme) gerçekleştirilebileceğini vurgulamaktadır. Her aşamada yapılacak değerlendirme farklı amaçlara hizmet edecek ve sürece farklı katkılar sağlayacaktır. Tasarım ve planlama aşamasında yapılacak değerlendirmede hedeflerin belirlenmesi söz konusu iken, yapım ve uygulama aşamasında yapılacak değerlendirme aksaklıkların zamanında bertaraf edilmesini sağlayacaktır. Kullanım ve işletme sırasında yapılacak değerlendirme ise kullanıcının ortaya konan ürünle etkileşimi belirlenebilecek, bu

şekilde mevcut kalitenin kullanıcı gereksinimleri dikkate alınarak yükseltilebilmesi mümkün olacaktır (Çakın, 1988: 69).

Özsoy vd., (1995) fiziksel çevrende niteliğin nesnel (gözlenebilir, ölçülebilir, karşılaştırılabilir fiziksel nitelikler) ve öznel (kullanıma ilişkin yapılan öznel değerlendirmeler) olarak iki farklı boyutta ölçülüp değerlendirilebileceğini belirtmekte ve çevrenin nesnel niteliklerinin algılanma şekli ve öznel yargılara bağlı olarak değerlendirilmesinin kullanıcıların sosyal, kültürel ve ekonomik alt yapılarına bağlı olarak değiştiğini vurgulamaktadır (Özsoy vd., 1995: 103).

Gerçekleştirilen araştırmada mevcut çevre düzeni kalitesinin yükseltilmesi amaçlandığından bu aşamada öznel ve nesnel değerlendirmeleri beraber kullanan “Kullanım Sonrası Değerlendirme” yaklaşımı ve “Peyzaj Kalite Değerlendirmesi” yaklaşımları incelenmiştir.

#### *Çevresel Tasarım Araştırmaları ve Çok Yönlü Metodolojilerin Önemi*

Daha önce yapılan çevre kavramı tanımları ve insan-çevre ilişkilerini açıklayan modeller, insan-çevre etkileşiminin kişinin bireysel performansına, algısal yapısına, kültürel alt yapısına, davranışsal eğilimlerine, tercihlerine ve çevrenin insan üzerindeki etkisine bağlı olarak değişen kapsamlı yapısını ortaya koymaktadır. İnsan çevresinde sadece bir gözlemci değil, rol alan, etkide bulunan bir ögedir. Çevre insan yaşamı için gerekli temel ihtiyaçları sağladığı gibi, yaşam kalitesini şekillendiren bir belirleyici konumundadır.

İnsanoğlu yaşam kalitesini yükseltmek amacı ile çevresini değerlendirme ve değiştirme eğilimindedir. Değişen çevre kişinin algı mekanizması aracılığı ile kişinin ruhsal yapısına ve davranışlarına yön verirken, yeni ihtiyaçların oluşumuna temel oluşturur. Bu döngünün sağlıklı yürümesi kişinin çevresi ile bütünleşmesini ve çevresel tatmini için bir gereklilik halini alır. Bu aşamada çevresel değerlendirme ve tasarım araştırmaları büyük önem kazanmaktadır. Kullanıcının çevre ile entegrasyonuna olanak verecek, dolayısıyla kullanıcının refahını sağlayacak çevrelerin oluşturulabilmesi, tasarıma yön verecek girdilerin ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi ile mümkün olabilir. Bubağlamda, çevrenin fiziki yapısının yanı sıra, kullanıcı özelliklerinin ve gereksinimlerinin ve kullanıcının mevcut çevre ile etkileşiminin belirlenmesi gerekmektedir. Bu karmaşık yapının tespiti aynı şekilde

çok yönlü bir incelemeyi gereklilikılmakta, dolayısıyla farklı nitelikleri tespit edecek farklı tekniklerin beraber kullanımına ihtiyaç duyulmaktadır.

Diğer taraftan, birçok bilim dalında kullanıla gelmiş ancak doğal karakteriincelenmemiş değişkenlerin çevre-davranış araştırmalarında kullanımı uygungörülmemektedir. Bu nedenle, devamlı değişim içerisinde olan çevre niteliklerininmekan bazlı analizler ile belirlenmesi gerektiği ve bunların davranış ve eğilimlerüzerindeki çok yönlü etkisinin ancak saha çalışmaları ile tespit edilebileceğivurgulanmaktadır (Betchtel vd., 1990:357).

### *Kullanım Sonrası Değerlendirme*

Preiser (1997) “Kullanım Sonrası Değerlendirmeyi” (KSD); çevre inşa edildikten ve kullanıldıktan bir süre sonra, sistematik ve düzenli bir şekilde değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır. Preiser (1997)’a göre KSD çevrenin kullanıcıları ve onların ihtiyaçlarıüzerine yoğunlaşır, önceki tasarım kararlarının değerlendirilmesini sağlayarak, gelecekte yapılacak çalışmalara veri kaynağı oluşturur. Şekil 3’de kullanım sonrasideğerlendirme sürecini grafiksel olarak özetlemektedir (Preiser, 1997: 181).

**Şekil 3:**  
Kullanım Sonrası Değerlendirme Süreci



**Kaynak:** Preiser, 1997: 181.

Marans ve Cooper (2000)'a göre kullanım sonrası değerlendirme, kullanım aşamasında kullanıcının fiziksel çevresinden tatmininin araştırıldığı bir değerlendirme yöntemidir. Amacı kullanım sonrası tatminsizliğin nedenlerini saptayarak, yeni tasarımlar için fiziksel çevrenin performansına dayalı programlama kriterleri oluşturmaktır. Bu yaklaşımın bilimsel bir teknik olarak ortaya çıkışındaki amaç, değerlendirme için herkesçe kullanılabilir güvenilir nesnel kriterler oluşturmaktır (Marans ve Cooper, 2000: 67).

Kirk ve Sprecklemeyer (1998), kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarının amacını şu şekilde özetlemektedir (Kirk ve Sprecklemeyer, 1998: 49).

- Kullanılmakta olan çevreleri, gelecekteki çevresel ihtiyaçlar ve program gereksinimleri için model olarak kullanmak.
- Orijinal programın ve tasarım amaçlarının performansını ölçmek.
- Kullanılmakta olan çevreleri güncelleştirmek ve yeniden düzenlemek.
- Var olan çevreleri gelecek çevresel ihtiyaçları ve gereksinimleri biçimlendirmek için kullanmak.
- Tasarımcı için organize bilgi sağlamak, tasarım sırasındaki belirsizliği azaltmak, tasarım sürecindeki, yenilikçi rol, biçim ve işlev arasındaki

ilişkileri ortayakoyamak, kullanıcıların çevreleri ile olan ilişkilerine yönelik bilgiyi arttırmak.

Kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarında birçok farklı model geliştirildiği görülmektedir. Bunların arasında sosyal bilimleri temel alan Marans ve Spreckelmeyer (1981)'in modeli sunduğu çok yönlü araştırma perspektifi ile dikkat çekmektedir. Model, hem kullanıcı davranışlarını hem de fiziksel çevrenin nitel ve nicel özelliklerini bilimsel bir çerçevede ele alan kapsamlı, birimin detaylı analizine olanak veren bir yapıya sahiptir (Marans ve Spreckelmeyer, 1981: 197).

Model süreç ve teknikler olmak üzere iki aşama olarak ele alınmıştır. Süreç aşaması mekânın ön incelemesini takip eden araştırma tasarımı, veri toplama ve analizi işlemlerini kapsamaktadır. Teknikler aşamasında ise, mekân karakterinin ve tanımlanan problemin yapısına göre kullanılacak teknikleri içerir. Bu aşamada amaç kullanım sonrası değerlendirmeyi tüm boyutları ile (algısal, davranışsal ve fiziksel) ele alacak teknikler bütününe belirlenebilmesidir (Marans ve Spreckelmeyer, 1981: 197). Kullanılacak teknikleri gözlem ve arşiv araştırma, görüşme, anket, çevresel ölçümler (nicel ve nitel ölçümler) ve veri analizi (iki ve çok değişkenli istatistik analizler) şeklinde sıralamaktadır. Marans ve Spreckelmeyer (1981) tarafından önerilen modeli kullanan Kirk ve Spreckelmeyer (1998), araştırmalarında belirtilen tüm teknikleri bir arada kullanmıştır. Uygulamada süreç, derinlemesine bilgi sağlayan sübjektif araştırma teknikleri (Gözlem, arşiv araştırma ve görüşme) ile başlamış ardından yapılandırılmış, güvenilirlik düzeyi yüksek analitik teknikler (Çevresel ölçümler, anket ve veri analizi) şeklinde devam etmiştir (Kirk ve Spreckelmeyer, 1998: 50).

Yürütülen araştırma kapsamında, çevre kalitesinin yükseltilmesi amacı ile yapılan kullanım sonrası değerlendirme çalışmasında Marans ve Spreckelmeyer (1981) tarafından ortaya konan model yaklaşımı araştırma metodolojisi'nin şekillendirilmesinde yönlendirici olmuştur (Marans ve Spreckelmeyer, 1981: 197).

#### *Peyzaj Kalite Değerlendirmesi:*

Zube vd., (1982) yapılandırılmış çevrelerden farklı olarak peyzaj kalitesinin değerlendirmesinde dört farklı modelden bahsetmektedir (Zube vd., 1982: 3). Zube (1984) tarafından tanımlanan bu modeller kalite değerlendirmesinin çok yönlü

yapısını ortaya koymakta ve değerlendirme aşamasında farklı unsurların sürece dâhil edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Zube 1984: 105).

*Uzman Modeli (Expert Paradigm):*

Bu yaklaşım, peyzaj kalite değerlendirmesinin konusunda eğitim almış uzman gözlemcilerle yapılmasıdır. Görsel sanatlar, tasarım, ekoloji ya da doğal kaynak yönetimi gibi konularda deneyimli kişiler peyzajın kendine özgü ve estetik özelliklerini değerlendirirler.

*Psikolojik Modelleme (Psychological Paradigm):*

Bu yaklaşım, belirlenmiş bir peyzaj alanı ve peyzaj kalite değerlendirmesinin halkın geneli ya da seçilen grupların test edilmesi yoluyla değerlendirilmesidir. Dış mekândaki açık alanların kullanıcılarının davranışları ve değerlendirmeleri arasında karşılıklı ya da etki-tepki ilişkileri taşıdığı varsayılmaktadır.

*Bilişim Modeli (Cognitive Paradigm):*

Bu yaklaşım, bir peyzaj bütünü ya da peyzaj parçalarının insanlar için ne anlamlar taşıdığına değerlendirilmesini içermektedir. İlgili konuda bilgisine başvurulmuş gözlemcinin geçmiş deneyimleri, gelecek beklentileri ve sosyo-kültürel yapısına göre peyzaja yüklediği anlamların değerlendirilmesidir.

*Deneyisel Model (Experimental Paradigm):*

Bu yaklaşımda peyzajı oluşturan değerler, insanoğlu ve peyzaj arasındaki ilişkiler sonucunda oluşan deneyimlere dayanmaktadır ve karşılıklı ilişkilere göre şekillenmektedir (Zube, 1984: 106).

Zube (1984) tarafından tanımlanan bu modellerin her birinin kalite değerlendirme çalışmalarında bütünsel bir yaklaşımın parçaları olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle yürütülen araştırma metodolojisi'nin şekillendirilmesinde tanımlanan modellerin tümü dikkate alınmıştır (Zube, 1984: 106).

### 3.5. Çevre Kalitesi Kentsel Yaşam İlişkisi

Kent kavramı, Sosyal Bilimler Sözlüğünde nüfusu belirli bir büyüklüğü ve yoğunluğu aşan, ekonomisi daha çok tarım dışı etkinliklerde yoğunlaşan ve kendi nüfusundan başka, etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşim birimidir, şeklinde tanımlanır (Demirli ve Acar, 1993: 76).

Kent bilim konusunda uzman Keleş (1998)'e göre ise kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir (Keleş, 1998: 75).

Dünyada kentler, nüfus büyüklüğüne, yönetsel sınır ve yapı ölçütlerine, ekonomik nitelik ölçütlerine ve sosyolojik ölçütlere göre belirlenir. Ülkemizde ise farklı kurumların farklı kent sınıflandırmaları mevcuttur. 442 sayılı Köy Kanununa göre; nüfusu 2.000'den az olan yerlere köy, 2.000-20.000 arasında olan yerlere kasaba, 20.000'den çok nüfuslu yerlere de şehir denilmektedir. 2005 yılı, 5393 sayılı Belediye Kanununa göre; nüfusu 5.000'i aşan yerlerde belediye kurulabilir ve kent vasfını sağlamış olur. Devlet Planlama Teşkilatı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da 10.000 nüfusu kent tanımlamasında sınır olarak kabul eder. Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınlarında, nüfusu ne olursa olsun tüm il ve ilçe merkezleri kent olarak tanımlanmaktadır ve nüfusu 20.000'i geçen yerleşmeler kentleşme oranına dâhil edilir. Bu tanımlamalardan yola çıkılarak en son 2010 yılında yapılan istatistiklere göre ülkemizin %76,3'ü il ve ilçe merkezlerinde yaşayan kentli nüfusu oluşturmaktadır. Yaşanabilirlik, yapı ve doğal çevre, ekonomik refah, sosyal durum ve eşitlik, eğitimsel fırsatlar, kültürel ve eğlence amaçlı rekreasyonel olanakları da içeren, toplumların kentsel yaşam kalitesini ortaya çıkaran bir yaşam faktörünün temelidir. Yaşanabilirlik, belirli bir kentin ya da ulusun yaşam kalitesini ölçmek için siyasetçiler ve ekonomistler tarafından daha çok kullanılmıştır. Yaşanabilirliğe dayalı yaşam kalitesinin ölçülmesinde ilk basamağı kentten memnuniyet almaktadır.

Kentler için yaşanabilirlik ise, kentliler için sosyal aktiviteleri, çekici kamusal mekânları, belirli mahremiyet seviyelerinin ve topluluk hissini sağlanmasını da içeren, arzulan ve beklenen yaşam kalitesi anlamına gelirken, kapsamlı olarak ise



bu tanım, ekonomik canlılık ve sağlamlık, sosyal sağlık ve çevresel yaşayabilirlik gibi kavramlar tarafından çevrenmektedir. Bir şehri kesin bir şekilde yaşanabilir olarak tanımlamak zordur, ancak fonksiyonsuz, problemler karşısında korunmasız ve sosyo-kültürel hayatı olmayan bir şehir, yaşanabilir bir şehir olarak düşünülemez (Keleş, 1998: 77).

Avrupa Konseyi'ne göre yaşanabilir ideal bir kentin tanımı ise şöyle yapılmaktadır; kentli haklarını koruyarak; en iyi yaşam koşullarını sağlayarak; halkına iyi bir yaşam biçimi sunarak; kentsel değerlerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden olarak; birçok sektör ve aktiviteyi bir arada uyum içinde barındıran yaşam yeridir. Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda, 1992 yılında yayımlanan Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'na göre, kentliler, yaşadıkları kentsel çevrelerde, kaliteli kent hayatı sürmek için şu haklara sahiptirler;

- Güvenlik
- Kirletilmemiş, sağlıklı bir çevre
- İstihdam
- Konut
- Dolaşım
- Sağlık
- Spor ve dinlenme
- Kültürler arası kaynaşma
- Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre
- İşlevlerin uyumu
- Katılım
- Ekonomik kalkınma
- Sürdürülebilir kalkınma
- Mal ve hizmetler
- Doğal zenginlikler ve kaynaklar
- Kişisel bütünlük
- Belediyeler arası işbirliği
- Finansal yapı ve mekanizmalar
- Eşitlik

Lennard ve Lennard'a göre (1995) yaşanabilir bir kentin, toplumsal birliktelik ve iletişim için kamusal yaşama yardım eden mekânlara sahip olması gerekmektedir. Bu mekânlar, günlük yaşamı zenginleştiren gelenekleri, festival ve pazarları sürdüren, kentin ve bölgenin tarihine uygun mimarisi olan, mimari ve kentsel tasarım için ekolojik temellere sahip, toplu taşımının yaygın ve otomobilin kısmi kullanımını destekleyen ulaşım politikaları olan, çocukları kentsel planlamaya ve etkinliklere katan gelenekleri olan kaliteli kent mekânlarından oluşmalıdır (Lennard ve Lennard, 1995: 14).

Yaşam kalitesi, Dünya Sağlık Örgütü'ne "World Health Organisation-WHO". bireylerin hayat içerisindeki durumlarını, ait oldukları kültürel yapı ve değerler sistemi bağlamında algılama ve değerlendirme biçimidir. Söz konusu değerlendirme, bireylerin beklentileri, hedefleri, hayat standartları ve hayata ilişkin kaygıları ile ilişkili olarak şekillenir. Ayrıca yaşam kalitesi, bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, özgürlük seviyesi, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin başlıca özellikleriyle etkileşimleri gibi çok sayıda etkenle ilişki içerisinde şekillenen, karmaşık ve geniş bir kavramdır. Kentsel yaşam kalitesi kent mekânına indirildiğinde Kaya (2007)'ya göre kentin sahip olduğu mekânsal ve yerel unsurların, kente ait içme suyu, kanalizasyon, ulaşım vb. altyapı unsurlarının yanı sıra park, sosyal alanlar ve konut alanlarının da nitelikli hale getirilmesiyle kültürel, sosyal ve ekonomik imkânların ve sunulan hizmetlerin düzeyine kadar değişik unsurlar kentsel yaşam kalitesini oluşturmaktadır (Kaya, 2007: 35).

Toplumbilimciler, yaşam kalitesi ile ilgili olarak iki farklı tür sosyal gösterge tanımlamışlardır. Bunlardan ilki, insanların yaşadıkları çevreyi algılama ve değerlendirme biçimlerini içeren öznel ölçümler, diğeri ise insanların içinde barındığı, çalıştığı çevrelere ilişkin ölçümleri içeren nesnel ölçümlerdir. Yaşam kalitesinin analizinde dört farklı yaklaşımdan söz edilebilir;

- Bireylerin yaşamdan hoşnutluğunu ölçen kişisel durum yaklaşımı
- Yaşam kalitesini yansıttığı varsayılan belirli sayıdaki nesnel göstergelere göre farklı kentsel alanları karşılaştırma üzerinde odaklanan yaşanabilirlik karşılaştırmaları
- Kentsel alanlar arasındaki yaşam kalitesi farklılıklarını dengelemek üzere konut fiyatları ve ücret farklılıklarını kuramsallaştıran kullanıcı yaklaşımları

- Yaşam kalitesi, bileşenleri ve toplumdaki eğilimler üzerinde odaklanan topluluk eğilimleri yaklaşımı

Kentsel yaşam kalitesi sürdürülebilir kentsel gelişmeleri sağlayabilmenin en önemli bileşenidir. Sürdürülebilirlik, Birleşmiş Milletler tanımlamasına göre, 2050 yılında 9 milyar olması beklenen dünya nüfusu için giderek azalan doğal kaynaklara ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün vermeden bugünler için insanca yaşama standardına erişimin sağlanmasıdır. Birleşmiş Milletler'e göre sürdürülebilir çevre birtakım sorulara alınacak cevaplarla sağlanabilir. Bunlar (Jackson, 2007: 30);

- Çevreyi koruyarak insanları nasıl fakirlikten kurtarabiliriz ve onlara nasıl iş sağlayabiliriz?
- Herkes için temiz enerjiye nasıl erişilebilir ve bunu üretirken iklim değişikliğine neden olmadığımızı nasıl anlarız?
- Herkes için insanca ve yaşam kalitesi yüksek kentlerimizi nasıl şekillendirebiliriz?
- Daha fazla tıkanıklık ve kirlilik oluşturmadan, istediğimiz yere ulaşmak için, nasıl daha iyi ulaşım sistemleri inşa edebiliriz?

1983 yılında yayınlanan Brundtland Komisyonu Raporu'na göre sürdürülebilir kalkınma, gelecekteki nesillerin ihtiyacını karşılama yeteneğinden taviz vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır. Bu rapora göre sürdürülebilir kalkınmanın 7 ön şartı bulunmaktadır;

- Karar alımına etkin katılımı sağlayan bir siyasi sistem
- Artık değer ve kendine güvenen bir temele dayanan teknik bilgi üretebilen bir ekonomik sistem
- Gelişmenin ekolojik tabanını koruma yükümlülüğüne saygı duyan bir üretim sistemi
- Sürekli yeni çözümler arayabilen bir teknolojik sistem
- Sürdürülebilir hizmet ve finans modellerini destekleyen bir milletlerarası sistem
- Esnek ve kendi kendisini düzeltebilen bir idari sistem
- Ahenksiz bir gelişmeden doğan gerilimlere çözüm bulan bir sosyal sistem

Ülkemiz kentleri giderek düşen bir yaşam kalitesi sürecine sahne olmaktadır. Plansız kentleşme, nüfus artışı, sosyal sınıf farklılıkları, işgücü açığı, niteliksiz konutlar, betonlaşmış çevre, eksik kentsel hizmet ve hizmetlerin herkese eşit oranda ulaşamaması gittikçe kötüleşen kentsel işlevler, kentsel yaşam kalitesinin günden güne azaldığını ortaya koymaktadır. Küçükünden büyüğüne birçok kentin yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi kriterleri birbirinden farklıdır. Birçok metropol için sınırlı bu kriterler küçük şehirlerin ihtiyacını haddinden fazla karşılayacak kapasitede olabilir. Ya da küçük bir kentin yaşanabilirliği ve kalitesi için yeterli olan kentsel unsurlar, metropol hâline gelmiş bir kent için azımsanacak ölçekte tanımlanabilir. Kentleri yaşanabilir bir hale getirmek, ancak yaşam değerlerini, estetik ve kültür değerlerini artırarak, mekân kalitesi iyileştirilmiş bir kent yaratmaktan geçer (Şenlier, 1995: 135).

### **3.6. Kentsel Çevre Kalitesinin Bileşenleri**

Kent, sahip olduğu doğal ve yapılı unsurlarla belirli bir çevrede yer seçer ve bu çevre, doğal olsa da olmasa da belirli bileşenlere sahip olmalıdır. Bu bileşenler, her kentin kendine özgü çevresinde, kenti kullananlar tarafından çeşitli fonksiyonları sonucunda değer bulacak ve sonuçta kentin kalitesi bu niteliklerle belirlenecektir. Kentsel yaşam kalitesi, kente ait değerler ışığında bazı bileşenlerden oluşmaktadır. Bu bileşenler,

- Fiziki çevre kalitesi bileşeni
- Sosyal çevre kalitesi bileşeni
- Ekonomik çevre kalitesi bileşenleridir.

Fiziki çevre kalitesi bileşeni, açık-yeşil alan varlığı, ulaşım ağı (erişebilirlik, ulaşım türü, toplu taşıma, altyapı ve belediye hizmetleri, iletişim), sosyo-kültürel aktiviteler, doğal ve tarihi değerlerin korunması, konut ve yaşam çevresinin planlı olması, konut tipi ve kalitesi, çalışma alanlarının çevresel etkilerinin azaltılması, rekreasyon alanlarının varlığı gibi özellikleri tanımlamaktadır. Sosyal çevre kalitesi de yaşam biçimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, örgütlülük ve gönüllülük esasına dayalı toplumsal faaliyetler, güvenlik, bir yerde topluma ait olma duygusu, kimlik vb. özellikleri tanımlar. Ekonomik çevre kalitesi bileşeni ise yaşam maliyeti ve alım gücü gibi özellikleri tanımlar. Yaşam kalitesi bileşenlerinin açıklanması, sadece genel kavramlar çerçevesinde verilmiş olup, kavramsal bazda ancak özele

indirgenerek sağlıklı sonuçlara ulaşılabilecektir. Burada amaç, ayrıntılarla birlikte geliştirilecek olan bakış açısından kentsel mekânın kalitesine gönderme yapmaktır. Kentsel mekânın kalitesi öncelikle fiziksel çevredeki unsurların kalitesiyle ölçülmektedir ve ilk olarak ta bu unsurların açıklanmasında fayda vardır (Şenlier, 1995: 137).

### 3.6.1. Ulaşım ve Altyapı

Ulaşım konusu, yaşam kalitesinin başlıca bileşenlerinden biridir. Avrupa Birliği politika ve programları, yaşam kalitesi ve ulaşım ilişkisini özellikle sürdürülebilirlik ve sosyal bütünleşme açısından ele almaktadır. Ulaşım aynı zamanda toplumsal ilişkilerin desteklenmesi açısından da önemli bir araçtır. Kaliteli ulaşım olanaklarının olduğu komşuluk birimlerinde sosyal bütünleşme desteklenmiş olur. Okul-ev ya da iş-ev gibi günlük yoğun olarak kullanılan hareketliliklerde ulaşımın nitelikli hale getirilmesiyle, iş hayatında ve okul hayatında bireyin sosyal ve bireysel gelişimi daha iyi sağlanacaktır (Kaya, 2007: 36).

Avrupa Kentsel Şartı'na göre ulaşım ve dolaşım hakkı her kentlinin sahip olması gereken bir haktır ve kaliteli bir kent ortamında yaşayan her kentlinin de bu hakka sahip olması gerekmektedir. Ulaşım hakkı, toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan, uyumlu bir düzenin sağlanması hakkıdır. Bu hakkı sağlarken hiçbir şekilde yaş, cinsiyet, kültür ve sosyal farklılıklar olmaksızın bu haklara erişim esas alınmalıdır. Yürüme, kent sosyolojisinin temelidir. Çünkü yayanın kent merkezinden başka yürüyerek erişimini sağladığı bir yer yoktur. İnsanlar kentte bir yerden bir yere gitmek için önce yürümek zorundadırlar. Bu bir haktır ve insanların bir yere erişmek için sahip oldukları bu birincil hak engellenemez. Yaya ulaşımı, varmak istedikleri yere yürüyerek ulaşmayı tercih edenler için, özel olarak tasarlanmış, tamamı yayalara ayrılmış, yaya ihtiyaçları için gerekli altyapı hizmetleri ile donatılmış, mümkün olduğunca araç trafiği ile kesişmeyen, güvenli ve temiz olması önem arz eden bir ulaşım çeşididir (Çakılcıoğlu ve Cebeci, 2001: 74).

Avrupa Parlamentosu, Avrupa Yaya Hakları Bildirgesi'ne (1988) göre, yayanın, statüsü ne olursa olsun motorlu taşıta göre değil, insan ihtiyaçlarına göre şekillenmiş kent merkezlerinde yaşama hakkı vardır. İzole yaya bölgelerinden.

ziyade,, kendi düzeniyle uyumlu,, ulaşılabilir,, kısa ve makul bağlantıları olan yaya alanlarına sahip olmaya hakkı vardır. Çocuklar,, yaşlılar ve engellilerin kendi zafiyetlerini şekillendirmeyen ve kolay sosyal ilişkiye izin veren kentsel düzenlemelerden faydalanma hakları vardır. Yayanın tam ve engelsiz hareketini sağlayacak bütüncül bir ulaşım sistemine,, özellikle otoparkların yaya hareketlerini engellemeyecek ve yayaların mimari olarak özelleşmiş alanlardan alacağı keyfi etkilemeyecek şekilde konumlandırılması hakkı vardır. Kent merkezi yaya bölgeleridir ve kentsel yaşamın esas sahipleri de yayalardır. Kentsel alanda birçok insan bir yerden bir yere erişirken bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlileri, yaya yolları ve kaldırımlardaki yapısal engellerdir. Bunlar şöyledir;

- Kaldırım ve yaya yolundaki işgalciler (taşıt, satış büfesi, taksi durağı, pano, işporta tezgâhı vb.)
- Güvenlik tedbirleri alınmayan altyapı çalışmaları
- Kaldırımların standartlarda öngörülen ölçülerden daha dar olması
- Bozuk yüzeyli yaya yolları, kaygan yer kaplamaları
- Drenaj yapılmadığı ve yaya yoluna uygun eğim verilmediği için biriken yağmur suları ve kirli sular
- Teknik altyapı elemanlarının uygun olmayan yerlere yerleştirilmesi
- Yanlış yere dikilen ya da tasarlanan peyzaj unsurları
- Kent mobilyalarının yanlış yerlere ve uygun olmayan yüksekliğe yerleştirilmesi

Kentte yaşayan kişilerin tamamının normal yaşamsal faaliyetlerini sürdürüyor olması beklenemez. Kenti yaya olarak kullanan insanlar doğuştan veya sonradan bir şekilde engele sahip olan kişiler de olabilir. 2005 yılında yayınlanan 5378 sayılı Özürlüler Kanunu tanımına göre,,doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle,, zihinsel,, ruhsal,, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma,, bakım,, rehabilitasyon,, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi “özürlü” olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler engelli tanımına göre ise,, normal bir kişinin,, kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri,, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtsal veya sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamama durumunu engelli olarak adlandırır. Aslında özürlü insan yoktur, çevresel dengesizlikler meydana

getirdikleri engellerle insanlarda özne neden olmaktadır. Engellilerin kentte, bağımsız hareketlerini sağlayacak ulaşım sistemlerine, kamusal düzenlemelere, uyarı, işaretleme sistemlerine ve engelli taşıtlarını kullanacakları alanlara ihtiyaçları vardır. Engellilerin de kent ortamında kendi engellerinden başka engellerle karşılaşmama hakları vardır. Kentsel ortamda onlar için tek kabul edilebilir engel uzaklıktır. Engellilik durumu, zihinsel, görme, işitme ve konuşma, ortopedik, süregen engellilik olarak sınıflandırılmaktadır. Bir engellinin her gün kentte karşılaştığı sorunlar ise şunlardır;

- Yüksek ve bozuk yüzeyle kaldırımlar
- Standartlara uygun olmayan kaldırım rampaları
- Kaldırıma rastgele park edilmiş taşıtlar
- Güvenlik tedbiri olmayan altyapı çalışmaları
- Otopark alanlarında engelli park yeri azlığı
- Engelliler için uygun olmayan kent mobilyaları
- Sesli ve görsel uyarıcılar olmadığından engellilere hizmet edemeyen ulaşım sistemleri.

3194 sayılı İmar Kanunu'na 1997 yılında eklenen ek madde ile fiziksel çevrenin özürsüzler için ulaşılabilir ve yaşanabilir kılınması için; imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda, Türk Standartları Enstitüsü'nün ilgili standartlarına uyulması zorunludur. Kentte erişim ve ulaşımdan mustarip olan diğer kentli yaya unsurları da çocuk ve yaşlılardır. 1990 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, her çocuğun sahip olması gereken bazı haklar vardır. Temel yaşama hakkı dışında, çocuğun hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürmesi, gelişimine yönelik faaliyetlerden faydalanabilmesi, sosyal çevresiyle iletişim kurabilmesi için de kaliteli bir kent ortamında yaşamaya hakkı vardır. Ulaşım ve erişim hakkı da bunlardan biridir. Çocuğun bir yerden başka bir yere güven içerisinde erişimi ancak problemlerinden soyutlanmış bir kentsel çevre ile mümkündür. Taşıtlar tarafından işgal edilmemiş kaldırımlar, çocuklar için oyun alanı olabilir. Zihinsel gelişimi gereği dikkatsiz davranan ve aniden yola fırlama ihtimali olan çocukların yanı sıra, yaşından dolayı bazı yaşlıların normal bir insandan daha yavaş yürüme ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

### 3.6.2. Açık ve Yeşil alanlar

Avrupa Kentli Haklarına göre doğal zenginlikler ve kaynaklar her kentin doğayla bütünleşmesi için olmazsa olmazdır. Yerel doğal kaynak ve değerlerin, yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, kentte yaşayanların yararı gözetilerek korunması ve idaresi gereklidir. Doğal unsurlardan çok, yapılı unsurların bulunduğu kentsel çevrede yeşil alanlar kentlerin akciğerleri gibidir. Kentler, ancak ciğerlerinin genişliği ölçüsünde kent alanına oksijen sağlayabilir. Kentsel yaşanabilirliğin ve yaşam kalitesinin ölçülmesinde doğayla bütünleşme ve doğal kaynakların mevcudiyeti kentin değerleri hanesinde yer alır. Yayanın yeşil bir çevreyle bütünleşerek kentsel işlevlerden faydalanması en doğal hakkıdır. Yapılı çevrenin soğuk duvarları ve hapsolmuşlük hissini ancak açık mekânlar ve kentsel yeşiller bertaraf edebilir. Kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı ülkemizde İmar Planlarında en az 10 m<sup>2</sup> olarak planlanmaktadır. Ancak bu planların çoğunda, standarda uygun düzenlemeler gerçekleşmemektedir. Hatta kimi kentlerde park alanları imara açılıp, konut alanlarına dönüştürülmektedir. Açık yeşil alanlar, boş zamanların değerlendirildiği ve aynı zamanda insanların sosyalleştiği mekânlar olma özelliği de gösterir. Çocuk bahçeleri, kent çocuklarının sağlıklı büyümelerini amaçlayan, 0-12 yaş çocukların kullanım mekânlarıdır. Çocukların temiz hava gereksinimi, oyun olanakları, doğayla iletişime geçip çevresini tanıması, sosyal ilişkiler geliştirmesi ve gün içerisinde depoladığı enerjiyi harcaması bu mekânlarda sağlanır. Çocuk bahçeleri üç kategoride incelenir. Bunlardan ilki konuta çok yakın çimen veya kum havuzu şeklindeki 0-4 yaş grubuna hitap eden alanlardır. Etki alanı 100-800 m arasında değişir. Bu alanların hizmet ettiği konut sayısı 50-100 ile sınırlıdır, nüfus ise 200-1000 arasında değişir. Kişi başına 0.2-0.5 m<sup>2</sup> alan düşer. İkincisi, konuttan izlenecek uzaklıkta çeşitli çocuk oyun alanı donanımlarına sahip, 4-8 yaş arası çocuklar için düzenlenen oyun alanlarıdır. 3000-7000 nüfusa hizmet etmek için planlanmıştır. Kişi başına 5-10 m<sup>2</sup> alan düşer. Sonuncusu ise konutla ilişkisi dolaylı, aletli oyun elemanları ve donanımları bulunan 812 yaş arası çocuklara hitap eden oyun alanlarıdır. Etki alanı 400-800 m'dir (Bakan ve Konuk, 1987: 37).

Çocuk bahçeleri sadece çocuklar için değil aynı zamanda çocuklu ailelerin de birbiriyle sosyal ilişki içerisinde bulunması ve dinlenmeleri için fırsat ortamıdır. Bu yeşil alanlar ve bu alandaki unsurlar, her kentlinin belleğinde farklı bir algıya



nedenolur. Yapılan araştırmalarda insanlar, bir ağacın ya da bir yeşil unsurun sokakta ne sağlayacağı konusunda şu gürüşleri ortaya koymuşlardır;

- Gölge sağlar b. Sokağa canlılık ve zenginlik katar
- Havayı temizler ve oksijen oranını artırır
- Binaları gizler
- Gürültüyü azaltır
- Mahremiyet duygusu yaratır
- Beton binaların sertliğini yumuşatır ve doğayla bütünleşmeye yardımcı olur
- Sokakların temiz görünmesini sağlar ve aynı zamanda konut sakinlerinin çevreleriyle ilgilenmelerini artırır
- Endemik bir ağaç, kente ait kimliği oluşturabilir.

Burada kentsel yeşilin kente dair bir imge, bir ayrıcalık noktası olma özelliğinden bahsetmekle kalmayıp, aynı zamanda kente kattığı canlılık ve aktiflikle, insanlar üzerinde oluşturduğu biyolojik ve zihinsel rahatlama fonksiyonuna da değinilmiştir. Kent mekânında, yayalara yönelik fonksiyonların bulunduğu ulaşım akslarında taşıttan kaynaklı hava kirliliği, gürültü ve görüntü kirliliği de yeşil alanlar ile çözülebilecek statüdedir. Kentin değişik bölgelerinde, hava kirliliğine dayanıklı ve aynı zamanda kirliliği emerek havayı temizleyen akasya, meşe, kızılıcak, söğüt, kavak ve akçaağaçtan oluşan peyzaj kullanımlarıyla konut sokaklarında yeşil unsurlar uygulanabilir (Gür, 1996: 234).

### **3.6.3. Konut ve Yaşam Çevresi Kalitesi**

Konut sokakları, sadece taşıt-yaya açısından etkili sirkülasyon sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda konut sahipleri ve toplum için estetik kaliteyi de sağlamalıdır. Konut sokağı karakterinin etkileyiciliği, büyük ölçüde kaldırımın genişliği, yatay ve dikey hizadaki sokak köşelerinde bulunan konut mekânını estetik kılan öğelerle ilgilidir. Konut sokakları toplum mekânlarıdır ve bu nedenle komşuluk alanlarında bir imge ve ölçek uygunluğu taşımalıdır. Kentliler için, mahremiyet ve dokunulmazlığın garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlandığı nitelikli ve kaliteli bir konut ortamı sağlanmalıdır. Diğer bir hak da kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre hakkıdır. Konut sahipleri, yaşadıkları yaşam çevresinde kaliteli malzemeden yapılmış mimari yapılarda ve yaşama çevrelerinde hayatlarını sürdürebilme hakkına sahiptir. Mimari açıdan sağlam ve kullanışlı bir yapı, göze hoş

gelen yaşama çevresi ve yaşama unsurları, konutun çevresini güzelleştiren kimlik elemanları ve yalıtılmış konutlar da konut alanlarının kalitesini gözler önüne serebilir (Gür, 1996: 236).

Sokağın kalitesi, bakımlı konut çevresi, günlük ve aksamayan temizlik, boyalı binalar, düzenli kaldırımlar ve bolca yeşil alan varlığına bağlıdır. Kaliteli bir konut sokağı yaşamında çocuklar oyun oynamak, gençler muhabbet etmek, diğer insanlar ise gezinti, oturma, bahçe işleriyle uğraşma ve komşuluk ilişkilerini geliştirme gibi aktivitelerde bulunmak isterler. Meskûnlarda taşıt hareketliliği yeni edinilmiş bir sahiplik durumundadır ve bu durumda meskûn alanlarda, kentsel yaşanabilirlikten daha üst sırada yerini almaktadır. Konut sokakları kentlilerden ziyade taşıtlar tarafından işgal edilmiş durumdadır. Bu durum sadece konut sokağıyla sınırlı kalmayıp, konut içerisindeki dinlenme, uyuma, okuma, çalışma, müzik dinleme ve TV izleme gibi faaliyetlerin de sokaktan kaynaklanan can sıkıcı unsurlardan etkilenmesine neden olabilir. İnsanların konut ve sokak çevresinden bazı ihtiyaçları ve beklentileri bulunmaktadır. Bunlar: huzur, sükûnet, mahremiyet, rahatlık, kolaylık, sokak yaşamı ve komşuluk gibi yaşanabilir bir konut alanlarında bulunması gereken unsurlardır. Kaliteli bir kent mekânı bunların hepsini karşılamalıdır. Beklentiler, sokak yaşamından algılananı ve memnuniyeti önemli ölçüde etkileyebilir. Yapılan çalışmalarda konut sokağındaki beklentileri açısından düşük gelirli grupların yüksek gelirli gruplara oranla daha memnun olduklarını ortaya çıkarmıştır. Ancak yüksek gelirli gruplar kaliteli bir konut alanının nasıl olması gerektiğini bildiği için memnuniyetleri hiçbir zaman yeterli olmamaktadır (Bakan ve Konuk, 1987: 39).

Konut alanlarındaki artan eğim, buna bağlı olarak taşıt hızının artmasına neden olabilir. Artan hız, beraberinde gürültü, titreşim ve hava kirliliğini de artırır. Sokak genişliği, kaldırım genişliği, engeller ve ön bahçe, konutları trafikten korur. Dar sokaklar, geniş sokaklardan daha fazla trafiğin etkisiyle iç içedir. Konut çevresinde bulunan çitler, duvarlar ve bariyerler mahremiyeti artırabilir ve çocukların aniden yola fırlamasını engelleyebilir. Kaldırımlar, sadece taşıttan korunulan alanlar olmakla kalmayıp, aynı zamanda komşuluk buluşmalarına ve çocuklar için oyun alanı olma özelliğiyle de konut sokaklarına hizmet ederler. Diğer yandan, yayalar ile kontrolsüz taşıtlar arasındaki kaza olasılığını minimize ederek, taşıt trafiğinden konut kullanıcılarını korur. Tipik olarak 1.5 m olan kaldırımlar, okul, iş alanları, yüksek

yoğunluklu konut kullanımlarının, transit durakların ve ibadethanelerin olduğu alanlarda daha geniş tasarlanırlar (Kulash, 2001: 40).

Binalar, trafikten korunma konusunda olumsuz bir fırsattır. Bina yükseklikleri gürültüden kaynaklı yansımaları artırır, taşıt egzozunu tutar ve konutların üst katlarını korunma konusunda zorlar. Bina sürekliliği arka bahçeleri gürültüden korurken, sokak ortamı içinde yansımaları artırır. Ancak bunların aksine, yapıların sağlamlığı, çift cam pencereler vb. yalıtım malzemeleri, konut sakinlerini gürültü, titreşim ve mahremiyetin ihlali gibi yan etkilerden korumanın yanı sıra, trafikten kaynaklı hava kirliliğine karşı da önlem oluşturabilir.

#### **3.6.4. Hava Kalitesi**

Atmosfer havasının doğal yapısında bulunan azot, oksijen, karbondioksit başta olmak üzere bu gazların yanı sıra argon, neon, kripton, hidrojen, su buharı, diazot, ozon, metan, amonyak, azot dioksit, kükürt dioksit ve hidrojen sülfür gibi gazların yüzde miktarlarının değişmesi ve atmosferin doğal yapısına sis, toz, koku vb. yabancı maddelerin girmesi sonucu, canlı ve cansız ortamı, özellikle insan, hayvan, bitki ve diğer organizmaların yaşamının olumsuz yönde etkilenmesi olayına “hava kirliliği” denir (Gür, 1996: 237).

Atmosfere karışarak hava kirliliğini meydana getiren kirletici maddeler şu şekilde sınıflandırılabilir (Gür, 1996: 237);

- Katı kirleticiler: tozlar, küller, partiküller, radyoaktif serpintiler
- Gaz kirleticiler: kükürt bileşikleri (hidrojen sülfür, kükürt dioksit), karbondioksit bileşikleri (karbondioksit, karbon monoksit), kurşun oksit bileşikleri ve ozon delici bileşikler (kloroflorokarbonlar, halonlar, karbon tetraklorür, metil kloroform).
- Sıvı kirleticiler: atmosfere yayılan gaz kirleticilerin atmosferdeki su buharıyla kimyasal etkileşime girerek asit yağışları şeklinde yeryüzüne ulaşan sıvı kirleticilerdir.
- Biyolojik kirleticiler: bakteriler, funguslar, bakteri ve fungus sporları, virüsler ve protozoon gibi ancak mikroskopla görülebilen canlılar.
- Işınsal hava kirleticiler: radyoaktif ışınlar, ultraviyole ışınlar

Dünyada ve ülkemizde insan, hayvan ve bitkilerin yaşamını en çok tehdit eden ve bu canlılara zarar veren hava kirleticilerin başında kükürt dioksit (SO<sub>2</sub>), karbon monoksit (CO), azot oksit (NO<sub>2</sub>), ve kurşun oksit (PbO<sub>2</sub>) gazları ile atmosfer havasında asılı duran partiküller, toz, tütsü, sis ve duman gelmektedir (Gür, 1996: 238).Ulaşım sistemlerinin çevre ve insan sağlığını etkileyen en önemli yan etkisi de bu hava kirliliği oluşturan unsurlardır. Petrole dayalı ulaşım türlerinden kaynaklanan başlıca kirleticiler CO, HC, NO<sub>x</sub>, SO<sub>2</sub> ve parçacıklarıdır. Bu gazların salınımına neden olan birincil kaynaklar motorlu taşıtların yanı sıra, konut vb. binalarla, fabrika bacalarıdır. Bunların içinde sağlık açısından en tehlikelisi ve kokusuz bir gaz olan karbon monoksittir (CO). CO özellikle içten patırlı otomobil motorunca üretilirken, HC ve NO<sub>x</sub> kirlenmesi içten patırlı benzinli motorlarda, SO<sub>2</sub>, H<sub>2</sub>S ve parçacık kirleticiler ise dizel motorlarda daha çoktur (Menteş, 1977: 74).

CO<sub>2</sub> salımı en fazla kentçi ulaşımındaki motorlu taşıtlar tarafından üretilir. Amerika'nın en büyük kentlerindeki hava kirliliğinin % 60'ı motorlu taşıtlardan kaynaklanırken, Ankara'da bu oran %41'dir (Demirekler, 1978:114). Ülkemiz genelinde toplam CO<sub>2</sub> salımının %21'i ulaşımından kaynaklanır. Taşıtlar yavaşlarken ve rölantide CO, hızlanırken ve sabit hızda NO salımlarını artırırılar. Metanın yanmış haldeki etkisi %1'ken, doğalgazın ulaşımında kullanılmasıyla birlikte CO<sub>2</sub>'den 21 kat daha fazla etkiye sahip olabilmektedir. Nitröz oksit (N<sub>2</sub>O) ise sera etkisini oluşturma konusunda CO<sub>2</sub>'nin 310 katı daha fazla etkiye neden olmaktadır. Ortaya çıkardıkları kirletici miktarına bakarsak kişisel otomobilin otobüsten 120 kat daha kirletici olduğu sonucuna varabiliriz (Benk, 2007: 64).

Yakıt tüketiminden kaynaklanan CO<sub>2</sub> küresel ölçekli bir iklim değişikliğine neden olur. Yaygın organik bileşikler ise yerel ölçekte insan sağlığına etki etmektedir. Taşıtların motorundan çıkan CO yerel ölçekte insan sağlığı üzerinde etkiliyken, nitrojen oksitler ise yerel, bölgesel hatta küresel ölçekte insan sağlığını olumsuz etkilemektedir.

Dizel motorların en önemli olumsuz yönü yerel ve bölgesel ölçekte etkili olabilecek, insan sağlığını ve estetiğini tehlikeye atan partikül maddeleri çevreye yaymasıdır. Ayrıca yaydıkları sülfür oksitlerse yerel ve bölgesel olarak asit yağmurlarına ve insan sağlığında bozulmalara neden olmaktadır. Bütün bunlara ek olarak taşıtlarda kullanılan yakıtlar ve akülerin kimyasal içeriğindeki kurşun yerel

olarak, yakıt üretimi sırasında ortaya çıkan metan da küresel olarak insan sağlığını olumsuz etkilemekte ve iklim değişikliğine neden olabilmektedir (Benk, 2007: 65).

Motorlu taşıtlarda kullanılan benzin vb. yakıtlardan kaynaklı bu gazların uzun müddet solunumu sonucunda, insan ve hayvanlarda, solunum yolu hastalıkları (astım, amfizem, gırtlak ve akciğer kanseri), saç dökülmesi, kısırlık, ruhsal hastalıklar, kalp krizi ve ani ölüm; bitkilerde ise solunum ve fotosentez dengesizliği, yaprak dökülmesi, tomurcuk, çiçek ve meyve oluşumlarında gerileme, ölüm ve ürün azalması ortaya çıkmaktadır. Benzine alternatif olarak kullanılan motorinin taşıt motorunda yakılmasıyla ortaya çıkan kükürt gazı ise, cilt kanserine neden olan çok halkalı karbonları içerir, içeriğindeki performans artırıcılar, tehlikeli ve sağlık yönünden benzine benzer olumsuz sonuçlar doğurur, yutulması-solunması-deri ve gözle teması ise kanserojen etki yaratır (Gür, 1996: 239).

### **3.6.5. Görsel Kalite**

İnsanoğlunun çevresini keşfetmek için kullandığı 5 duyu organından en önemlisini gözdür. Çevremizde gördüğümüz her görüntüyü öncelikle göz süzgecimizden geçiririz, daha sonra o görüntü hakkında iyi ya da kötü yorum yapmak zihnimize olgunlaştırdığımız bir durumdur. Zihin görsel güzelliklerden beslenir. Güzeli gören bir göz, her zaman güzel düşünür ve güzel şeylere imza atar. Ciğerlerimizin temiz bir havaya ihtiyacı olduğu gibi gözlerimizin de çevremizdeki güzellikleri görmeye ihtiyacı vardır. İnsan çevresinde gördüğü güzelliklerle ufkunu genişletir ve çevresindeki güzelliklerin onda uyandırdığı heyecanla zihinsel olarak yenilenir ve huzura kavuşur. Deniz kenarında yaşayan bir insanın ılımlı yapısıyla dağlık alanda yada görsel güzelliklerden yoksun bir yerde yaşayan insanın asi yapısı arasındaki farklılıklar da bundan kaynaklanmaktadır. Çevremize baktığımızda her zaman bize huzur verici ruhumuzu rahatlatıcı görüntülerle karşılaşmayız. Bu gibi görüntüler zihnimize karışıklıklara yol açarak huzursuz bir yaşam tarzına neden olabilir(Bodur ve Kucur, 1994: 49-50).

Görsel kirlilik, etrafımızda bizi rahatsız eden görüntülerdir. İnsanın görmekten hoşlanmadığı, bulunmak istemeyeceği ortamları ifade eder (Kaypak, 2019:6). ‘Görüntü kirliliği’ de dendiği olmaktadır. Bizleri derinden etkileyen, fizik, çevre ve insanla ilgili eşyanın insan eliyle, doğal çevre ve insan tabiatıyla uyumsuz ve sağlıklı insanları rahatsız edici hale getirilmesine “görüntü kirliliği” denir.

İnsanoğlu doğal ve yapılı çevresinde birçok yerde görüntü kirliliğine maruz kalabilir. Geniş çevrede, yanmış orman alanları, erozyona uğramış sahalar, kirlenmiş kıyı ve sular istenmeyen görüntüleri oluşturur (Bodur ve Kucur, 1994: 50).

Sadece geniş çevrede görsel kaliteyi etkileyen unsurlar yoktur bunlara ek olarak kentsel alanlarda insanların çoğunlukla yaşadığı kent merkezlerinde insan eliyle yapılmış ve doğal unsurların yoğun olarak bulunduğu alanlarda da çeşitli görüntü kirlilikleri bulunmaktadır.

- Yeşil alan yokluğu
- Görüş alanı darlığı
- Monoton ve iç içe yapılaşma
- Dış cephe görüntüsünde karmaşa
- Enkazlar
- Düzensiz trafik
- Gelişigüzel atıklar
- Levha ve tabelalardaki oransızlık-gelişigüzellik, bunlardan birkaçıdır.

Görsel huzursuzluğa yol açan aksaklıklar, insan eliyle yapılmış yapay çevrede, doğal çevreden daha fazla kendini göstermektedir. Bina içerisinde ve boşluklarında da bulunan dengesizlikler, insanların zamanının çoğunu geçirdiği ortamlarda göz zevkini bozarak zihinsel huzursuzluklara neden olmaktadır. Motorlu taşıtlar, yaşadığımız fiziksel çevrede birçok görsel kirliliğe neden olmaktadır. Çevresel unsurlarla yarışa giren taşıt baskın mekânlar, özellikle trafik yoğunluğu nedeniyle kısıtlanmış ve sınırlanmış kent merkezleri buna en iyi örnek olarak verilebilir. Kent merkezinin küçük bölümlerinde motorlu taşıttan kaynaklanan değişmez biz istila söz konusudur ve nadiren diğer görsel aksaklıklardan daha çok problem oluşturmaktadır. Hareket hâlinde olsa da olmasa da taşıtlar binaların eteklerinde bir taşıt duvarı oluşturur. Konut alanlarındaki oto parklar ve meydanlara davetsiz giren, yol kenarına sıra sıra park etmiş taşıtlar yayalara ve çocuk arabalarına geçit vermemekte, sokak bakımını engelleyerek çöpü, kiri ve birçok atığı tutarak konut mekânında adeta taşıt çöplüğünü anımsatmaktadır. Yapılı ve doğal çevreden kaynaklanan bu görsel kirlilikler ruhsal ve bedensel sağlığımız üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Görsel açıdan olumsuz unsurlarla dolu bir ortamda kişinin sağlıklı düşünebilmesi neredeyse imkânsızdır. Her şeyin yanlış olduğu çevrede,

insanın doğrulara ulaşmak için zorlandığı kadar doğru sonuçlara ve doğru değerlere ulaşmak için de çok fazla çaba harcamak zorundadır (Bodur ve Kucur, 1994: 51).

Çevresinde gördüğü aksaklıklar ve düzensizlikler sonucu, insanlarda dikkat dağılması, gözlerde yorgunluk, bezginlik, isteksizlik, verimsizlik oluşur. Biteviyelik sebebiyle duygusal dönüşüm ve düşünce çeşitliliğinde azalma meydana gelir. Karmaşadan dolayı adaptasyon güçlüğü, öfke, sinirlilik, davranış bozukluğu; sürekli nahoş manzaralarla karşı karşıya kalma sonucu kötümserlik, yaşam sevincinde azalma ve psikolojik rahatsızlıklara eğilim artar. İleri seviyede ve sürekli görsel aksaklıklarla karşılaşan kişilerde ruhi travma, baş dönmesi ve mide bulantısı görülür (Bodur ve Kucur, 1994: 52).

### **3.6.6. Gürültü Kalitesi**

5491 Sayılı Çevre Kanunu'na (2006) göre, insanlar üzerinde olumsuz etki yaratan, istenmeyen ve dinleyene bir anlam ifade etmeyen hoşa gitmeyen seslere gürültü denir. Gürültü, günümüzde en çok karşılaşılan çevre kirliliklerinden biridir. Bulduğumuz ortamda sürekli, süreksiz ya da aniden ortaya çıkan birçok gürültüyle karşı karşıya kalırız ve sesin, gürültü niteliği taşıması için mutlaka yüksek düzeyde olması gerekmediğini anlayabiliriz. Çevresel gürültüyü yapılı ve yapılı olmayan çevreden kaynaklanan gürültü olarak ikiye ayırabiliriz. Yapılı çevreden kaynaklanan gürültüler ulaşım, konut, ticarethane, sanayi, eğitim alanları vb. işlevlerin ortaya çıkardıkları gürültülerdir. Bunlardan en önemlisi insan sağlığını sürekli ve sinsice etkileyen ulaşım gürültüsüdür. Ulaşım, taşıttan kaynaklanan 5 çeşit gürültü vardır. Bunlar; taşıt itiş gürültüsü(motordan, vites değişiminden, egzozdan kaynaklanır), korna, ani fren sesi, kapı çarpma sesi, gevşek yük veya ana aksam (Gür, 1996: 241).

Son yıllarda motorlu araç sayısı ülkemiz karayollarında hızlı bir artış göstermiş ve yollar gün geçtikçe trafik yönünden yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Taşıttan kaynaklanan yoğunluk sonucunda trafik ve yol kaynaklı gürültü faktörü kendini iyiden iyiye hissettirmiştir. Gürültü, insanlar üzerinde psikolojik ve fizyolojik olarak zararlı etkiler meydana getirmektedir. Aşırı ve sürekli gürültü, sinir sistemini tahrip etmekte ve insanları saldırgan bir yapıya kavuşturmaktadır. Kentin oluşturduğu gürültülerden en çok dikkat çeken ve insan bünyesini olumsuz etkileyeni trafik gürültüsüdür. Ulaşım sistemlerinin çevresel özelliklerinden biri olan gürültü kirliliği kamyon, otobüs gibi ağır taşıtlarda olduğu gibi otomobil ve

motosiklet gibi hafif taşıtlarda da ortaya çıkmaktadır. Gürültü konusunda genel olarak bilinen kural ağır taşıtların, hafif taşıtlara oranla daha gürültülü olduğudur. Bir diğer kural ise, araçlarca yaratılan gürültünün araçların her birinin ürettiği gürültünün aritmetik toplamına eşit olmadığı, buna karşılık ağır taşıt payının yüksek olduğu trafik kompozisyonlarının çok daha fazla gürültü yarattığıdır (Menteş, 1977: 76).

Taşıt hızı arttıkça gürültüsü de artmaktadır. Yaklaşık 30 m mesafede 32 km/saat ile giden bir taşıt 50 dBA gürültü yayarken, 64 km/saat ile giden taşıt 58 dBA gürültü yayar. 90 km/saat hızla giden bir taşıt, 50 km/saat hızla giden bir taşıttan 10 kat daha fazla gürültü üretir. 40 km/saat hızla giden bir taşıtın hızı, 20 km/saat'e düşürüldüğünde çevreye yaydığı gürültü 14 dBA azalmaktadır. Taşıtların yarattığı gürültü bunların bakım durumu, yol koşulları ve eğimi gibi koşullara da bağlıdır. Bununla beraber ortalama olarak otomobilin 72 dBC, otobüs ve minibüsün de 90 dBC'lik gürültü titreşimi ürettiği söylenebilir. Gürültü, otomobilin diğer sistemlere göre üstün olduğu tek özelliktir (Elker, 2002: 28). Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde (2010) belirtilen sınır değerlere göre kent içinde motosikletin üst gürültü seviyesi 80 dBA, otomobilin 75 dBA, otobüs ya da minibüsün 85 dBA'dır. Konut bölgelerinde, trafik akımına 100 m uzaklıkta Leq (eşdeğer gürültü seviyesi) 45-55 dBA, 60 m uzaklıkta Leq 50-60 dBA, trafik akımına 20 m uzaklıkta ise Leq 55-65 dBA temel alınmalıdır.

Gürültü, hem iç ortam hem de dış ortam aktivitelerini olumsuz etkileyen bir sorundur. Dış ortam gürültüsü, konut alanlarındaki trafiğin, yayayı etkileyen ikinci en tehlikeli unsur olarak görülür. Trafik gürültüsü birçok dış ortam gürültüsünü bünyesinde bulundurur. Motor hırıltısı, lastik uğultusu, ani frenleme kaynaklı sesler, korna ekosu ve ışık kaynaklı sesler bu gürültünün ortamda hissedildiğinin belirtisidir. Sokaktaki gürültü algısı trafik hacminin artmasıyla doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Beklenmedik bir anda ortaya çıkan kaba, tiz ve keskin sesler, insan sağlığı üzerinde panik derecesinde etki yaratmaktadır. Ani fren sesi, insan zihninde, bir çocuğa, yaşlıya ya da bir sokak canlısına çarpma ihtimalini canlandırdığı için, psikolojik olarak olumsuz etki uyandırmaktadır. Gürültünün insan sağlığı üzerindeki etkileri şöyledir;



- Fiziksel etkiler; Geçici ve sürekli işitme bozuklukları
- Fizyolojik etkiler; Kan basıncının artması, dolaşım bozuklukları, solunumda hızlanma, kalp atışlarında hızlanma, ani refleks, kolesterol artışı, adrenalin yükselmesi, adale gerilmesi, irkilmeler
- Psikolojik etkiler; davranış bozuklukları, aşırı sinirlilik ve stres aşırı tepkili davranışlar, kızgınlık ve öfkenin içe yönelmesi-dışa vurumu, hoşgörünün azalması, sakinleştirici kullanımı, sıkılma
- Performans etkileri; karşılıklı iletişim bozukluğu, dinleme ve anlamada güçlük, okuma ve öğrenmede olumsuzluk, iş veriminin düşmesi, konsantrasyon bozukluğu, hareketlerin yavaşlaması.

Gün boyu maruz kalınan 60 dBA'nın üzerinde gürültü, adrenalin salgısını tetikler, noradrenalin ve kortizon beyinde strese neden olur. Bu da hormon düzeylerinin yükselmesine, stres seviyesinin artmasına neden olur. Sonuçta, tansiyon ve kalp krizi gibi hastalıkların gelişmesine neden olur. Avrupa Birliği bünyesinde yapılan bir araştırmaya göre, 210 milyon yurttaş düzenli olarak 55 dBA'nın üzerinde gürültüye maruz kalmakta, bu da her yıl sağlık açısından 40 milyar avroya mal olmaktadır. Uluslararası Alman Çevre Ajansı ise, her yıl meydana gelen 27.000 kalp hastalığının 4.000'inin trafik gürültüsü kaynaklı olduğunu kanıtlamıştır. Çevre Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un. (2006). 5491. sayılı. ve. 14.. maddesine göre; Kişilerin huzur ve sükûnunu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmelikte belirlenen sınırlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturmak yasaktır. Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmelikte belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır. Cezai olarak, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetim Yönetmeliği (2010) dâhilinde alınacak önlemleri almayan ya da standartlara aykırı şekilde gürültü ve titreşime neden olanlara, 5491 sayılı Çevre Kanunu'nda uygulanacak ceza miktarı konutlar için 400 TL, araçlar için 1.200 TL, işyeri ve atölyeler için 4.000 TL, fabrika, şantiye ve eğlence yeri gürültüsü için 10.000 TL'dir ancak 2011 yılı için bu miktarlar konutlar için 568 TL araçlar için 1.708 TL, işyeri ve atölyeler için 5.696 TL, fabrika, şantiye ve eğlence yeri gürültüsü için 17.094 TL'ye çıkarılmıştır. Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetim Yönetmeliği'ne (2010) göre, 30.06.2018 tarihine kadar ve bu tarihten sonra 5 yılda bir olmak üzere, 100.000'den fazla yerleşik nüfusu olan yerleşim alanları gürültü haritalarını hazırlamak zorundadır.

Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetim Yönetmeliği'ne (2010) göre gürültü kontrolü;

- Gürültü kaynağında yetkili kuruluşlarca gürültü haritaları hazırlanarak
- Gürültünün yayıldığı alan içerisinde gürültü perdeleri, ses geçirmeyen ve ses yutma özelliği olan unsurlar yerleştirerek
- Gürültünün algılandığı alanda, yapı mimarisine ve kullanılacak yapı malzemesine bağlı olarak, gürültünün geliş yönüne de bakılıp planlama yapılarak sağlanmalıdır.

### 3.6.7. Trafik Güvenliği

Avrupa Kentli Hakları'na göre, mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaydan arındırılmış, emin ve güvenli bir kentte yaşamak kentlilerin temel haklarından biridir. Yaya ulaşımı diğer ulaşım türlerine göre en az korunmuş olanıdır. Dolayısıyla kent içinde en çok tehlikeyle karşılaşan da yayalardır. Yaya ulaşımında güvende olmak ana hedeflerden biri olmalıdır. Özellikle taşıttan korunması en düzeyde olanlar yaşlılar ve çocuklardır. Güvenliği sağlamada göz önüne alınacak kurallar şöyle sıralanabilir (Bakan ve Konuk, 1987: 41).

- Ulaşım türleri fiziksel olarak (yaya-taşı) ayrılmalıdır
- Yaya ve taşıt ulaşımının kesişme noktalarında önlem almak gereklidir
- Sosyal kontrolü (kaza-suç) sağlamak önemlidir
- Gece karanlığına karşı önlem almak gerekir.

Kaza olasılığı, ulaşım türlerinin fiziksel özellikleri ve taşıt kapasiteleri ile ters orantılıdır. Fiziksel özelliği yüksek olan, yani diğer sistemlerden bağımsız işletilen türlerde kaza/yolcu-km oranı daha düşüktür. Fiziksel özerklik azaldıkça ve taşıt kapasitesi düştükçe kaza olasılığı artmaktadır. Ulaşım sistemleri, kaza olasılığına göre en azdan en çoğa doğru sıralandığında metro ve hafif raylı sistem en başta gelmekte, otobüs ve minibüs bunları izlemekte, otomobil ise en yüksek kaza olasılığı olan sistem olarak belirlenmektedir (Elker, 2002: 31).

Trafik kazalarındaki ölüm ve yaralanma miktarı, evsel-endüstriyel kazalarla, çağın vebası sayılan kanser gibi hastalıklardan kaynaklanan ölümlerin toplamının 3'te birinden daha fazladır. Bir bakıma trafik de çağımızın teknolojik vebası olarak görülebilir. Birçok yaya, özellikle çocuklar evlerinin önünde, trafik kazalarından

dolayı yaşamını yitirmektedirler. 1997 yılında ülkemiz kent merkezlerinde meydana gelen ölümlü kazaların %40'ı, yaralanmalı kazaların ise %35'i yaya kazası türündendir. 1998 yılında ülkemiz karayollarında meydana gelen yaya kazalarında, yaya kusurlarında ilk sırayı % 44.29'luk oranıyla yola aniden fırlamak gelmektedir. Taşıta ilk geçiş hakkı vermeyen yayaların oranı ise % 34.50 civarındadır. Çocukların yoğunlukta bulunduğu yol içerisinde yürümek ve oynamak gibi hataları gerçekleştiren kişilerin oranı %7.58'dir. Herhangi bir yolda duran taşıtın önünden veya arkasından geçmeye çalışan yayaların oranı da %6.11 e tekabül eder. Bunların dışında kırmızı ışıkta geçen yayalar %4.29, otoyola giren yayalar %1.49, alkollü yayalar %0.9, hareket hâlindeki taşıta asılan yayalar %0.67, görme ve işitme engelli yayaların kazaya karışma oranı da %0.17'dir (İyınam ve Ergün, 1999: 136).

Yerleşim bölgesi ve yaklaşımlarında ülkelere göre değişmekle birlikte, günlük trafik hacminin 2000 taşıtı geçtiği durumlarda mutlaka yaya kaldırımı tesis edilmesi gerekli görülmektedir. Her 1 m genişlik için yaya kaldırımının 35-40 yaya/dakikalık bir kapasite gösterebileceği göz önüne alınır. Yaya kaldırımının genişliği için en az değer ana caddeler için 2.25 m, ikinci derece önem taşıyan sokaklar için ise 1.75 molarak önerilebilir. Belirtilen en az genişlik değerleri okul, işyeri ve eğlence yerleri gibi yaya trafiğinin yoğun olduğu kesimlerde daha da artırılmalıdır (İyınam ve Ergün, 1999: 138).

Trafiğin daha hızlı ve erişimin daha yüksek olduğu sokaklarda suça eğilim daha fazla olur. Trafik kişisel sahiplik hissini azaltır, bireysel ve aile mahremiyetini ihlal eder ve insanların yaşadıkları sokaklara ait sorumluluk duygularını zamanla kaybetmelerine neden olur. Bu sorumluluk duygusu, ancak sürekli devriye gezen polislerle ve suç önleyici unsurlarla sağlanabilir, meskûnların güveni kazanılabilir.

### **3.7. Kentsel Yaşamda Çevre Kalitesine Yönelik Yapılan Araştırmalar**

Sağlıklı bir kent sağlıklı ve dinamik bir topluluğun bir kombinasyonu'nu geliştirir. Kentleşme, vatandaşların bireysel ve sosyal sağlığını etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilir. Bu nedenle, insanların sağlığı şehirlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel koşullarından büyük ölçüde etkilenir. Kentsel alanlarda yaşam kalitesini yükseltmek sağlığın teşvikidir. Yaşam kalitesi, günümüzde sağlık hizmetlerinde hayati bir konudur ve bir bireyin sağlığının iyileştirilmesinde en büyük sağlık hedeflerinden biridir. Bir toplumun gelişiminin bir eksenini olarak kabul edilen

sağlığın teşviki, Ottawa Sözleşmesi'nin amaçlarına uygun olarak, tüm hükümetlerin nihai amacıdır(Caragliu ve Nijkamp,2011).

Yaşam kalitesi, farklı toplumlardaki yaşam koşullarını çalışmak için kabul edilen çerçevelerden biridir. Aslında, yaşam kalitesi, hem zihinsel hem de çevresel boyutları içeren bir insanın yaşamdan memnuniyetinin genel seviyesidir. Yaşam kalitesi genel olarak genel refah, sosyal refah, memnuniyetin bir göstergesi olarak kavramsallaştırılmıştır. Sürdürülebilir bir şehir, herkes için çevresel, ekonomik ve sosyal kalitenin gelişmesini, refahını ve tanıtımını sağlar ve aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda bütünlük bir gelişme arar. Sağlık Geliştirilmesi Konferansı'nda, Ottawa kararı sağlığın iyileştirilmesi için belirlenmiş ve daha sağlıklı bir topluluğa sahip olmanın sadece sağlık sektörü için bir sorumluluk olmadığını vurgulamıştır. Helsinki'de düzenlenen çevre ve sağlık konulu ikinci konferans, ilk kez kent sağlığının önemi ve diğer konulardaki önceliğine odaklandı. Son olarak, sağlıklı bir kent fikri sağlığın teşvik edilmesini ve ademi merkeziyetçiliğe doğru ilerlemeyi amaçlamaktadır(Manville,2014).

İnsan nüfusunun artması, kontrolsüz ve plansız çevresel değişikliklere ve kentleşmenin yaşam kalitesini etkilemekte olan etkisine neden olmuştur. Bu nedenle şehirler, su ve hava kirliliği, sağlık hizmetleri, atıklar gibi çevresel etkilerle karşı karşıya kalmaktadır ve bu durum şehir sakinleri için çevresel sağlık risklerini daha da arttırmaktadır. Kentlerde ve kentsel alanlarda nüfus yoğunluğu ve özellikle büyümekte olan ülkelerde hizmetlerin büyümesi ile kentsel altyapı arasındaki orantısızlık, kentsel alanları, atık su ve atık bertarafı, su temini de dâhil olmak üzere başka çeşitli sorunları olan sağlıksız ve kirli yerlere dönüştürmüştür. Kentsel sürdürülebilirliğin analizi, şehir planlamanın anahtarıdır ve faydası akıllı kentlere uzanır.Kentsel kalite analizleri tipik olarak, çevresel, kentsel ve bina seviyelerinde kalite hedeflerini değerlendiren metodolojileri uygulamaya odaklanır. Akıllıkentler kavramı, kentsel gelişim politikaları bağlamında büyük dikkat çekmiştir. Akıllı bir şehir kavramının ne olduğu konusunda genel bir fikir birliği olmamasına rağmen, özünde, insan sermayesi, sosyal sermaye ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin ağırları üzerinde durulmaktadır. Üstelik sürdürülebilirlikle ilgili zorlukları teşvik etmek ve daha iyi bir yaşam kalitesi sağlamak için gereken altyapı seviyesi ile desteklenmektedir. Ayrıca, kentsel sürdürülebilirliğin yorumlanması, sosyal ve ekonomik zayıflıkları azaltmak için sürdürülebilir çözümler tasarlayarak kentlere

insanların ihtiyaçlarına cevap vermeye teŖvik eden antroposentrik bir yaklaŖımı teŖvik etti. Hızlı küresel kentleŖme bağlamında yaŖanabilir koŖulların sağlanması, akıllı Ŗehir kavramının daha derin bir Ŗekilde anlaŖılmasını gerektirir ve birçok kent onları yönetmenin daha akıllı yollarını buluyor. Bu nedenle, bir kenti ‘akıllı’ ve ‘sürdürülebilir’ kılan Ŗey, BİT'ler sayesinde, yerel bağlamda ekonomik büyümeyi teŖvik ederek, çevreyi koruyarak, tüm sektörlerde kentin iŖlevselliėini optimize eden süreçleri sistematik hale getirme kapasitesidir. İnsanların yaŖam kalitesini arttırarak kentsel planlama alanında, akıllı sürdürülebilir bir kent kavramı, genellikle ideolojik olarak ele alınır. BİT ve davranıŖ deėiŖiklikleri yoluyla bölgeler ve insan toplulukları arasında iyi bir denge bulmak için stratejik yönlere bağlı boyut. Kentler son zamanlarda, özellikle enerji ve ulaŖım açısından veri üreterek ve kentlerin kaynaklarını daha etkin kullanmak, kentsel yaŖamın yarattığı maliyet ve israfi azaltmak için, aynı zamanda refah ve içerme (Vázquez ve Sahelices, 2018).

Giffinger ve Gudrun, akıllı Ŗehirlerin sıralanmasında kullanılan kriterleri değerlendirmek için geleneksel ve Neoklasik kentsel büyüme ve geliŖme teorilerine dayanmakta ve sıralamasında yaŖam kalitesini değerlendirmeyi içermektedir. Birçok araŖtırmacı, Ŗehir yönetiminin diğer alanlarında gerekleŖtirilen tüm eylemlerin aynı zamanda yaŖam kalitesini ve kentsel rekabetçiliği arttırma hedefine sahip olması gerektiği dŖnlerek, yaŖam kalitesinin akıllı ve sürdürülebilir bir kentin ayrı bir boyutunu temsil edemeyeceğini savunuyor. Bölgesel planlamacılar, kentsel alanlardaki koŖulları ve yerel halkın çevrelerini nasıl algıladıklarını değerlendirmelerini sağlayacak geçerli bilimsel araçlardan yoksundur (Ghadami ve Motamed, 2013).

Bu alıŖmanın temel amacı, kentlerin akıllı sürdürülebilir kentlere dnŖmn desteklemek ve akıllı kent zmlerinin uygulanmasını izlemek ve karŖılaŖtırmak için bu performans ölçüm çerçevesinin geçerliliğini değerlendirmek için kullanılabilir yeni bir bilimsel metodoloji geliŖtirmektir. Performans lm, akıllı kent üzümlerini planlama ve uygulamanın kilit bir bileŖeni olsa da, Ŗehirler henüz performans ölçüm sistemlerini yaygın olarak benimsememiŖ veya uygulamamıŖtır. Bu alıŖma, kentsel ve çevresel sistemler arasındaki ve kritik kaynaklar ile çevreye etkileri arasındaki etkileŖimleri yorumlayarak vatandaŖların kentsel yaŖam kalitesinin yönlerini yorumlamak ve entegre etmek için kullanılabilir bir ölçüm erevesi geliŖtirmeyi amalamıŖtır. Kentsel yaŖam

kalitesinin değerlendirilmesi, kent seviyesinden farklı ölçeklerde yapılabilir mahalle veya bina düzeyinde, böylece farklı yönlerin entegrasyonu'nu mümkün kılar. Seçilen göstergeler, yazarlara göre, akıllı sürdürülebilir kentler çerçevesinde oldukça uygun. Aslında, akıllı sürdürülebilir şehirlerin şu özellikleri göze çarpmaktadır: sürdürülebilirlik, yaşam kalitesi ve zekâ. Sürdürülebilirlik, yönetim, kirlilik ve diğer faktörlerle ilgilidir. Kaliteyaşamın duygusal refahı ile ilgilidir. İstihbarat, ekonomik, sosyal ve çevresel standartlar. Vatandaş katılımı oynamak için kritik bir role sahiptir. Kamu İdaresi vatandaşların planlama ve duyarlı politikalara katılmaları ve çözümler bulma ve hizmetleri iyileştirmeleri için yer açmalıdır. Karar alma süreçlerine halkın katılımı, kentsel politikaların etkinliğini ve etkinliğini artırma hedefinde katma değeri temsil eder. Yaşam kalitesini vesakinlerinin refahı ve daha yüksek yaşam ve istihdam olanakları standartları sağlar(Kazemi Khabiri ve Ajza Shokouhi, ve Bemanian,2018).

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### ÖZEL HASTANELERİN KENTSEL ÇEVRE KALİTESİNE ETKİSİNE YÖNELİK ÖRNEK İNCELEME: ACIBADEM HASTANESİ ÖRNEĞİ

#### 4.1. Acıbadem Adana Hastanesi Hakkında Genel Bilgiler

Acıbadem Sağlık Grubu'nun ve İstanbul'un Anadolu yakasının ilk nitelikli özel hastanesi, bir semt hastanesi olarak doğmuştur. Acıbadem markasına adını veren Acıbadem Kadıköy Hastanesi grubun sağlık zincirinin ilk halkası, İstanbul'un Anadolu yakasındaki Acıbadem semtinde açılması sebebi ile ismini buradan almıştır.

Kurum 2009 yılında Acıbadem markasını Akdeniz'e taşıma kararı almış ve Adana Hastanesi Çukurova'dan Kıbrıs'a uzanan bölgede; Adana ve çevre illerdeki hastalara sağlık hizmeti sunmak için 2009 yılında faaliyete geçmiştir.

Çukurova bölgesinin referans merkezi olan Acıbadem Adana Hastanesi, bölge sınırlarını aşarak Ortadoğu'da sağlığın yeni adresi oldu. Grubun ileri teknoloji cihazlarla donattığı kanser tedavi merkezlerinden birine sahip olan Acıbadem Adana, tıbbın tüm branşlarında tanı ve tedavi hizmeti veriyor. Uluslararası JCI akreditasyonuna sahip olan Acıbadem Adana, bölge halkının modern tıbbi hizmetle tanışmasını sağladı. Acıbadem Adana Hastanesi, bölge insanının İzmir, İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlere gitmesine gerek kalmadan daha iyi tanı ve tedavi hizmeti almasına imkân tanıyor.

#### Fark yaratan hizmetleri:

- Kanser Tedavi Merkezi
- Pediyatrik Kemik İliği Nakli Merkezi
- Tüp Bebek Merkezi
- Kardiyoloji ve Kardiyovasküler Cerrahi Bölümü
- Genel, KVC ve Yenidoğan Yoğun Bakım Üniteleri
- Meme Sağlığı Merkezi
- Çocuk Onkolojisi
- Perinatolojik Takip

- Kozmetik Dermatoloji
- Evde Sağlık Hizmetleri gibi bünyesinde kurduğu hizmetler ile özel hastane olarak fark yaratmaya çalışmaktadır.

İleri teknoloji cihazları: • ‘da Vinci’ Robotu • Truebeam • Trilogy • 2x64 Çift Kaynaklı Bilgisayarlı Tomografi • PET-CT • IMRT • Greenlight Laser gibi ileri bilgi ve teknolojiye sahip cihazları ile hastalarına daha kolay teşhis ve tedavi olabilmeye fırsatı sağlamaktadır.

Fiziki özellikleri: 22 bin metrekarelik kapalı alana sahiptir. 120 Yatak kapasitesinde olup 6 Ameliyathane ve 28 Yoğun bakım yatağı bulunmaktadır.

Acıbadem Adana Hastanesi Çevre Yönetim Birimi mevzuatı çerçevesince çevre kanunu ve ilgili yönetmelikleri kapsamında hastanesinde uyulması gereken yükümlülükleri ve uygulamaları takip etmektedir. Acıbadem Adana Hastanesi atık yönetiminin sağlıklı yapılması, zorunlu test ve analizlerin sonuçlarının değerlendirilmesi gibi, sorumlulukların içinde yer almaktadır.

Acıbadem Adana Hastanesi kendi sağlık kurumlarına ait özel mimar ve mühendislerin bilgi ve tecrübeleri doğrultusunda inşa edilmiştir. Diğer özel hastanelerde bulunmayan donanımlara sahip olarak 2009 yılında faaliyete girmiştir.

Acıbadem Sağlık Grubu Hastaneleri binalarındaki önemli altyapı ekipmanları

a) Enerji Üretim Tesisleri (kojenerasyon) 12 farklı lokasyonda toplam kurulu gücü 11 MW olan 14 kojenerasyon santrali ile ortalama %30 daha ucuz maliyetle elektrik ve sıcak su üretim faaliyeti gösteriyor. 2016 yılında 2 farklı lokasyonda kurulumu yapılacak olan toplam 3 adet yeni kojenerasyon ünitesinin fizibilite ve proje çalışması yapılmıştır.

b) Isıtma-Soğutma-Havalandırma (HVAC) Sistem Gruptaki tüm hastanelerde yüksek verimli ısıtma ve soğutma grupları, pompalar, fanlar ve frekans konvertörleri kullanılarak konfor ile enerji verimliliği birlikte sağlanıyor.

c) Yedek Güç Sistemleri Güç trafoları, dizel jeneratörler, kesintisiz güç kaynakları, kojenerasyon üniteleri, güç otomasyonu ve sistemlerin aynı anda çalışabilmesini sağlayan eşleme sistemi ile hastanelerde sürekli, temiz ve hesaplı enerji sağlanıyor.



d) Bina Otomasyon Sistemi (Smart Building) Bu sistem ile operasyon hatasız bir şekilde yönetildiği gibi enerji tasarrufu da yapılabiliyor.

e) Hemşire Çağrı Sistemleri Bu sistem ile hastalar ve ihtiyaç duyan tüm misafirleri, hasta odaları, wc'ler ve ihtiyaç duyulabilecek her yerde çağrı butonları sayesinde hemşirelere anında ulaşabiliyor.

f) Su Arıtma Sistemi Su arıtma sistemlerimiz yumuşatma, ters-osmos, ultraviyole cihazları ve çeşitli filtrelerden oluşuyor. Bu sayede şebekeden elde edilen su önce dezenfekte edilip yumuşatılarak genel kullanıma veriliyor. Daha sonra ters osmos cihazından geçirilerek elde edilen saf su yine dezenfekte edilerek laboratuvar ve sterilizasyon ünitelerine veriliyor. Ardından saf suya mineral eklenerek ve dezenfekte edilerek içme suyu haline getiriliyor.

g) Medikal Gaz Sistemi Hastaların ihtiyacı olan tüm medikal gazların sürekli temini sağlıyor. Sistem yedekli olup arızalar uzaktan izleniyor. Ayrıca en az 10 günlük rezerv bulunuyor.

h) Kamera ve TV Sistemleri Medikal alanlar dışındaki genel alanlar kameralar yardımıyla güvenlik birimimiz tarafından 24 saat izlenmektedir. Genel yayın yapan TV sistemleri birçok yayıncı kuruluş ile misafirlerimize hizmet vermektedir.

i) Yangın algılama ve söndürme sistemleri hastane'nin her noktada yangın algılama ve söndürme sistemleri bulunmakta ve cihaz özelliklerine göre farklı periyotlarda kontrol edilmektedir. Tüm sistem merkezi olarak izlenmektedir.

Yukarıda sıralanan maddeler ile Acıbadem Adana Hastanesi gürültü kirliliği ve çevre kirliliği yaratmamak enerji ve su tasarrufu sağlayarak çevreye daha duyarlı bir özel hastane olma niteliği taşımakta olup çalışanlarını da bu konuda bilinçlendirecek eğitimler düzenlemektedir.

Acıbadem Adana Hastanesi çevreye ve bulunduğu ortama duyarlı bir hastane olabilmek adına fark yaratmak amacı ile JCI Akreditasyon, HEALTHGUARD Temizlik Sistemi ISO 9001:2008 birçok kalite belgesini elinde bulundurmaktadır.

## 4.2. Yöntem

Çalışmanın bu bölümü olan yöntem bölümünde araştırmanın deseni, evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve teknikleri, ölçme aracının geliştirilmesi, verileri toplama süreci ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir. Ayrıca istatistiksel çözümleme teknikler ile ilgili de bilgi verilmiştir.

Özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisini inceleyen bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel bir çalışmada, araştırmacılar, çalışma sürecine herhangi bir katılımı veya etkisi olmadan objektif bir gözlemcinin rolünü oynamaktadır nicel bir çalışmada, sayısal, bu gözlemi yansıtan olguyu tanımlamak ve açıklamak için gözlemlerin temsil edilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın evreni, 2019 Mayıs ayında Adana ilindeki katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmanın evreninden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle kadın ve erkek katılımcılar seçilmiştir.

Veri toplama aracı olarak katılımcılara ayrı ayrı anket formu uygulanmıştır.

Bu çalışmada, demografik bilgilerin elde edileceği bir bölümü de içeren ve araştırmacı tarafından hazırlanmış “Acıbadem Adana Hastanesi Çevre Duyarlılık Anketi” kullanılmıştır. Çeşitli kaynaklardan ve uzman görüşlerinden yararlanarak anket şeklinde bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Katılımcılar, ankette verilen sorularda belirtilen görüşlerin her birine ayrı ayrı katılma (kabul etme) derecelerini “1- kesinlikle katılmıyorum”, “2- katılmıyorum”, “3-fikrim yok”, “4- katılıyorum”, “5- kesinlikle katılıyorum” seçenekleri arasından kendilerine en uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir.

Veri toplama bölümü, 2019 Mayıs ayında Adana ilinde yapılan anket araştırması şeklinde olmuştur. Anket uygulamasından önce katılımcılara araştırmanın önemi, okulların sağlığına katkısı ve cevaplama samimiyetinin araştırma sonuçlarına yapacağı etkiyi ve cevaplama sürecine ilişkin sözlü ve yazılı bir yönerge verilmiştir.

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde toplanan veriler, bilgisayara kaydedilerek istatistikî çözümler için Excel programından yararlanılmıştır. İstatistiksel çözümlere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış

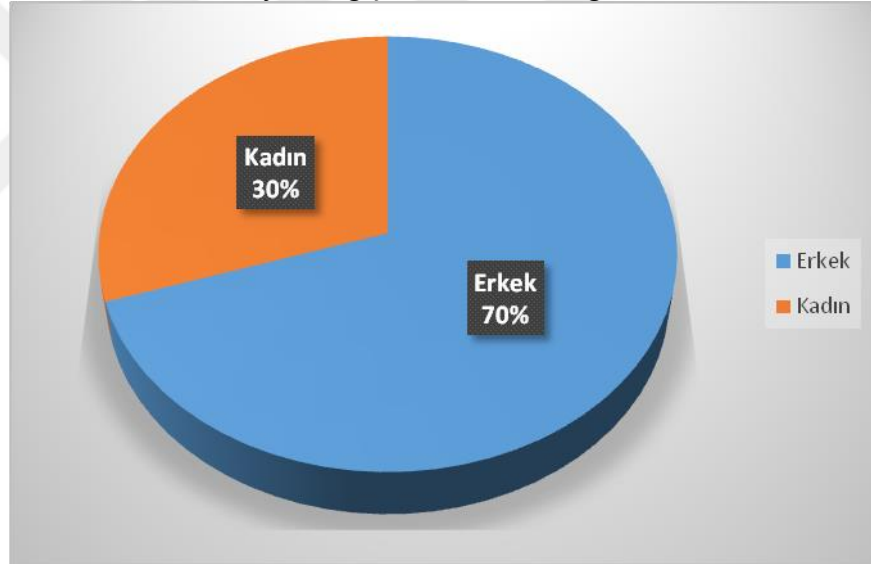
ardından katılımcılara uygulanan anketler bilgisayar ortamına aktarılmış, daha sonra elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir.

### 4.3. Bulgular

Bu bölümde yapılan araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve bulguların yorumları yer almaktadır. Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik özellikleri gösterilmektedir.

Örnekleme yer alan 151 katılımcıya ait demografik özelliklerinin dağılımı aşağıda verilmiştir. Tablo 1’deki saptamalar çerçevesinde, katılımcıların %70,2’i bay %29,73’ü bayandır.

**Şekil 4.**  
Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı



Katılımcıların “Cinsiyet” değişkenine göre analizin sonucu şekil 1’de gösterilmektedir. Daha çok erkekler özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine yönelik örnek incelemesine katılmışlardır.

Katılımcıların yaşları ise 25.85%’sinin 21-30 yaş, 31.29%’sinin 31-40 yaş, 26.53%’sinin 41-50 yaş, 12.24%’sinin 51-60 yaş ve 4.08%’sinin 61 ve üzeri olduğu görülmektedir.

**Tablo 1.**  
Katılımcıların Demografik Özelliklerin Dağılımı

		Frekans	%
<b>Yaş</b>	21-30	38	25,8
	31-40	46	31,29
	41-50	39	26,53
	51-60	18	12,24
	61 ve üzeri	6	4,08%
	Toplam	147	100
<b>Cinsiyet</b>	Erkek	104	70,27
	Kadın	44	29,73
	Toplam	148	100
<b>Eğitim Düzeyi</b>	Ortaöğretim	39	30,41
	Lise	40	43,24
	Üniversite	29	23,65
	Yüksek Lisans	36	2,7
	Toplam	148	100
<b>Bölgede Konumlanma Şekli</b>	Konut Sahibi	31	20,95
	Ticari İşletme Sahibi	39	26,35
	Diğer	78	52,70
	Toplam	148	100,00
<b>Çalışma Durumu</b>	Özel Sektör Çalışanı	44	29,73
	Kamu Çalışanı	28	18,92
	İşveren	40	27,03
	Emekli	8	5,41
	Ev Hanımı	18	12,16
	Diğer	10	6,76
	Toplam	148	100
<b>Aylık Gelir Düzeyi</b>	500-1.500 TL	60	45,80
	1.501-3.000 TL	53	40,46
	3.001-5.000 TL	9	6,87
	5.001 TL ve üzeri	9	6,87
	Toplam	131	100,00

- **20 kişi bu soruyu cevaplamamıştır.**

**Tablo 1.** Katılımcıların Demografik Özelliklerin Dağılımı görülmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri ise %30.41'sinin ortaöğretim, %43.24'sinin lise,%23.65'sinin üniversite,%2,7'sinin yüksek lisans olduğu görülmektedir.

Katılımcıların bölgelerindeki konumlanma şekli ise %20.95'sinin konut sahibi, %26.35'sinin ticari işletme sahibi,%52.70'sinin diğer olarak belirlenmiştir. Katılımcıların çalışma durumları dağılımı %29.73'sinin özel sektör çalışanı,

%18.92'sinin kamu çalışanı,%27.03'sinin işveren, %5.41'sinin emekli, %12.16'sinin ev hanımı ve%6.76'sinin diğer olarak belirlenmiştir. Katılımcıların gelir düzeyleri dağılımı ise%45.80'sinin 500-1.500 TL, %40.46'sinin 1.501-3.000 TL,%6.87'sinin 3.001-5.000 TL, %6.87'sinin 5.001 TL ve üzeri olarak belirlenmiştir.

Özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine yönelik örnek inceleme düzeylerine ilişkisini ortaya koymak amacıyla, katılımcıların “Acıbadem Adana Hastanesi çevre duyarlılık anketi” maddelerine verdikleri yanıtlardan elde edilen “ortalama ( $\bar{X}$ )” ile algı düzeylerine ilişkin betimsel istatistiklere ve yorumlara Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

**Tablo 2.**  
Özel Hastanelerin Kentsel Çevre Kalitesine Etkisine Ait Soruların Betimsel İstatistikler

Sorular	N	$\bar{X}$	Düzye
1. “Bölgede yaşam standardının arttığını düşünüyorum.”	150	4.34	Kesinlikle Katılıyorum
2. “Bölgenin ve konutların değerinin arttığını düşünüyorum.”	148	4.27	Kesinlikle Katılıyorum
3. “Kamu hizmetlerinin daha nitelikli ve hızlı verildiğini düşünüyorum.”	148	4.07	Kesinlikle Katılıyorum
4. “Çevre güvenliğinin arttığını düşünüyorum.”	150	4.03	Kesinlikle Katılıyorum
5. “Çevrenin daha düzenli ve temiz olduğunu düşünüyorum.”	150	4.01	Kesinlikle Katılıyorum
6. “Acıbadem Adana Hastanesi'ne iletilen önerilerin iyileştirildiğini ve dikkate alındığını düşünüyorum.”	147	3.90	Katılmıyorum
7. “Acıbadem Adana Hastanesi'nin topluma karşı duyarlı olduğunu düşünüyorum.”	151	3.89	Katılmıyorum
8. “Acıbadem Adana Hastanesi'nin çevreye karşı duyarlı olduğunu düşünüyorum.”	150	3.85	Katılmıyorum
9. “Acıbadem Adana Hastanesi iyi yönetilen, köklü bir kuruluştur.”	151	3.85	Katılmıyorum
10. “Acıbadem Adana Hastanesi çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluştur.”	150	2.78	Fikrim Yok
<b>Toplam (10soru)</b>	<b>151</b>	<b>3.98</b>	<b>Katılmıyorum</b>

Tablo 2 incelendiğinde özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine ilişkin algı düzeyleri ortalaması  $\bar{X} = 3.98$  olup, "katılmıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların "katılmıyorum" seviyede özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisini olumlu buldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan kişiler özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine ilişkin algılarına göre ortalaması en yüksek olan sorunun "1. Bölgede yaşam standardının arttığını düşünüyorum." ( $\bar{X} = 4.34$ ; "kesinlikle katılıyorum") ve "2. Bölgenin ve konutların değerinin arttığını düşünüyorum." ( $\bar{X} = 4.27$ ; "kesinlikle katılıyorum") sorularının olduğu görülmüştür. Katılımcılara göre, özel hastanelerin yaşam standartlarını ve konut değerini olumlu etkilediği söylenebilir. Araştırmaya katılan kişiler özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine ilişkin algılarına göre ortalaması en düşük olan soruların ise "10. Acıbadem Adana Hastanesi çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluştur." ( $\bar{X} = 2.78$ ; "fikrim yok") ve "Acıbadem Adana Hastanesi iyi yönetilen, köklü bir kuruluştur." ( $\bar{X} = 3.85$ ; "katılmıyorum") soruları olduğu görülmüştür. Araştırmadaki katılımcılara göre Acıbadem Adana Hastanesi, çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluş olduğu söylenemez.

**Tablo 3.**

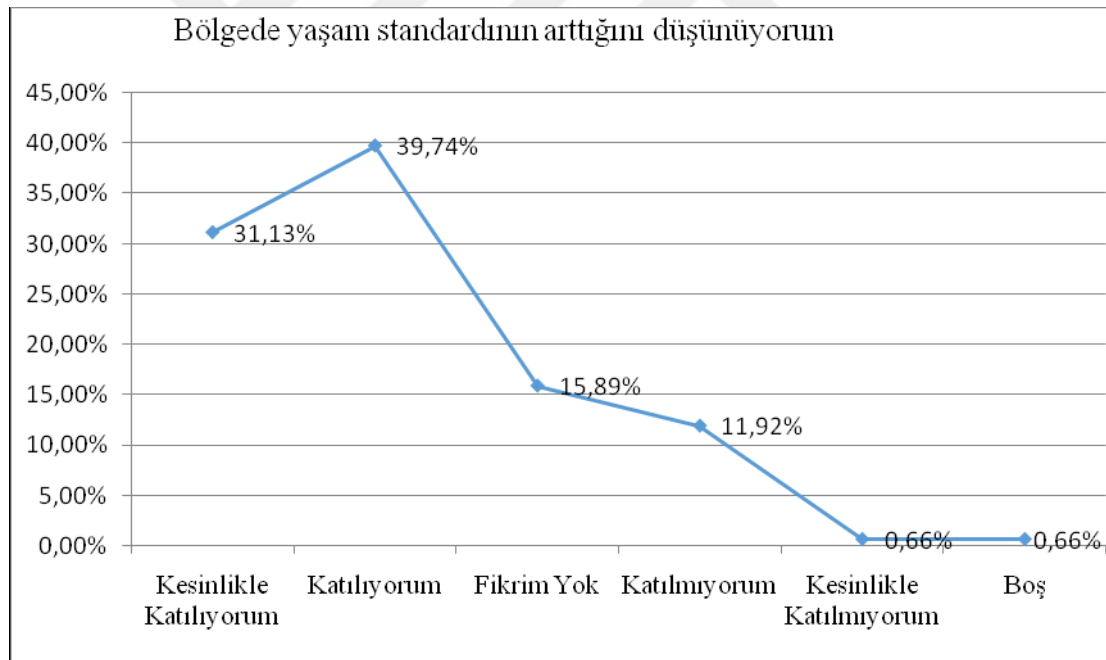
Özel Hastanelerin Kentsel Çevre Kalitesine Etkisine Ait Maddelerin Betimsel İstatistikler

Maddeler	N	$\bar{X}$	Düzye
Madde 1 (Soru 1-5)	150	4.14	Kesinlikle Katılmıyorum
Madde 2 (Soru 6)	147	3.90	Katılmıyorum
Madde 3 (Soru 7)	151	3.89	Katılmıyorum
Madde 4 (Soru 8)	150	3.85	Katılmıyorum
Madde 5 (Soru 9)	151	3.85	Katılmıyorum
Madde 6 (Soru 10)	150	2.78	Fikrim Yok

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan kişiler özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine ilişkin algılarına göre ortalaması en yüksek olan maddelerin 1. Madde ( $\bar{X}=4.14$ ; “kesinlikle katılıyorum”) olduğu görülmüştür. Bu sonuca dayanarak, Acıbadem Adana Hastanesi’nin çevre konusunda olumlu etkisi olduğu katılımcılar tarafından tespit edilmiştir. En düşük madde ise, Acıbadem Adana Hastanesi çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluş olup olmadığı olmuştur. Katılımcılar bu konuda fikrim yok yanıtı vermektedirler. Bunun yanı sıra katılımcıların görüşüne göre Acıbadem Adana Hastanesi, önerileri dikkate alma konusunda, topluma ve çevreye karşı duyarlılık konusunda ve yönetim konusunda olumlu ve başarılı etkileri olmuştur.

### Şekil 5.

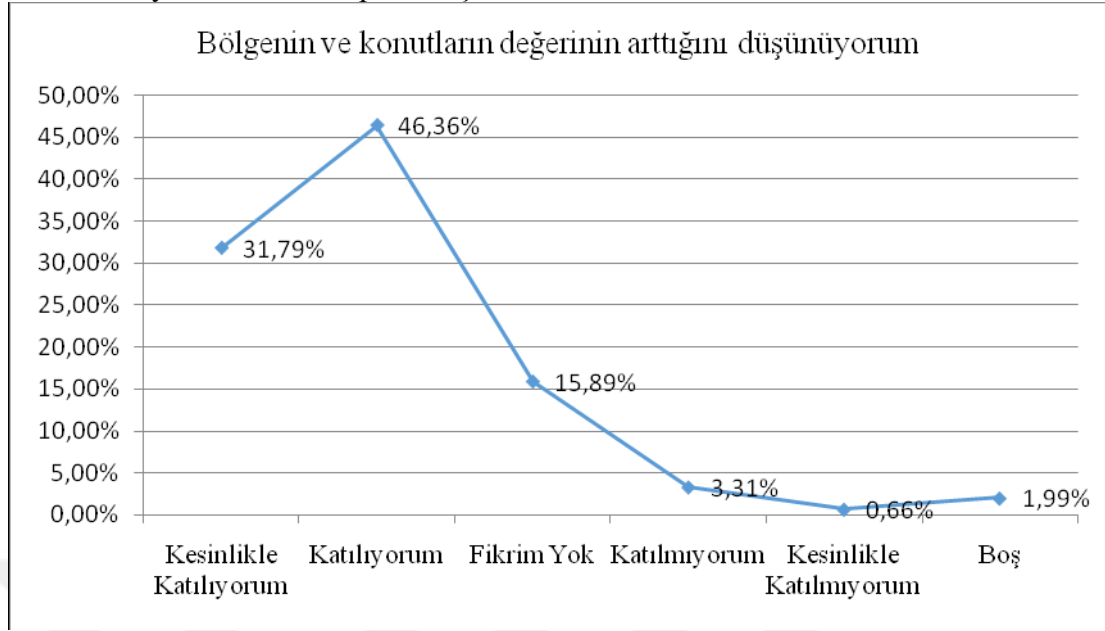
Birinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil 5 incelendiğinde araştırmaya katılanlar "1. Bölgede yaşam standardının arttığını düşünüyorum" sorusuna ise %31.13'sinin kesinlikle katılıyorum, %39.74'sinin katılıyorum, %15.89'sinin fikrim yok, %11.92'sinin katılmıyorum, %0.66'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %0.66'sinin boş olarak belirlenmiştir.

### Şekil 6.

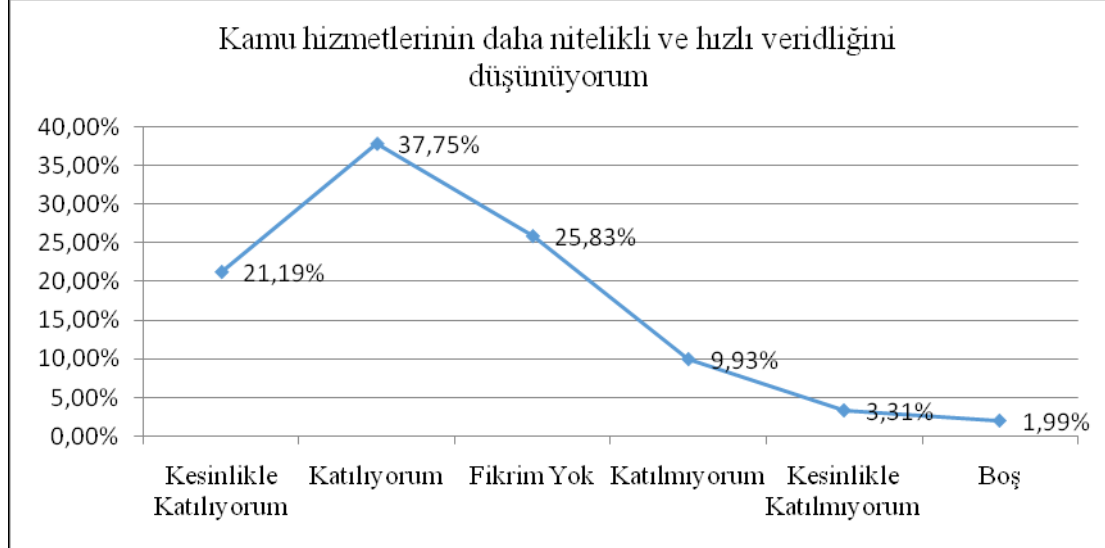
#### İkinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil6 incelendiğinde araştırmaya katılanlar"2. Bölgenin ve konutların değerinin arttığını düşünüyorum" sorusuna ise %31.79'sinin kesinlikle katılıyorum, %46.36'sinin katılıyorum, %15.89'sinin fikrim yok, %3.31'sinin katılmıyorum, 0.66%'sinin kesinlikle katılmıyorum ve 1.99%'sinin boş olarak belirlenmiştir.

### Şekil 7.

#### Üçüncü Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



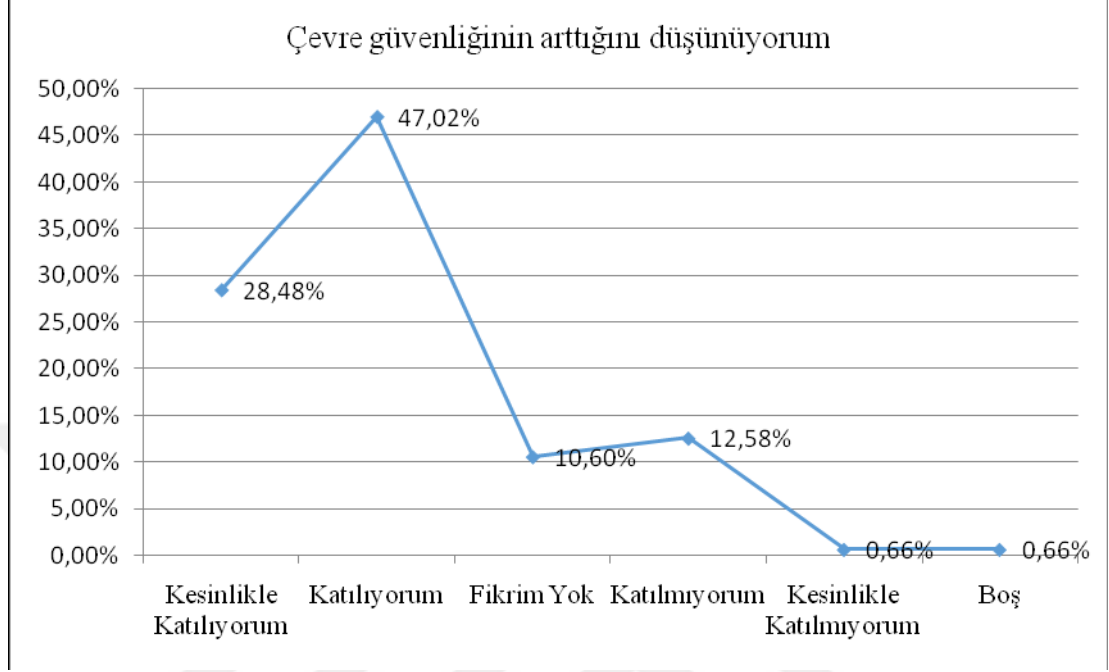
Şekil7 incelendiğinde araştırmaya katılanlar"3. Kamu hizmetlerinin daha nitelikli ve hızlı verildiğini düşünüyorum." sorusuna ise %21.19'sinin kesinlikle katılıyorum, %37.75'sinin katılıyorum, %25.83'sinin fikrim yok, %9.93'sinin



katılmıyorum, %3.31'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %1.99'sinin boş olarak belirlenmiştir.

### Şekil 8.

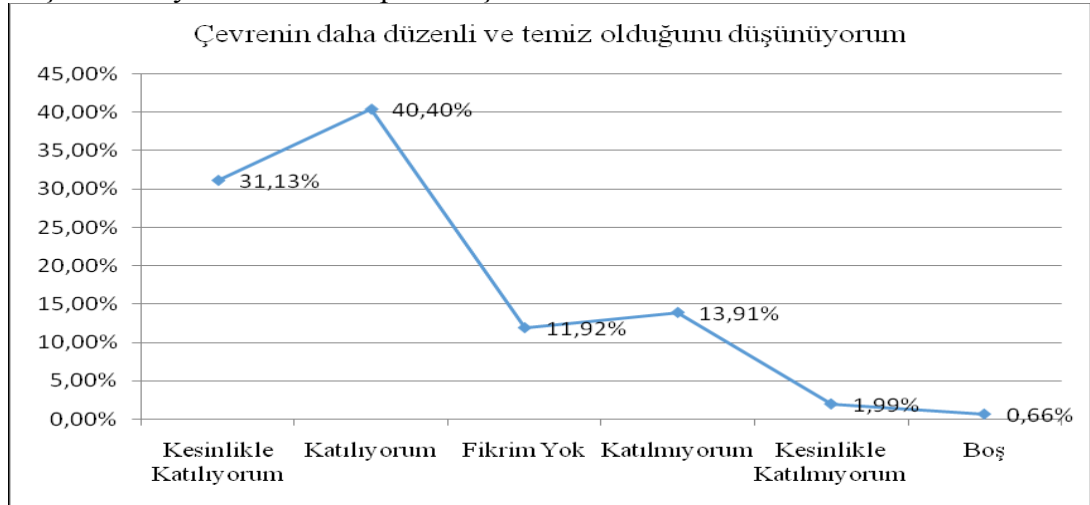
Dördüncü Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil 8 incelendiğinde araştırmaya katılanlar "4. Çevre güvenliğinin arttığını düşünüyorum" sorusuna ise %28.48'sinin kesinlikle katılıyorum, %47.02'sinin katılıyorum, %10.60'sinin fikrim yok, %12.58'sinin katılmıyorum, %0.66'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %0.66'sinin boş olarak belirlenmiştir.

### Şekil 9.

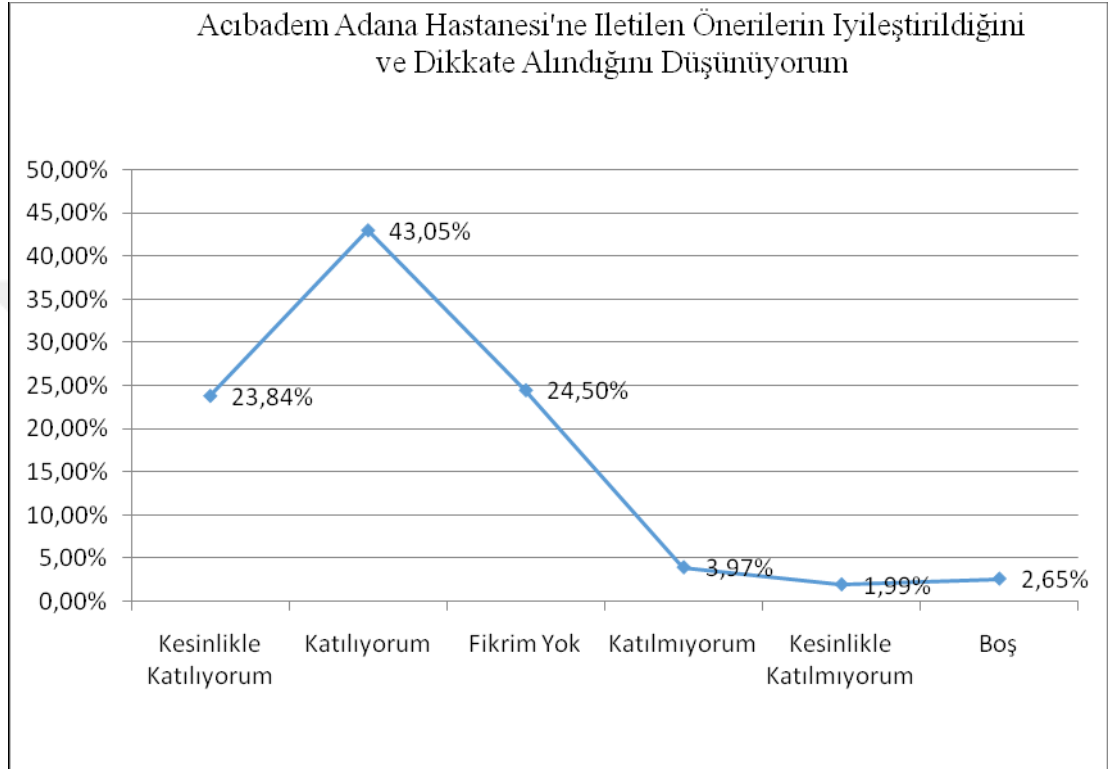
Beşinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil9 incelendiğinde araştırmaya katılanlar"5. Çevrenin daha düzenli ve temiz olduğunu düşünüyorum" sorusuna ise %31.13'sinin kesinlikle katılıyorum, %40.40'sinin katılıyorum, %11.92'sinin fikrim yok, %13.91'sinin katılmıyorum, %1.99'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %0.66'sinin boş olarak belirlenmiştir.

**Şekil 10.**

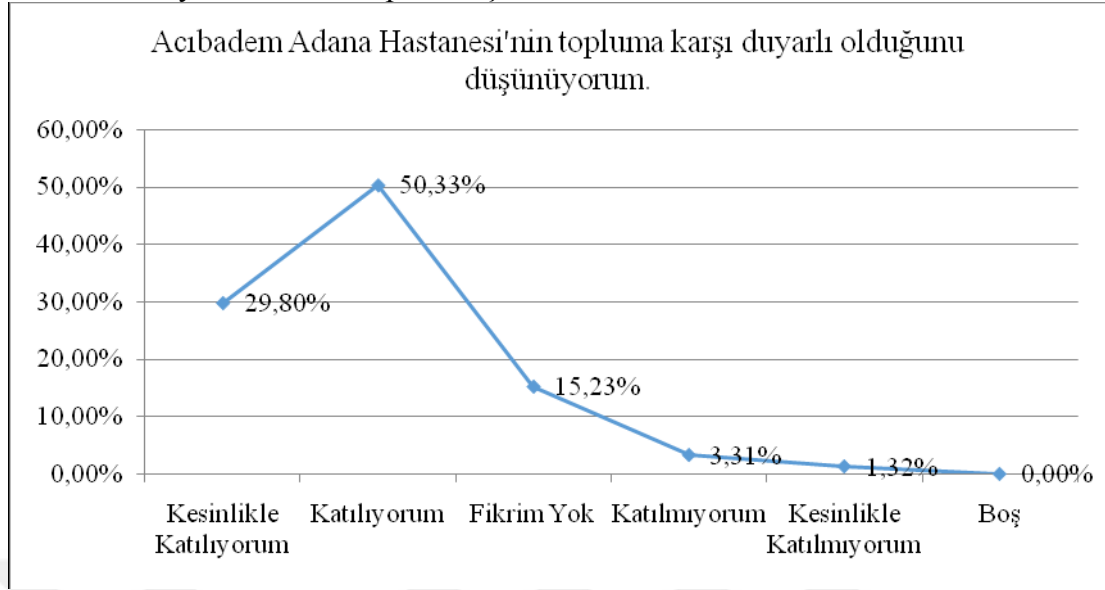
Altıncı Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil10 incelendiğinde araştırmaya katılanlar"6. Acıbadem Adana Hastanesi'ne iletilen önerilerin iyileştirildiğini ve dikkate alındığını düşünüyorum" sorusuna ise %23.84'sinin kesinlikle katılıyorum, %43.05'sinin katılıyorum, %24.50'sinin fikrim yok, %3.97'sinin katılmıyorum, %1.99'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %2.65'sinin boş olarak belirlenmiştir.

### Şekil 11.

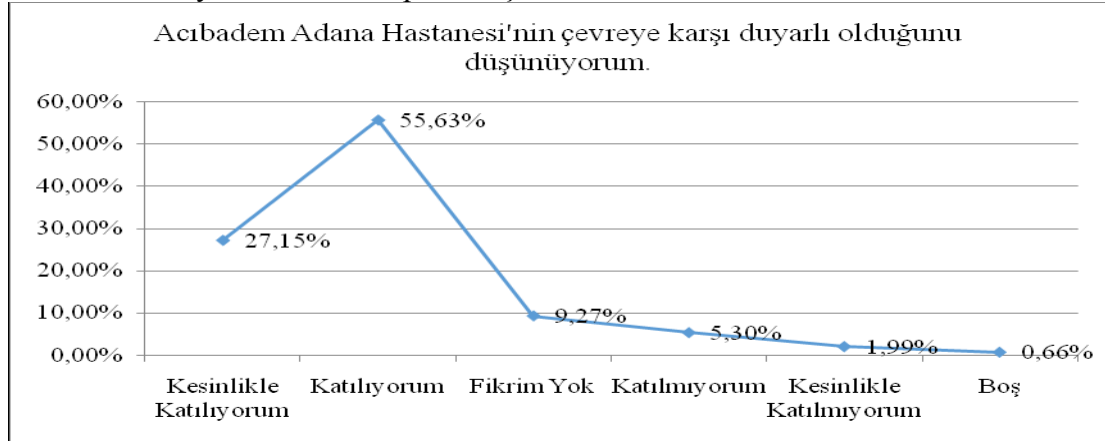
Yedinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil11 incelendiğinde araştırmaya katılanlar "7. Acıbadem Adana Hastanesi'nin topluma karşı duyarlı olduğunu düşünüyorum" sorusuna ise %29.80'sinin kesinlikle katılıyorum, %50.33'sinin katılıyorum, %15.23'sinin fikrim yok, %3.31'sinin katılmıyorum, %1.32'sinin kesinlikle katılmıyorum ve hiçbir soru boş bırakılmamıştır.

### Şekil 12.

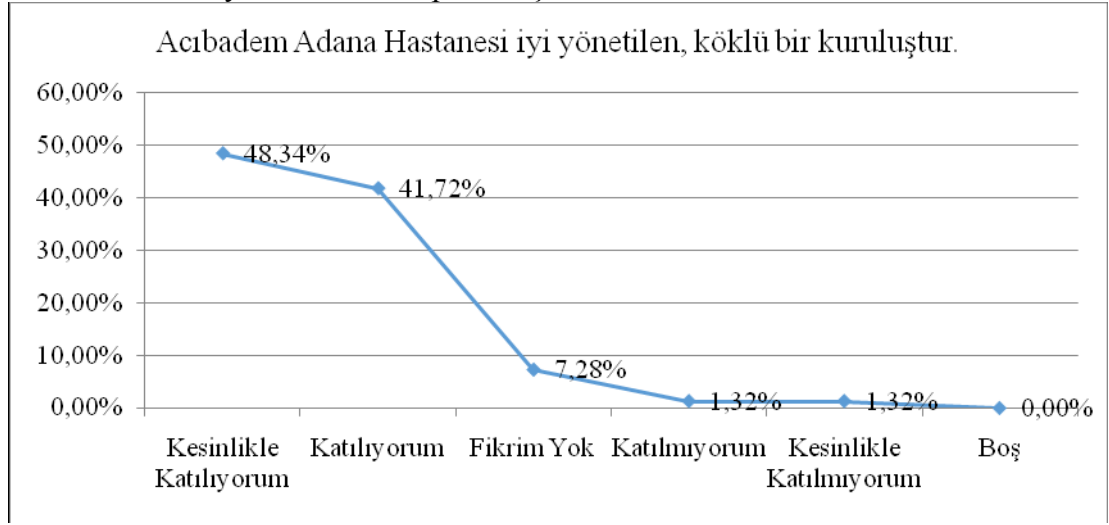
Sekizinci Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil12 incelendiğinde araştırmaya katılanlar "8. Acıbadem Adana Hastanesi'nin çevreye karşı duyarlı olduğunu düşünüyorum" sorusuna ise %27.15'sinin kesinlikle katılıyorum, %55.63'sinin katılıyorum, %9.27'sinin fikrim yok, %5.30'sinin katılmıyorum, %1.99'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %0.66'sinin boş olarak belirlenmiştir.

### Şekil 13.

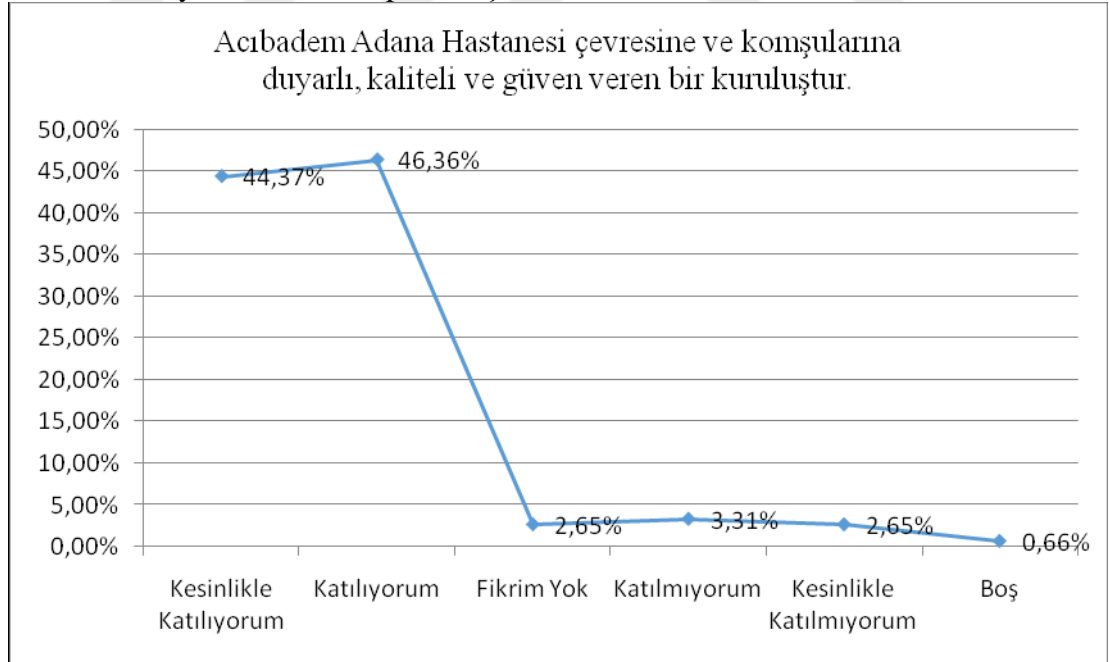
Dokuzuncu Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil13 incelendiğinde araştırmaya katılanlar ” 9. Acıbadem Adana Hastanesi iyi yönetilen, köklü bir kuruluştur” sorusuna ise %48.34’sinin kesinlikle katılıyorum, %41.72’sinin katılıyorum, %7.28’sinin fikrim yok, %1.32’sinin katılmıyorum, %1.32’sinin kesinlikle katılmıyorum ve hiçbir soru boş bırakılmamıştır.

### Şekil 14.

Onuncu Soruya Verilen Cevaplara İlişkin Betimsel İstatistikler



Şekil14 incelendiğinde araştırmaya katılanlar"10. Acıbadem Adana Hastanesi çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluştur."sorusuna ise %44.37'sinin kesinlikle katılıyorum, %46.36'sinin katılıyorum,%2.65'sinin fikrim yok,%3.31'sinin katılmıyorum,%2.65'sinin kesinlikle katılmıyorum ve %0.66'sinin boş olarak belirlenmiştir.



## SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Özel hastanelerin kentsel çevre kalitesine etkisine yönelik örnek inceleme: acıbadem hastanesi örneği çalışmasının sonuçları bu bölümde tartışılmıştır.

Bu çalışmada da kentsel çevre kalitesine etkisine Acıbadem Adana Hastanesi örneği araştırılmıştır. Araştırma sonucu özel hastanelerin kentsel çevre kalitesini artırma konusunda katılımcılar hemfikirdir.

Yapılan araştırma sonucu, özel hastanelerin ve Acıbadem Adana Hastanesi'nin bölgede yaşam standartlarını arttırdığı düşünülmüştür. Katılımcılar bu konudaki soruya kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermişlerdir.

Yapılan araştırma sonucu, özel hastanelerin ve Acıbadem Adana Hastanesi'nin bölgenin ve konutların değerini arttırdığı düşünülmüştür. Katılımcılar bu soruya kesinlikle katılmıyorum yanıtı vererek destek vermişlerdir.

Yapılan araştırma sonucu, özel hastanelerin ve Acıbadem Adana Hastanesi'nin kamu hizmetlerinin daha nitelikli ve hızlı verildiğine yardımcı olmuştur. Katılımcıların bu konuda soruya kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermişlerdir.

Yapılan araştırma sonucu, özel hastanelerin ve Acıbadem Adana Hastanesi'nin çevre güvenliği konusunda da olumlu etkileri olmuştur. Katılımcılar özel hastanelerin çevre güvenliğini artırma konusunda kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermektelerdir.

Yapılan araştırma sonucu, özel hastanelerin ve Acıbadem Adana Hastanesi'nin çevrenin daha düzenli ve temiz oluşunda olumlu etkileri olmuştur. Katılımcıların özel hastanelerin çevre düzeninin ve temizliğinin artması konusunda kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermişler.

Yapılan araştırma sonucu Acıbadem Adana Hastanesi'nin önerilerin dikkate aldığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların özel hastanelerin öneriler konusunda dikkatli olduğuna katılmışlardır.

Yapılan araştırma sonucu, Acıbadem Adana Hastanesi'nin topluma karşı duyarlı olduğunu düşünülmüştür. Katılımcıların bu konudaki soruya katılmıyorum yanıtı vermişlerdir.

Yapılan araştırma sonucu, Acıbadem Adana Hastanesi'nin çevreye karşı duyarlı olduğu düşünülmüştür. Katılımcıların bu konuda ki soruya katılmıyorum yanıtını vermişlerdir.

Yapılan araştırma sonucu, Acıbadem AdanaHastanesi'nin iyi yönetilen, köklü bir kuruluş olduğuna katılmışlar.

Yapılan araştırma sonucu, Acıbadem AdanaHastanesi'nin çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluş olduğu söylenemez. Katılımcıların bu konudaki soruya fikrim yok yanıtı vermişlerdir.

Özel hastaneler ve etkileri her zaman tartışılmıştır. Özel hastanelerle ilgili tartışmalardan biri de kentsel çevre üzerindeki etkileridir. Özel hastaneler kendi çevrelerini nasıl etkiledi? Her zaman tartışılmıştır. Bu araştırma Acıbadem AdanaHastanesi'nin üzerine bir çalışma yaparak bu sorunu cevabını aramıştır. Yapılan araştırma sonucu özel hastanelerin ve Acıbadem AdanaHastanesi'nin kentsel çevre kalitesine olumlu etkisi söz konusudur. 151 kişiye yapılan anket araştırmasında, katılımcıların Acıbadem AdanaHastanesi'nin kentsel çevre kalitesine olumlu etkisini teyit etmişlerdir.

## KAYNAKÇA

- Agnes, O.N. (2011). Automated Hospital Management System University of Nigeria Master's Thesis, Nigeria.
- Akyüz,E. (2015). “Çevre Sorunları ve İnsan Hakları İlişkisi”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(15), 427-436.
- Al-K.N. ve Aspinwall, E.M. (2000). “TheDevelopment of Total QualityManagement in Qatar”, *The TQM Magazine*, 12(3), 194-204.
- Altaş,N.E. (1994).“Kalite Kavramı Üzerine Bir İnceleme: Fiziksel Çevrede Kalite Parametreleri Modeli”, *İstanbul Teknik Üniversite Dergisi*, (52),37-48.
- Ayanian, J. Z. ve Weismann, J. S.(2002).“Teaching Hospitals and Quality of Care: A Review of the Literature”. *The Milbank Quarterly*, 80(3), 569-593.
- Bakan, K. ve Konuk, G. (1987).Türkiye’de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi, Ankara: TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Bal,D. A.(2015). “Çevre ile İlgili Yeni Yaklaşımlar”, Çevre Bilimi, Mustafa Aydoğdu ve Kudret Gezer (Ed.), 5. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bal, H. (1999). Kent Sosyolojisi. Ankara, Turhan Kitabevi.
- Barlas,N. (2013). Küresel Krizlerden Sürdürülebilir Toplum, Çağımızın Çevre Sorunları, 1. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi: İstanbul.
- Bechtel, R. B., Marans R. W. ve Michelson, W.(1990).Methods in Environment and Behavioral Research, Van Nostrand Reinhold Company, Inc., Florida, US.
- Benk, S. (2007). Kentiçi Ulaşım Sonucu Ortaya Çıkan Negatif Dışsallıklar ve Önleme Yolları, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Bursa.
- Bilgin N. (1985), Çevre Psikolojisine Giriş, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bodur, S. ve Kucur, R. (1994). Görüntü Kirliliği Üzerine, *Çevre Dergisi*, 12, 50-51.
- Bozkurt,R. (1995). “ISO 9000 Kalite Güvence Sistemleri”, Sistem Kurma Süreci Örnek Kalite, Örnek Prosedürler, Talimatlar ve Formlar El Kitabı, Ankara: MPM Yayınları.
- Bozkurt, T.ve Turgut, T. (1999). “Çalışanların Toplam Kalite Yönetim Uygulamaları İle İlgili İş Tatminleri ve Kültürel Sayılıları Arasındaki İlişkiler”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 2, 80-86.
- Çakılcıoğlu, M. ve Cebeci, Ö. Faruk (2001). Ulaşımında Gözden Kaçan Ayrıntı, Yaya, İstanbul Kentiçi Ulaşım Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul: TMMOB Yayınları, 76-78.



- Çakın, Ş. (1988), Mimari Tasarım İnsan ve Çevre, İstanbul: Özal Matbaası.
- Çakır, A. (2008). “Hasta Güvenliği Kültürü İle Kalite Yönetim Sistemi Arasındaki İlişkinin Analizi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Can, A. (2008). “Örgüt Kültürünün Hastanelerde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarına Uygunluğunun Testine Yönelik Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13 (3), 120-132.
- Caragliu, A., Del Bo, C., ve Nijkamp, P. (2011).“Smart Cities in Europe”.Journal of Urban Technology, 18 (2), 65-82.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. ve Stone A. M. (1995). Public Space, Cambridge University Press.
- Çerçi, S. (1997), Konut Yakın Çevresinin Kullanıcı Bilişsel Duygusal Ve Davranışsal Parametrelere Bağlı Olarak Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, İTÜFen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun,M. (2012), “Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu”, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 837-850.
- Darçın, E. S. ve Güçlü, Y.(2015). “Biyolojik Çeşitlilik ve Türkiye’deki Durumu”, Çevre Bilimi, Mustafa Aydoğdu ve Kudret Gezer (Ed.), 5. Baskı, Ankara:Anı Yayıncılık, 146-166.
- Demirli, Ö.ve Acar, M. (1993). Sosyal Bilimler Sözlüğü,İstanbul: Ağaç Yayınları.
- Diken, A. (2009). Toplam Kalite Yöntemi. 2. Baskı, Konya: Damla Ofset Yayıncılık.
- Durman, M. ve Önder, H.(2015). Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi, Ekin Basım Yayın Dağıtım: Bursa.
- Elker,C. (2002). Ulaşımında Politika ve Pratik, Ankara: Gölge Ofset ve Matbaacılık.
- Emekli, G. (2006). “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- English, M.,Lanata, C.F., Ngugi, I. &Smith, Peter C. (2006).The District Hospital.Disease Control Priorities in Developing Countries,(2), 1211-1228.
- Erdem,N. (2006). Toplam Kalite Yönetimi ve Gazi Fişek Fabrikası Uygulaması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Erkman,U. (1982). Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İstanbul: İ.T.Ü. Matbaası Yayıncılık.

- Ersoy, K. Kavucunbaşı, Ş., Özcan, Y. ve Jhon, H. (1997). "Technical Efficiencies of Turkish Hospitals: DEA Approach". *Journal of Medical Systems*, 21(2), 67-74.
- Ghadami, M. ve Motamed, S. (2013). Investigate the Quality of Life in Small Cities, With an Emphasis on the Personal and Social Health Dimension (Case Study: Nourcity, Mazandran Province).
- Grossman, G. ve Krueger, A. (1995). "Economic Growth and the Environment", *The Quarterly Journal of Economics*, 110(2), 353-377.
- Gül, F. (2013). "İnsan- Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 17-21.
- Güleş, H.K. (2000). "Bilişim Sistemlerinin Toplam Kalite Yönetimindeki Yeri ve Önemi" *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 103-104.
- Günel, B. (2006). İnsan Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Günbatan, A. (2006). Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları ve Çalışanların İş Tatmini Üzerine Bir Uygulama. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Gür, K. (1996). Habitat II Kent Zirvesi, Şehir ve Nüfus: Şehirlerde Çevre ve Hava Kirliliği, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Gürbüz, F. (2014). Toplam Kalite Yönetimi Algısının Bireysel Performansa Etkileri Üzerine Sağlık Çalışanları Uygulaması. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hançerlioğlu, O. (1977), Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitapevi.  
<http://www.yerelsiyaset.com>, Erişim: 25.02.2019.
- Işık, E. & Şentürk, Y. (2009). Toplum ve Mekân, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Ittelson, W. (1960). Some Factors Influencing the Design and Function of Psychiatric Facilities, Brooklyn.
- İyınam, F. ve Ergün, M. (1999). Kent Yollarının Planlanmasında Yaya Güvenliği Faktörü, 2. Ulusal Kentsel Altyapı Sempozyumu, Adana, 136-140.
- Jackson, P. (2007). From Stockholm to Kyoto: A Brief History of Climate Change.

- Kaplan, R., Kaplan, S. ve Ryan, R.(1998). With People in Mind: Design and Management of Every Day Nature, Island Press and Washington DC. California.
- Karagöç, O. (2002). Toplu Konutlarda Simgesel Performansa Yönelik Kullanım Sonrası Değerlendirme Modeli, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Kavas, H.G. ve Gültekin, M. C., Emek, Ö.F. (2016). “Toplam Kalite Yönetimi Bağlamında Hasta Memnuniyeti: Sivas Devlet Hastanesi”, Sivas Devlet Hastanesi Örneği, Sivas.
- Kavuncubaşı, Ş. (2000). Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kaya, E. (2007). Kent Araştırmaları Merkezi ve Kentsel Yaşam Kalitesi, İstanbul: Pendik Belediyesi Yayın.
- Kaya, S., Tengilimoğlu, D., Işık, O., Akbolat, M.ve Yıldırım, A. (2013). Sağlık Kurumlarında Kalite Yönetimi. 1. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kaya, Şeyda (2017). Kalite Standartları Uygulamalarının Sağlık Çalışanları Üzerindeki Etkisi (Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaypak, Ş.(2014). Kentleşme ve Çevre Sorunları, Basılı Ders Notu, Antakya/Hatay: MKÜ Yayını.
- Kaypak, Ş.(2019). “Kentın Yüzünü Kirleten Görsel Kirlilik; Antakya Örneğinde”, 3.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (8-10 Mart 2019 Adana) Tam Metin Kitabı, Ed. M. Fatih Bilal Alodalı & S. Khadhraoui, 294-308.
- Kazemi, K.K., Shokouhi, A.ve Bemanian, M.R. (2018). “Evaluation of Quality of Urban Life with Emphasis on Health; a Case Study in Mashhad City”. *Environmental Health Engineering and Management Journal*, 5(1), 57-60.
- Keleş, R. (1997). Kentleşme Politikası. Ankara, İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara: İmge Yayınevi.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (1993), Çevrebilim, Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2006). Kentleşme Politikası, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
- Keleş, R., Hamamcı, C. ve Çoban, A.(2015). Çevre Politikası, 8. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kılıçbay, M.A. (2000). Şehirler ve Kentler. Ankara: İmge Kitabevi.

- Kırk, S.J. ve Spreckelmeyer, K.F. (1998). *Creative Design Decisions: A Systematic Approach to Problem Solving in Architecture*, Van Nostrand Reinhold Co., NY.
- Koçel,T.(2014). “İşletme Yöneticiliği”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Külcü,Ö. (2017). “Kamu Üniversitelerinde Kalite Yönetimi ve Kalite Sistem Dokümantasyonu Çerçevesinde Belge Yönetimi”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kuşat, N. (2013). “Yeşil Sürdürülebilirlik İçin Yeşil Ekonomi: Avantaj ve Dezavantajları- Türkiye İncelemesi”, *Journal of Yasar University*, 29(8), 4896- 4916.
- Lawrence, R. J. (2001), *Human Ecology, Our Fragile World: Challenges and Opportunities For Sustainable Development*, (1), 675-693.
- Lawrence, R.J. (1983). *Architecture and Behavioral Research: A Critical Review*, *Design Studies*, 4 (2), 76-83.
- Lawton, M.P (1970), *Ecology and Aging Pages, Spatial Behavior of Older People*, Ann Arbor: University of Michigan.
- Lennard, S.H. ve Lennard, H.L. (1995). *Livable Cities Observed: A Source Book of Images and Ideas for City Officials, Community Leaders Architects, Planners, and All Others Committed to Making Their Cities Livable*, California: Gondolier Press, Carmel.
- Lynch, Kevin (1960), *The Image of The City*, Cambridge: MIT Press.
- Manville, C., Cochrane, Pederson, J. K., Thaarup, R. K. & Kotterink, B. (2014).*Mapping Smart Cities in the EU*, New York.
- Marans, R.W. ve Cooper, M. (2000).*Measuring the Quality of Living Life: A Program of Longitudinal and Comparative International Research*, *Proceedings of the Second International Conference on Quality Of Life İn Cities*, 2, Singapore.
- Marans, R.W. ve Spreckelmeyer, K.F. (1981). *Evaluating Built Environments: A Behavioral Approach*, Ann Arbor: Institute for Social Research.
- Maslow, A.H. (1964).*The Theory of the Hierarchy of Needs, in the Problem of Personality and Motivation in American Psychology*, Reykowski, J., Pwn, Warsaw, Poland.

- Menteş, G. (1977). Kentsel Ulaşımında Çevre Sorunları: Özellikle Hava Kirlenmesi ve Gürültü, Kentsel Ulaşım Teknik Semineri, Ankara: İmar ve İskân Bakanlığı Yayını.
- Mitchell, G., Namdeo, A.ve Kay, D. (2001), A New Disease Burden Method For Estimating The Impact Of Air Quality On Human Health, *Science Total Environment*, (246), 153-164.
- Newman,Peter(1999). Sustainability And Cities: Extending The Metabolism Model, *Landscape And Urban Planning*, (33), 219-226.
- Oğuz,E.S.(2011). “Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı”, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Okan, A. (1975), Bina Tasarımında Performans Yaklaşımı İle Maliyet Tahmini, İstanbul: İTÜ Yayını.
- Oktay,D. (1999), Kentsel Ortak Mekânların Niteliği ve Kent Yaşamındaki Rolü, *Yapı Dergisi*, (60), 118-121.
- Özcan, D. (2015), Çevre Sorunlarına Ekonomik Yaklaşımlar ve Optimal Politika Arayışları, 3. Baskı, Gazi Kitabevi: Ankara.
- Özer,İ. (2004). Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Özerkmen,N. (2002), “İnsan Merkezli Çevre Anlayışından Doğa Merkezli Çevre Anlayışına”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 42, 167-185.
- Özevren,M. (1997). Toplam Kalite Yönetimi: Temel Kavramlar ve Uygulamalar, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Özkan A. (2003). “Hastane İşletmelerinde Maliyetleme Yaklaşımları”. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 22(2), 113-130.
- Öztürk, L.(2007). Sürdürülebilir Kalkınma, 1. Baskı, Ankara: İmaj Yayınları.
- Pena, W. ve Parshall, S. (1987).Problem Seeking, an Architectural Programing Primer, AIA Press, Washington.
- Preiser,W. (1983).The Habitability Framework, A Conceptual Approach Towards Linking Human Behaviour and Physical Environment, *Design Studies*, 4 (2), 84-90.
- Preiser, W.(1997). “Applying the Performance Concept to POE”, *International Journal of Facilities Management*, 1(4), 179-184.
- Primrose, W.R. (1998).Community Hospitals.Age and Ageing 27, 261-263.
- Rapoport, A. (1977). Human Aspects of Urban Form, Oxford, UK.

- Ronen, B., Pliskin, J. ve Pass, S. (2006). Focused Operations Management for Health Services Organizations.
- Sanoff, H. (1992). Integrating Programming, Evaluation and Participation in Design, a Theory Z Approach, Avebury, Ashgate Publishing Ltd.
- Seçim,H. (1991). “Hastane Yönetim ve Organizasyonu- Türkiye’de Hastanelerin Organizasyonu İçin Bir Model Önerisi. İstanbul: (İstanbul Üniversitesi)”*İşletme Fakültesi Dergisi*, 6 (27), 10-70.
- Şenlier,N.(1995). “Yaya Mekânında Sanat Objelerinin Çevre/Yaşam Kalitesine Etkisi, Paris’te Bir MİA Örneği”, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, İstanbul,.
- Shafer, C.S., Koo L.B ve Turner, S.(2000). A Tale of Three Greenways Trails: User Perception Related To Quality of Life, Landscape and Urban Planning,49 (3),163-178.
- Şimşek, M. (2001). Toplam Kalite Yönetimi. (Genişletilmiş 3. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Smith, T., Nelischer, M.ve Perkins, N. (1997). Quality of Urban Quality: A Framework for Understanding the Relationship between Quality and Physical Form, *Landscape and Urban Planning*, 39(2-3), 229-241.
- Springer, C. (2018).The View of Citizens. In *Entrepreneurial, Innovative and Sustainable Ecosystems*; Springer: Cham.
- Sultz, H.A. ve Young, K.M. (2006). Health care USA: Understanding Its Organization and Delivery. Jones & Bartlett Learning.
- Tan, M. (2016). Sağlık Hizmetlerinde Kalite Ölçümü ve Değerlendirmesi Bingöl Devlet Hastanesi’nde Bir Uygulama. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bingöl.
- Tekin,M. (1999). Toplam Kalite Yöntemi. 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Konya.
- Tengilimoğlu, D., Işık, O ve Akbolat, M. (2009). Sağlık İşletmeleri Yönetimi. (1). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkmen, İ. (1996). “TKY Geçiş ve Uygulamada Başarıyı Engelleyen Faktörler”, *Verimlilik Dergisi Toplam Kalite Özel Sayısı*, Ankara, 146-149.
- Ulucak, R. ve Erdem, E.(2012). “Çevre -İktisat İlişkisi ve Türkiye’de Çevre Politikalarının Etkinliği”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 4(6), 78-98.

- Uşak, Muhammet (2015). "Çevre Nedir?", Çevre Bilimi, Mustafa Aydoğdu ve Kudret Gezer (Ed.), 5. Baskı, Anı Yayıncılık: Ankara, 2-9.
- Uşlu, B. ve Aydın, S. (2007). "Kamu Sağlık Kuruluşlarında Performans Ölçümü ve Kalite Geliştirme Çalışmalar". Uluslararası Sağlık ve Hastane Yönetimi Kongresi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa, Kıbrıs, 175-180.
- Van, K., Irene, L., Kees, M.G. ve Hollender, A. (2003). "Urban Environmental Quality and Human Well-Being: Toward a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts; A Literature Study", Landscape and Urban Planning, 65 (2003), 5-18.
- Vázquez, J.L., Lanero, A., Gutiérrez, P. ve Sahelices, C. (2018). The Contribution of Smart Cities to Quality of Life from the View of Citizens. In Entrepreneurial, Innovative and Sustainable Ecosystems, 55-66.
- Walter M.K. (2001). Residential Streets, USA: Urban Land Institute Publish,
- Weiderman, S. ve Anderson, J.R. (1985), "A Conceptual Framework For Residential Satisfaction", *Home Environments*, Eds. I. Altman and C.M. Weiner, Plenum Press, New York and London.
- Xiaomei, T. (2005). "Environment, Governance and Gdp: Discovering Their Connections.
- Yıldız, M.S. (2017). Hastanelerde Kalite Yönetim Sistemlerinin Değerlendirilmesi: Kamu ve Özel Hastanelerde Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Zube, E.H. (1984). Themes in Landscape Assessment Theory, Landscape Journal, 3(2), 104-110.
- Zube, E.H., Sell, J.L. ve Taylor, J.G. (1982). Landscape Perception Research, Application and Theory, Landscape Planning, 9(1), 1-33.

## Yapılan Anket Örneği

### ACIBADEM ADANA HASTANESİ ÇEVRE DUYARLILIK ANKET ÖRNEĞİ

*Bu anket, Acibadem Adana Hastanesi'nin çevre ve komşularına yönelik duyarlılık ve yararlılık seviyesinin algı düzeyini ölçmek için hazırlanmıştır. Bu ankette bulunan soruların tümünü cevaplamamız bizler için oldukça önemlidir. Anketi cevaplarken isim belirtmeniz gerekli değildir ancak konut ya da ticari işletme olup olmadığını belirtmeniz ve demografik verileri doldurmanız bizim için önem taşımaktadır. Soruları cevaplarken aşağıda belirtilen skaladan faydalanabilirsiniz*

No	Acibadem Adana Hastanesi'nin bölgemizde konumlanması ile birlikte;	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Boş	Toplam
1								
	<i>*Bölgede yaşam standardının arttığını düşünüyorum,</i>							
	<i>*Bölgenin ve konutların değerinin arttığını düşünüyorum,</i>							
	<i>*Kamu hizmetlerinin daha nitelikli ve hızlı verildiğini düşünüyorum,</i>							
	<i>*Çevre güvenliğinin arttığını düşünüyorum,</i>							
	<i>*Çevrenin daha düzenli ve temiz olduğunu düşünüyorum,</i>							
2.	Acibadem Adana Hastanesi'ne iletilen önerilerin iyileştirildiğini ve dikkate alındığını düşünüyorum.							
3.	Acibadem Adana Hastanesi'nin topluma karşı duyarlı olduğunu düşünüyorum.							
4.	Acibadem Adana Hastanesi'nin çevreye karşı duyarlı olduğunu düşünüyorum.							
5.	Acibadem Adana Hastanesi iyi yönetilen, köklü bir kuruluştur.							
6.	Acibadem Adana Hastanesi çevresine ve komşularına duyarlı, kaliteli ve güven veren bir kuruluştur.							